

Medierad kosmopolitism

En empirisk inblick

Johan Lindell

Abstract

Begreppet "mediated cosmopolitanism" (Rantanen 2005) besitter en problematisk kausal förståelse där kosmopolitiska attityder förstås som beroende av mediekonsumtion. Begreppet har problematiserats på epistemologiska grunder (Halsall 2006) men det saknas empiriska belägg för att kunna fastställa mediernas, och kommunikationens roll i kosmopolitaniseringen (Beck 2006). Studien använder multipel regressionsanalys (Ordinary Least Square) för att besvara frågeställningarna (1) *Existerar en medierad kosmopolitism i Sverige?: Till vilken grad influerar massmedierad nyhetskonsumtion (press, radio, TV) grad av kosmopolitiska attityder hos svenskar?* och (2) *Hur står sig mediernas inflytande till kosmopolitiska attityder vid kontroll för individers olika kapitalvolym- och form (kulturellt-, socialt- och ekonomiskt kapital)?* Resultaten påvisar föga överraskande en problematik i begreppet medierad kosmopolitism på grunderna att bland ett svenskt urval förefaller (1) mediernas kapacitet till kosmopolitanisering mycket ambivalent och relativt svag samt att (2) detta inflytande minskar avsevärt vid kontroll för individers kapitalvolym- och form. I linje med tidigare sociologisk forskning (Phillips & Smith 2008; Pichler 2008; Weenink 2008; jfr Jansson 2011) argumenterar föreliggande studie för en epistemologisk positionering av kosmopolitism i symbios med olika former av kapital, speciellt utbildningskapital, snarare än i direkt relation till "medieeffekter". Studien föreslår därför en orientering mot en *medialiserad* (se e.g. Hjarvard 2008; Lundby 2009) kosmopolitism i fortsatta studier av relationen mellan medier, kommunikation och kosmopolitism.

Keywords: medierad kosmopolitism, kosmopolitanisering, regressionsanalys (Ordinary Least Square), European Social Survey Round 4 2008/9

Introduktion

Idén om "det kosmopolitiska" härstammar från Antikens Grekland och Rom i filosofer som Sokrates, Diogenes och Cicero (se e.g. Pollock et al 2000). Mycket kortfattat kan idén sammanfattas i att uppvisa och uppleva en lojalitet, inte bara till *polis* (staden) utan också till *kosmos* (universum, världen) (Rantanen 2005: 119). Mot bakgrund av en allt mer medialiserad och globaliserad tillvaro (jfr. Krotz 2009) har samhälls- och humanvetenskaperna på senare år börjat intressera sig för mediernas roll i upprättandet och införandet av en kosmopolitisk tillvaro i vardagssfären, en slags *medierad kosmopolitism* (Rantanen 2005; Robertson 2010). Denna globala, kulturella miljö som dagens kommunikationsteknik tycks upprätta står således som en plattform varpå kosmopolitismen i allt större utsträckning tycks bli del i varje individs förståelsehorisont:

”What McLuhan once described as the implosive power of the media may now make just everybody a little more cosmopolitan” (Hannerz 1990: 249). Det har till och med föreslagits att mediernas inflytande skulle vara av större betydelse än individers direkta transnationella erfarenheter i upprättandet av kosmopolitiska attityder (Mau 2010: 102).

Problemet med detta effekt-klingande etos, som i Rantanens *The Media and Globalization* (2005) benämnts ”mediated cosmopolitanism” (2005: kap 6), är att man oundvikligen tycks landa i antaganden om den attitydförändrande kapaciteten av ”medierna” utan empiriska belägg. Begreppet har problematiserats på epistemologiska grunder (Halsall 2006) men vad gällande dess empiriska validitet tycks det råda konsensus inom fältet idag att mer forskning behövs för att kunna förstå mediernas- och kommunikationens roll i kosmopolitismen (se e.g. Tester 1994; Höijer 2004; Phillips & Smith 2008; Ong 2009).

För att således undvika teoretisk spekulatio n om mediernas roll i kosmopolitismens *modus operandi* syftar därför denna studie till en initial och överblickande empirisk undersökning av fenomenet. Studiens frågeställningar återkopplas till Hannerz (1990) och Rantanens (2005) ännu obesvarade frågor huruvida det är möjligt att ”bli kosmopolit” via medieanvändning samt om kosmopolitismen kan bli massmedierad (Rantanen 2005: 122)¹. Behållningen med den kvantitativa metoden, i detta fall regressionsanalysen, är att dessa frågor blir empiriskt testbara. Mot bakgrund av det å ena sidan till stor grad åsido lagda paradigmet om ”mediernas effekt” och å andra sidan kommunikationens nödvändighet att existera i en ”social verklighet” – inom vilken sociologer unisont påvisat samband mellan hög kapitalvolym (framförallt kulturellt kapital) och kosmopolitiska attityder (se e.g. Phillips & Smith 2008; Pichler 2008; Weenink 2008; jfr. Merton 1968) tycks det hypotetiskt rimligt att anta att en eventuell ”medieeffekt” undermineras vid kontroll för socio-strukturella faktorer. Följaktligen tycks det rimligt att inta en skeptisk position mot validiteten i begreppet *medierad kosmopolitism*.

Följande frågeställningar används för att undersöka frågan närmare:

1. Existerar en medierad kosmopolitism i Sverige?: Till vilken grad influerar massmedierad nyhetskonsumtion (press, radio, TV) grad av kosmopolitiska attityder hos svenskar?
2. Hur står sig mediernas inflytande till kosmopolitiska attityder vid kontroll för individers olika kapitalvolym- och form (kulturellt-, socialt- och ekonomiskt kapital)?

Medier, kosmopolitism och social kontext

Även om begreppet kosmopolitism härstammar i antiken, och även om Nietzsche var mycket tidig i sin analys om att ”överflödet” av ”/.../ disparate impressions [are] greater than ever; cosmopolitanism in foods, literatures, newspapers, forms, tastes, even landscapes” (Nietzsche, 1888/1968: 47) är det dock först under 1990-talet man på allvar börjar tala om kosmopolitismen som naturlig, eller inneboende i sättet på vilket människan lever sitt liv: ”What was merely an ideal and an ideology in the 18th century in Europe has become, I have argued, an actual condition for many today” (Mazlish 2005: 106). Skrbis, Kendall & Woodward (2004) följer en liknande tråd:

Cosmopolitanism today cannot be understood without reference to social, cultural, political and economic features of the modern globalized era, an era defined by

an unprecedented interconnectedness in which identities, ideas, cultures and politics are embedded in the global and the transnational. (Skrbis, Kendall & Woodward 2004: 116)

Begreppet tycks således fått ett kultursociologiskt rättfärdigande då samtida samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning tycks mena att den tilltagande globaliseringen har inkluderat ”den Andre” i den egna livsvärlden (se e.g. Beck 2006; Delanty 2009), för att låna ett begrepp från fenomenologin. På andra håll tycks detta rättfärdigande betyda att kosmopolitismen i en alltmer globaliserad värld har blivit ett maktinstrument, ett kapital vars förtjänst står i att kunna generera social mobilitet via kapaciteten att orientera sig på de globala arenor varpå en växande repertoar av mänskliga aktiviteter utspelar sig (Weenink 2008; Jansson 2011): ”/.../ In a globalized society these naturalized and classified skills are turned into an increasingly valuable asset, even a form of transnational cultural capital /.../” (Jansson 2011: 5). Medan ett kultursociologiskt angreppssätt lokaliserar kosmopolitismen i relation till olika former av kapital, tycks mer normativ teori göra explicita avståndstaganden mot idén att en kosmopolitisk orientering skulle kräva en viss uppsättning resurser (materiella såväl som immateriella) (se e.g. Werbner 1999; Pollock et al. 2000; Delanty 2009).

Parallellt med utvecklingen av idén att ”det kosmopolitiska” i allt högre grad tycks vara en vardagsföreteelse i senmoderniteten tycks en gemensam nämnare bland olika infallsvinklar vara det ökade intresset för mediernas och kommunikationens betydelse för kosmopolitismen. Om människor med hjälp av dagens kommunikationsmedier praktiskt taget kan kommunicera oavsett tidsliga och rumsliga begränsningar, och när ”avlägsen misär” (se Boltanski 1999; Höjjer 2004; Chouliaraki 2006) letar sig in i våra vardagsrum i olika nyhetssändningar börjar vi då också förflytta våra kulturella-, politiska- och moraliska lojaliteter över nationens gränser? Till vilken grad ackumuleras kosmopolitiska attityder via olika former av nyhetskonsumtion? Nyhetsrapportering tycks alltså inte bara förse människor med fönster mot omvärlden, utan också med möjligheter att delta i ett större humanitärt sammanhang, i en global offentlighet (se e.g. Stevenson 2003; Castells 2008). Mot denna bakgrund tycks det föga förvånande att sociologen John B. Thompson avslutar sin numer klassiska bok *Medierna och Moderniteten* (1995/2001) med en nyfikenhet för den alltmer globala kommunikationen och dess konsekvenser för en ökad globalisering av vår moraliska räckvidd. I samma spår följer filosofen Anthony Kwame Appiah (2006) då han pekar på att nätverket av kommunikation vari nästan varje människa finner sig gör det en praktisk omöjlighet att inte vara kosmopolitisk (2006: x). Men om det nu är en möjlighet att *inte* vara kosmopolit i senmoderniteten, är det åtminstone enligt Benhabib (2006) en moralisk *skyldighet* att vara det, och tanken på det globala kommunikationsnätverk som omspannar vår jord placerar nyhetsrapporteringen i en central roll för individers upprättande av en sådan skyldighet.

I samma spår pekar Ulrich Beck på vad han kallar ”cosmopolitanization” – en oundviklig, banal globaliseringsprocess som sker *inifrån* nationalstaten då människor i allt större utsträckning, och i allt vitt skilda kontexter rör sig i olika typer av mångkulturella sammanhang (Beck 2006). Med samtida exempel på tsunamin i Indiska oceanen och kriget i Irak menar Beck att nyhetsrapportering från andra kulturer är en vital del i kosmopolitaniseringen. Vidare påvisar mer empiriska bidrag på nyhetsrapporteringens inverkan på kosmopolitism att vissa typer av nyhetsinslag uppmanar till kosmopolitiskt

handlade, t ex att donera pengar eller på andra sätt bidra till global humanitär hjälp (se e.g. Höijer 2004; Chouliaraki 2006; Robertson 2010). Konceptet tycks vidare legitimeras genom Silverstones (2007) föreställning om medierna som skapare av *mediapolis*: ”/.../ the mediated space in which the world appears and in which the world is constituted in its worldliness, and through which we learn about those who are and who are not like us.” (Silverstone 2007: 31).

Även om man på andra håll förhåller sig mer kritisk till mediernas kapacitet till att uppmana till kosmopolitiskt handlande eller förse en grund varpå publiken kan utveckla kosmopolitiska attityder (se e.g. Bauman 1993; Finkelkraut 1998; Tester 1994; Tester 2001) tycks det ändå finnas ett värde i att gå vidare med en empirisk utredning av begreppet *medierad kosmopolitism* (se Rantanen 2005; Robertson 2010).

Begreppet antas inom ramen för föreliggande studie alltså inte som en empirisk kategori, utan snarare som ett teoretiskt ambivalent koncept vars förtjänst står i just det faktum att en empirisk analys av begreppet potentiellt inte bara öppnar upp för en förståelse för spänningsfältet mellan det globala och det lokala samt medier och identitetsskapande som Ong menar (2009: 453) utan också för en förståelse för mediernas roll- och makt i det senmoderna samhället.

I sammanhanget förstås medierad kommunikation å ena sidan som en symbolisk process där meningsskapande står i fokus, som potentiellt kan lägga en grund för en *global imaginär gemenskap* (jfr. Anderson 1983), och å andra sidan som ett socialt inbäddat fenomen som är ”strukturerat på olika sätt och som i sin tur har en strukturerande inverkan på den kommunikation som förekommer” (Thompson 1995/2001: 20). Couldry (2006) vidhåller att ”There is no adequate way of thinking about what media and popular culture mean without also thinking about their embedding in relations of power /.../” (Couldry 2006: 8). Mediernas makt, ska i sammanhanget förstås som ”the concentrations in media institutions of the symbolic power of ’constructing reality’” (Couldry 2000: 4; se också McQuail 2010: 462-463). Följandes Schütz (1932/1967) fenomenologi av den sociala världen kan den *medierade kosmopolitismen*, i kontrast till sitt politiskt-filosofiska ursprung (e.g. Kant, 1795/2009), här förstås som en fenomenologisk bryggning mellan den direkta omgivningen (umwelt) och ett större, världsligt sammanhang (mitwelt) som utkristalliseras i det faktum att mediepublikens livsvärldar tillåts ”gå bortom” nationella gränser i dagens medielandskap (Schütz 1932/1967: 139-144; jfr. Szerszynski & Urry 2002; Halsall 2006). Även om Rantanen (2005) påpekar att medierna potentiellt sett inte enbart kan utgöra ytterligare en variabel i Becks (2006) kosmopolitanisering utan också ha motsatt effekt (Rantanen 2005: 125) står det vid det här laget klart att begreppet, precis som tidigare betonat inte bara landar i en kausal förståelse för mediernas inverkan, utan tillika anammar en funktionalistisk förståelse för teknologiska kommunikationsmediers upprättande av en global gemenskap (jfr. Anderson 1983; Dayan & Katz 1992; Alexander & Jacobs 1998). Begreppet *medierad kosmopolitism* gör således ingen återkoppling till frågor om *vad* som är kosmopolitiskt i den medierade kommunikationen, eller för den delen inte heller till frågor av mer politisk-ekonomisk natur.

Även om man på vissa håll per automatik förkastar sådana förhållningssätt (e.g. Couldry 2000; 2003) företas dessa inom ramen för föreliggande studie som empiriska-snarare än epistemologiska frågor. Den för sammanhanget potentiella kapaciteten kan som ovan nämnt alltså inte förstås oberoende sin inbäddning i en social kontext (se e.g. Thompson 1995/2001; Couldry 2000; 2003; 2006):

.../if any research is going to be carried out around this very tricky but immensely important issue of the relationship between the media and morality, then attention will also have to be paid to considerably broader social and cultural relationships. It will have to look beyond the media in isolation. (Tester 1994: 104)

Det tycks föga kontroversiellt att påstå att den sociala verkligheten är en stratifierad sådan, där individer med olika typer och mängder av kapital (immateriella och materiella tillgångar) söker leva sina liv (jfr. Bourdieu 1986). Om man nu utgår från å ena sidan den teoretiskt betydande roll medier och kommunikation tycks spela för upprättandet av kosmopolitism och å andra sidan förståelsen för kosmopolitism som ett kapital i symbios med andra kapitalformer (socialt-, kulturellt-, ekonomiskt kapital) i senmoderniteten tycks ett spänningsfält utkristalliseras. Teoretiskt tycks vissa kapitaluppsättningar inneha en parallell effekt med medier och kommunikation på upprättandet av kosmopolitiska attityder. Den primära uppgiften för en studie som ämnar reda ut detta spänningsfält är således att söka kontrastera mediernas inflytande mot inflytandet av olika kapitalformer på kosmopolitism.

Enkelt uttryckt måste mediernas roll i sammanhanget – den *medierade kosmopolitismen* – i vad Beck (2006) kallar kosmopolitaniseringen, inte förstås isolerad från sin sociala kontext, utan sättas i relation till de socio-strukturella förhållanden inom vilka den existerar.

Datamaterial

Föreliggande studie använder datamaterialet ESS (European Social Survey) Round 4 2008/9². ESS är en samhällsvetenskaplig, regional surveyundersökning som mäter individers värderingar och attityder i över trettio europeiska länder. Totalt består ESS Round 4 2008/9 av 636 variabler, där 54 988 respondenter inkluderats. Föreliggande studie intresserar sig dock primärt för det svenska urvalet (n = 1830).

Metodologi – tillvägagångssätt och överväganden

Denna studie ämnar alltså att empiriskt undersöka validiteten i det teoretiska konceptet *medierad kosmopolitism* (Rantanen 2005). Som redan påpekats ovan tycks konceptet besitta en inneboende kausal förklaringsmekanism, nämligen att en hög mediekonsumtion (i detta fall nyhetskonsumtion) leder till kosmopolitiska attityder. Hypotetiskt har föreliggande studie uppvisat en skepsis till en sådan enkelriktad modell – och mot bakgrund av tidigare sociologisk forskning tycks det rimligare att anta förklaringsmodeller från ”den sociala verkligheten” (Phillips & Smith 2008; Pichler 2008; Weenink 2008). Föreliggande studie följer Hannerz (1990) konceptualisering av kosmopolitism som en orientering- eller attityd till global kultur ”the willingness to become involved with the Other” (Hannerz 1990: 239-240) samt Robertsons (2010) integrering av den politiska- såväl som kulturella dimensionen av kosmopolitism.

Det metodologiska upplägget är dels explorativt, dels hypotestestande. Den explorativa-induktiva processen bestod i att söka hitta strukturer i datamaterialet som potentiellt skulle kunna fungera som en skala för studiens beroende variabel: kosmopolitism. I detta syfte användes PCA (Principal Component Analysis). Och eftersom en nedbrytning av

begreppet *medierad kosmopolitism* inte kan landa i annat än en kausal förklaringsmekanism där kosmopolitismen implicit förstås som beroende av mediekonsumtion antogs här regressionsanalysen OLS (Ordinary Least Square) som den primära metodologiska ansatsen för en inblick i begreppets empiriska validitet.

Upplägget har varit att med hjälp av en PCA först kunna urskilja gemensamma strukturer i variabler som på olika sätt fångar in kosmopolitism. En PCA kunde följaktligen urskilja en dimension ur tre olika variabler som på olika sätt fångar in den politisk-kulturella konceptualiseringen av kosmopolitismen Robertson (2010) förespråkar. Följaktligen kunde dessa slås ihop till en enhetlig skala som används som studiens beroende variabel. Dessa variabler är: "B34 Now thinking about the European Union, some say European unification should go further. Others say it has already gone too far. Using this card, what number on the scale best describes your position?" (0-10), "B39 And, using this card, would you say that [country]'s cultural life is generally undermined or enriched by people coming to live here from other countries?" (0-10), "B40 Is [country] made a worse or a better place to live by people coming to live here from other countries?" (0-10). Variablerna konstituerar således varsin dimension i en enda skala (Cronbach's alfa = .637)³ som i hög grad anses mäta just kosmopolitiska attityder.

Variabel B34 mäter alltså graden till vilken respondenterna är politiskt kosmopolitiska. Även om en positiv inställning till ett vidare enande av den europeiska unionen inte kan likställas vid den världsliga, politiska kosmopolitism som Kant (1795/2009) åsyftade anses variabeln ändå mäta politisk kosmopolitism. Två validitetsaspekter bör dock tas i åtanke. För det första begränsas operationaliseringen i geografisk bemärkelse; att vara lojal till det europeiska projektet behöver inte *per se* betyda att man är kosmopolit i ett världsligt sammanhang. För det andra kan inställningar och attityder till EU, framförallt i en svensk kontext, stå i relation till partipolitisk tillhörighet. Med detta i åtanke menar föreliggande studie ändå, i linje med Beck & Grande (2007) och Pichler (2008), att "the cosmopolitan should principally be in favour of political integration in Europe as an attempt to establish a wider community /.../" (Pichler 2008: 1122).

Variabel B39 anses till mycket hög grad mäta just kulturell kosmopolitism (jfr. Hannerz 1990). Variabel B40 mäter å ena sidan kulturell kosmopolitism, och å andra sidan, om än något indirekt, moralisk kosmopolitism. Den kritik som kan framföras mot operationaliseringen kan bestå i att två av tre frågor som inkluderas i skalan mäter attityder till invandring. Här bör det noteras att attityd till invandring *per se* ett mått på attityd till "den Andre", en fråga vilken är central i de teoretiska diskussionerna inom fältet kosmopolitism framförda av bland andra Hannerz (1990), Appiah (2006) och Benhabib (2006).

Då frågeställningarna inom konceptet *medierad kosmopolitism* återkopplas till huruvida mediepubliken kan bli kosmopolitisk genom mediekonsumtion, samt huruvida kosmopolitism kan vara massmedierad (Rantanen 2005: 122) används tre variabler som mäter grad av nyhetskonsument genom olika massmedier (press, radio, TV).

För att slutligen kunna lokalisera effekten av medierna i sin sociala kontext har de tre kapitalformerna i Bourdieus kultursociologi (se e.g. Bourdieu 1986) samt boendeform (stad/land) operationaliserats. Dessa kategorier antas som kontrollvariabler vars syfte blir att testa mediernas inflytande för att således kunna öka den interna validiteten i modellen. Kulturellt kapital mäts här uteslutande i utbildningskapital (antal år i utbildningsväsendet), en central- men inte alltäckande del i det mer omfattande kulturella kapitalet. Det sociala kapitalet mäts med frågan "C2 How often do you meet socially

with friends, relatives or work colleagues". I denna operationalisering antas det således att individer som i högre utsträckning *umgås*, också till högre utsträckning har möjlighet att strategiskt dra nytta av sitt sociala nätverk. Ekonomiskt kapital operationaliserades med "F33 Which of the descriptions on this card come closest to how you feel about your household's income nowadays?", vilket innebär att det är respondenternas *upplevelser* över sin ekonomiska situation som mäts. Utöver de tre kapitalformerna har även boendeform, som undersöks med fråga "F5 Which phrase on this card best describes the area where you live?" inkluderats i studien. Storstaden beskrivs ofta som en "kulturell smältdegel" och här kan det då antas att en urban individ, som då sannolikt till högre grad rör sig i mångkulturella sammanhang är kosmopolit, jämfört med en individ boendes på landsbygden (se e.g. Pichler 2008: 1112).

Resultat och analys

I tabell 1 nedan redovisas resultaten för studiens regressionsanalys (OLS). Upplägget på regressionsanalysen har varit att först mäta de bivariata effekterna av samtliga nyhetskonsumtionsvariabler (press, radio, TV) på kosmopolitism-indexet. Steg två var sedan att mäta de unika effekterna av varje nyhetskonsumtionsvariabel, när effekten av de övriga hålls konstanta (se modell 1). I modell 2 redovisas sedan analysen i sin helhet, där effekten av nyhetskonsumtion (press, radio, TV) sätts i relation till olika kapitalformer samt boendeform. I modell "Europa" inkluderas samtliga respondenter från de trettio europeiska länderna som deltagit i ESS 2008/9 (n = 23 658), detta för att ge en komparativ bild gentemot de svenska respondenterna.

Inledningsvis kan det påpekas att nyhetskonsumtion (press) tycks ha en genomgående stark, positiv och statistiskt signifikant effekt ($p \leq 0,001$) på kosmopolitism-indexet. En individ som till högre utsträckning läser tidningen tycks alltså till högre utsträckning vara kosmopolit. Effekten av nyhetskonsumtion (press) är starkast i modell 1 (1.253***) då effekten av övriga nyhetskonsumtionsvariabler (radio, TV) hålls konstanta. Det tycks alltså här som att teoretiker har rätt i sina antaganden om mediernas betydande roll i kosmopolitaniseringen (se e.g. Appiah 2006; Beck 2006) och att massmedier innehar kapaciteten att upprätta en global imaginär gemenskap (jfr. Anderson 1983) genom vilken kosmopolitiska attityder fostras.

I samma modell (1) påvisas också effekten av nyhetskonsumtion (TV) som relativt stark, men *negativ* (-.417**) när effekterna av övriga nyhetskonsumtionsvariabler hålls konstanta. Individer som till högre utsträckning tar del av televiserade nyheter tycks alltså till lägre utsträckning vara kosmopoliter, ett resultat som tycks motsäga det teoretiska antagandet att televiserad nyhetskonsumtion skulle "inkludera den Andre" i ens subjektiva livsvärld och såldes bidra till en globalisering av ens kulturella-, politiska- och moraliska tillhörighet. Det råder ingen tvekan om att ett sådant resultat initialt tycks problematisera tidigare kvalitativ forskning där vissa typer av televiserat nyhetsinnehåll tycks uppmåna till kosmopolitiskt handlande (jfr. Chouliaraki 2006). Dock måste det understrykas att föreliggande studie uteslutande mäter mängden nyhetskonsumtion och därför inte kan se eventuella skillnader mellan olika innehåll. Effekten av nyhetskonsumtion (radio) tycks vara genomgående svag och icke-signifikant.

För att återkoppla till studiens första frågeställning som uteslutande intresserar sig för att testa validiteten i det teoretiska konceptet *medierad kosmopolitism* tycks alltså

nyhetskonsumtionen som helhet ha en ambivalent effekt. Eftersom nyhetskonsumtion genom olika kommunikationsmedier ger helt olika utslag på kosmopolitiska attityder kan slutsatsen dras att man bör frånga att generalisera kring nyhetskonsumtion, och istället vara försiktig med vilken typ av nyhetskonsumtion man pratar om i sammanhanget – *medierad kosmopolitism*. Höijer (2004) påminner oss om att ”There are different media systems, different news policies and different news journalists” (Höijer 2004: 529). I linje med den kritik som utfärdats mot funktionalistisk medieforskning (se e.g. Couldry 2000; 2003) tycks alltså idén om att massmedierna tillsammans skulle upprätta en slags strukturell plattform varpå publikens livsvärldar tillåts kosmopolitaniseras problematiskt. Det bör dock betonas att den genomgående positiva och signifikanta effekten av nyhetskonsumtion (press) är intressant i sammanhanget. För att vidare kunna utvärdera den specifika symboliska makt pressen, om än i begränsad utsträckning, tycks ha i sammanhanget måste den förstås i relation till sin sociala inbäddning (se e.g. Thompson 1995/2001; Couldry 2000).

Detta leder in i studiens andra frågeställning där mediernas effekt kontrasteras till de socio-strukturella förhållanden inom vilka de existerar, och här tycks ett tydligt mönster kunna urskiljas i datamaterialet. För det första – i linje med studiens hypotes och mot bakgrund av tidigare forskning så minskar effekten av nyhetskonsumtion (press) med nästan 50 % vid kontroll för de tre kapitalformerna samt boendeform (jämför modell 1 och 2). I modell 2 visar sig de övriga nyhetskonsumtionsvariablerna (radio, TV) mycket svaga och icke-signifikanta effekter. Det faktum att medieeffekten minskar med ca 50 % under kontroll för individers form och volym av kapital, samt boendeform utgör utan tvekan en tydligare problematik i begreppet *medierad kosmopolitism*.

För det andra tycks kapitalformerna inklusive boendeform uppvisa ett homogent mönster: kombinationen av en hög kapitalvolym samt en urban boendesituation tycks ha en fördelaktig utdelning på kosmopolitism-indexet (jfr. Phillips & Smith 2008; Pichler 2008). Utbildningskapitalet (som här förstås som ett specifikt kulturellt kapital) besitter, föga förvånande utifrån tidigare forskning och teori sett, studiens starkaste effekt (.414***) på kosmopolitism-indexet (modell 2). Vidare har också det sociala kapitalet en signifikant effekt på kosmopolitism-indexet (.345***): i desto högre utsträckning en person *umgås*, och således rör sig i olika sociala situationer, i desto högre utsträckning tycks denne individ också vara kosmopolit. Vad gällande det ekonomiska kapitalet ser utfallet, statistiskt sett, i modell 2 inte speciellt tillfredställande ut då den univariata fördelningen uppvisade en mycket stark positiv snedfördelning (majoriteten av svenskarna tycks inte helt överraskande vara nöjda med sin ekonomiska tillvaro). Här bör det dock uppmärksammas att det ekonomiska kapitalet ändå tycks uppvisa ett mönster att: ju högre upplevt ekonomiskt kapital, desto mer kosmopolitisk. Vid en jämförelse med det större, och också statistiskt signifikanta europeiska urvalet ser vi att mönstret förefaller likartat. Även de övergripande mönstren som här påpekats bland de svenska respondenterna kvarstår i det större, europeiska urvalet. Några viktiga skillnader att notera är dock att det ekonomiska kapitalet nästan dubblar sin effekt jämfört med i svenska förhållanden samt att mediernas effekt reducerats ytterligare (effekten av nyhetskonsumtion (press) minskar med ca 50 % mellan modell 2 och ”Europa”).

Detta utfall tycks onekligen ge fog åt Ulf Hannerz (1990), till synes något elitistiska, kategorisering mellan ”cosmopolitans” (hög kapitalvolym) och ”locals” (låg kapitalvolym), och även mer generella antaganden om globaliseringens ”vinnare” som återfinns i

Tabell 1. Regressionsanalys (OLS). Ickestandardiserade koefficienter (standardfel inom parentes)⁴

	Bivariata effekter	Beroende variabel: kosmopolitism-index		
		Modell 1	Modell 2	Europa
Nyhetskonsumtion (Press)	1.082 *** (.160)	1.253 *** (.202)	.760 *** (.195)	.344 *** (.043)
Nyhetskonsumtion (Radio)	.079 (.094)	.008 (.101)	.087 (.096)	.103 *** (.025)
Nyhetskonsumtion (TV)	-.130 (.103)	-.417 ** (.130)	-.096 (.125)	-.031 (.029)
Utbildningskapital			.414 *** (.040)	.232 *** (.010)
Socialt kapital			.345 ** (.105)	.214 *** (.010)
Högt ekonomiskt kapital (dummy ref: lågt ekonomiskt kapital)			1.448 (1.509)	2.226 *** (.171)
Ganska högt ekonomiskt kapital (dummy ref: lågt ekonomiskt kapital)			.784 (1.519)	1.367 *** (.165)
Ganska lågt ekonomiskt kapital (dummy ref: lågt ekonomiskt kapital)			.331 (1.604)	.581 ** (.178)
Boende i småstad (dummy ref: boende i storstad)			-.515 (.311)	-.264 ** (.086)
Boende på landet (dummy ref: boende i storstad)			-.920 ** (.334)	-.460 *** (.084)
Konstant		17.458	9.486	10.274
R _{adj} ²		.029	.139	.062
n		1 212	1 212	23 658

Källa: ESS (European Social Survey) Round 4 2008/9. Signifikansnivåer ***p≤0,001, **p≤0,01, *p≤0,05.

Med undantag för modell "Europa" är materialet är filtrerat så att endast svenska förhållanden undersöks. Beroende variabel *Kosmopolitism-index* är en konstruerad skala (Cronbach's alfa = .637) från 0-30 från ursprungsvariablerna; "B34 Now thinking about the European Union, some say European unification should go further. Others say it has already gone too far. Using this card, what number on the scale best describes your position?", "B39 Would you say that [country]'s cultural life is generally undermined or enriched by people coming to live here from other countries?" och "B40 Is [country] made a worse or a better place to live by people coming to live here from other countries?", samtliga ursprungsvariabler ligger på skalan 0-10 där värdet 0 representerar en så negativ inställning som möjligt, och 10 en så positiv inställning som möjligt. Samtliga nyhetskonsumtionsvariabler (A2, A4, A6) mättes på skalan 0-7 på frågan How much of your time [watching TV/Reading newspapers/listening to the radio] is spent on [watching/listening/reading] news/politics and current affairs med svarsalternativen 0 – No time at all, 1 – Less than ½ hour, 2 – ½ hour to 1 hour, 3 – More than 1 hour, up to 1 ½ hours, 4 – More than 1 ½ hours, up to 2 hours, 5 – More than 2 hours, up to 2 ½ hours, 6 – More than 2 ½ hours, up to 3 hours, 7 – More than 3 hours, 8 – Don't know. Utbildningskapital mättes i antal år avklarad utbildning. Socialt kapital mättes med "C2 How often do you meet socially with friends, relatives or work colleagues" med svarsalternativen 1 – Never, 2 – Less than once a month, 3 – Once a month, 4 – Several times a month, 5 – Once a week, 6 – Several times a week, 7 – Every day. Ekonomiskt kapital mättes med "F33 Which of the following descriptions on this card comes closest to how you feel about your household's income nowadays?" med svarsalternativen 1 – Living comfortably on present income, 2 – Coping on present income, 3 – Finding it difficult on present income, 4 – Finding it very difficult on present income. Variabeln är dummy-kodad där värdet 4 valdes som referenskategori. För variabeln *Boendeform* användes "B5 Which phrase on this card best describes the area where you live: 1 – A big city, 2 – The suburbs or outskirts of a big city, 3 – A town or a small city, 4 – A country village, 5 – A farm or home in the countryside, 6 – Don't know". Variabeln är omkodad till 3 värden: värdena 1 och 2 tilldelades värdet 3, värdet 3 fick värdet 2, värdena 4 och 5 fick värdet 1. Den nya variabeln *Boendeform* dummy-kodades där värdet 3, "Storstad med förorter" valdes som referenskategori. Alla missingvärden är bortkodade. Skalorna är inte normerade.

kritisk teori (se e.g. Bauman 1998; jfr. Phillips & Smith 2008). Av dessa resultat att döma tycks tidigare resonemang från normativ teori om kosmopolitismen som en orientering, som kan uppstå 'vart- och när- som helst' (Delanty 2009: 13), och en "arbetarklass-kosmopolitism" (Werber 1999) tyvärr inte stå sig vidare väl. Viktigt att betona här är att, även om en homologi mellan kosmopolitism och social position tycks ha utkristalliserats så kan det inte likställas med att vissa samhällsklasser *per se* är 'moraliskt överlägsna' andra klasser. Det tycks snarare så att, i linje med tidigare forskning från mer kultursociologiskt orienterade studier, (se e.g. Weenink 2008; Jansson 2011) att kosmopolitismen bäst förstås som ett kapital i symbios med andra kapitalformer, och därför också bättre ackumuleras via dessa.

Av dessa resultat att döma förefaller det teoretiska spänningsfält mellan å ena sidan mediernas bidragande till kosmopolitansieringen och å andra sidan "den stratifierade sociala verklighet" vari kommunikationen infinnen sig även relevant i den empiriska verkligheten. Mediernas roll i frågan är ambivalent, men att döma utifrån nyhetskonsumtion (press) genomgående positiva effekt tycks medier, och kommunikation ändå sätta en moteffekt i kontrast till de dystrare effekterna av de socio-strukturella förhållandena.

Sammanfattningsvis tycks det finnas en homologi mellan "rummet av de sociala positionerna" (Bourdieu 1986) och kosmopolitiska attityder, samt att boendeform också spelar en roll. Enkelt uttryckt visar resultaten att en individ boendes i storstaden med en generell hög kapitalvolym, framförallt av utbildningskapital, som också läser tidningen till högre utsträckning än en individ boendes på landet med låg kapitalvolym som inte tar del av nyheter (press) är kosmopolit.

Begreppet *medierad kosmopolitism* bör således problematiseras på grunderna att även om medieeffekten i viss utsträckning existerar (även under kontroll för sin sociala inbäddning) är den mycket ambivalent samt ger vika åt andra förklaringsfaktorer, framförallt utbildningskapital.

Avslutning

Det har redan noterats att en mer detaljerad ingång i mediernas roll i kosmopolitismen är en åtråvärd tillgång inom ramen för studien. Problemet med att uteslutande förlita sig till grad av respondenternas nyhetskonsumtion är att man inte kan kategorisera bland olika typer av medieinnehåll. Mot bakgrund av tidigare forskning (se e.g. Höijer 2004; Chouliraki 2006; Robertson 2010) där mediernas roll förstås som multidimensionell och komplex i förhållande till kosmopolitism utkristalliserar ett uppenbart validitetsproblem i föreliggande studie. I sammanhanget är det också viktigt att påpeka att, då studien primärt intresserat sig för massmedierad nyhetskonsumtion inte inkluderat Internetanvändning, och inte heller andra former av kommunikativt handlade som på olika sätt kan tänkas försätta individer i kosmopolitiska kontexter. Dock måste det påpekas att föreliggande studie uteslutande ämnat empiriskt undersöka begreppet *medierad kosmopolitism*, och utifrån premisserna som ges av begreppet anses studien ha lyckats väl med operationaliseringarna. Det är alltså möjligt att en metodologisk-epistemologisk kritik mot hur föreliggande studie förstår- och behandlar medier och kommunikation likväl utgör en kritik mot den inneboende logiken i begreppet studien ämnat reda ut.

Avslutningsvis har två primära slutsatser utkristalliserats: för det första att medieeffekten i frågan tycks ambivalent – nyhetskonsumtion (press) var den enda typen av

nyhetskonsumtion som påvisade en genomgående stark, positiv effekt i förhållande till kosmopolitism-indexet. I en förlängning betyder detta att begreppet *medierad kosmopolitism* problematiseras – då studiens resultat, inte helt överraskande, tyder på att det är otillräckligt tala om allomfattande effekter av ”medierna”. Istället bör man vara noggrann med att differentiera, inte bara mellan olika typer av medieinnehåll utan också mellan olika teknologiska kommunikationsmedier i sammanhanget – en poäng som i sig själv tycks frånta begreppet *medierad kosmopolitism* sin relevans.

Till saken hör också, mot bakgrund av Mertons resultat (1968), att är det hypotetiskt rimligt att anta att det inte bara är tidningsläsning som genererar kosmopolitiska attityder, utan också det omvända: att kosmopoliter till högre utsträckning läser tidningen jämfört med ”icke-kosmopoliter” (Merton 1968: 460-463) – en relation som kräver en komplett omvändning av den kausala logiken i begreppet *medierad kosmopolitism*. I en förlängning behövs förnyade studier i denna omvända, och mer naturliga, kausalitet för att kunna belysa relationen mellan medier, kommunikation och kosmopolitism. Dock bör det påpekas att det, utifrån föreliggande premisser, tycks mer relevant att företa studier hur- och till vilken utsträckning kosmopolitismen är *medialiserad* (se e.g. Hjarvard 2008; Lundby 2009), dvs. i en komplex samexistens (snarare än beroende eller oberoende) med dagens medielandskap och dess kommunikativa praktiker (jfr. Christensen & Jansson 2011).

För det andra är det samtidigt mycket intressant att det teoretiska spänningsfältet mellan å ena sidan mediernas inflytande och socio-strukturella förhållanden förefaller relevant under premisserna att de innehar parallella inflytanden på kosmopolitismen. Ett mönster tycks urskiljas i datamaterialet där en homologi mellan hög kapitalvolym inklusive en urban boendeform och kosmopolitisk attityd tycks föreligga, samt att nyhetskonsumtionens effekt (press) minskar avsevärt – men för all del *kvarstår* även under kontroll för socio-strukturella förklaringsfaktorer. De sammanlagda resultaten som presenterats här anses dock ge fog åt den epistemologiska positioneringen av kosmopolitism i symbios med olika former av kapital snarare än i direkt relation till medieeffekter.

Noter

1. I sammanhanget är det viktigt att nämna Robert Mertons klassiska fallstudie *Patterns of Influence: Local and Cosmopolitan Influentials* (1968). Merton var först med att introducera och empiriskt undersöka den sociologiskt fruktbara dikotomin mellan ”cosmopolitans” och ”locals” och hur dessa kategorier relaterar till masskommunikation. En viktig distinktion mellan *Patterns of Influence* och föreliggande studie ligger i den omvända förståelsen för kausaliteten i sambandet mellan nyhetskonsumtion och kosmopolitiska attityder. Då föreliggande studie i grunden ämnar reda ut begreppet ”mediated cosmopolitanism” (Rantanen 2005) som potentiell empirisk kategori innebär det alltså ett fokus på mediernas kapacitet till inflytande (under kontroll för andra förklaringsfaktorer) och inte på hur kategorierna ”cosmopolitans” och ”locals” återkopplas till olika mediala konsumtionsmönster.
2. ESS Round 4: European Social Survey Round 4 Data (2008). Data file edition 3.0. Norwegian Social Science Data Services, Norway – Data Archive and distributor of ESS data. För mer information se <http://ess.nsd.uib.no/ess/round4/>.
3. Här bör det noteras att ett Cronbach’s alfa-värde på .637 ligger strax i underkant för vad som brukar vara ett riktmärke för skala med god reliabilitet (Cronbach’s alfa > .7). Här gjordes en avvägning där en ökad validitet ”köptes”- eller byttes ut mot reliabilitet: variablerna som inkluderats i skalan anses bidra till att studiens operationalisering av den beroende variabeln i hög grad är valid.

Författaren vill framföra tack till Miyase Christensen, Christer Clerwall, André Jansson, Michael Karlsson samt Nordicom för värdefulla kommentarer på tidiga manuskript.

4. Regressionen har diagnostiserats utifrån BLUE-kriterierna (Best Linear Unbiased Estimates). BLUE-diagnostiken avser enbart modell 2. Modellens signifikanta samband tycks linjära då R^2 -värdet inte förändras märkvärt vid kontroll för olika linjära funktioner. Analysen lider inte heller av multikolinjäritet då samtliga toleransvärden ligger mellan .7 och .9 med undantag för dummy-variabeln ekonomiskt kapital där toleransvärdena är avsevärt lägre eftersom den univariata fördelningen är mycket snedfördelad. Feltermens uppförande anses som god då den är normalfördelad kring medelvärdet (0), samt bedöms som homoskedastisk vid okulär besiktning. Vidare tycks analysen inte ha några extremvärden med "leverage effect" då leverage value är .002 Durbin Watson-värdet uppmäter 2.028 och därför förekommer heller ingen autokorrelation. Regressionen anses utifrån ovanstående värden till hög grad uppleva till BLUE-kriterierna.

Referenser

- Alexander, J. & Jacobs, R. (1998) 'Mass Communication, Ritual and Civil Society', in Liebes, T. & Curran, J. (eds) *Media, Ritual & Identity*. London: Routledge.
- Anderson, B. (1983) *Imagined Communities: Reflections on the Origins and Spread of Nationalism*. London: Verso.
- Appiah, A.K. (2006) *Cosmopolitanism: Ethics in a World of Strangers*. London: Penguin Books.
- Bauman, Z. (1993) *Postmodern Ethics*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Bauman, Z. (1998) *Globalization: The Human Consequences*. Cambridge: Polity Press.
- Beck, U. (2006) *The Cosmopolitan Vision*. Cambridge: Polity Press.
- Beck, U. & Grande, E. (2007) *Cosmopolitan Europe*. Cambridge: Polity Press.
- Benhabib, S. (2006) *Another Cosmopolitanism*. Oxford: Oxford University Press.
- Boltanski, L. (1999) *Distant Suffering: Morality, Media and Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. (1986) 'The Forms of Capital', in Richardson, J. (ed) *Handbook for Theory and Research for the Sociology of Education*: 241-258. New York: Greenwood.
- Castells, M. (2008) 'The New Public Sphere: Global Civil Society, Communication Networks and Global Governance', *The ANNALS of American Academy of Political and Social Science* 616(1): 78-93. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Chouliaraki, L. (2006) *The Spectatorship of Suffering*. London: SAGE Publications.
- Christensen, M. & Jansson, A. (2011) *The Encapsulated Self vs. The Cosmopolitan Self: Towards a Phenomenological Conceptualization of Mediatized Communication and Complicit Surveillance*. Presenterat vid Mediatized Worlds: Culture and Society in a Media Age, Bremen.
- Couldry, N. (2000) *The Place of Media Power: Pilgrims and Witnesses of the Media Age*. London & New York: Routledge.
- Couldry, N. (2003) *Media Rituals: A Critical Approach*. London & New York: Routledge.
- Couldry, N. (2006) *Listening Beyond the Echoes: Media, Ethics and Agency in an Uncertain World*. Boulder: Paradigm Publishers.
- Dayan, D. & Katz, E. (1992) *Media Events: The Live Broadcasting of History*. Cambridge: Harvard University Press.
- Delanty, G. (2009) *The Cosmopolitan Imagination: The Renewal of Critical Social Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Finkelkraut, A. (1998) *The Future of a Negation: Reflections on the Question of Genocide*. Lincoln: University of Nebraska Press.
- Halsall, R. (2006) *Towards a Phenomenological Critique of 'Mediated Cosmopolitanism'*. Presenterat vid ICA, Dresden.
- Hannerz, U. (1990) 'Cosmopolitans and Locals in World Culture', *Theory, Culture & Society* 7(2): 237-251. London: SAGE Publications.
- Hjarvard, S. (2008) 'The Mediatization of Society', *Nordicom Review* 29(2): 105-134. Göteborg: Nordicom.
- Höijer, B. (2004) 'The Discourse of Global Compassion: The Audience and Media Reporting of Human Suffering', *Media, Culture & Society* 26(4): 513-531. London: SAGE Publications.
- Jansson, A. (2011) *A Second Birth? Cosmopolitan Media Ethnography and Bourdieu's Reflexive Sociology*. Presenteras vid ICA, Boston.
- Kant, I. (1795/2009) *Den Eviga Freden* (i översättning av Alfred W. Johansson). Stockholm: Nordstedts Akademiska Förlag.
- Krotz, F. (2009) 'Mediatization: A Concept With Which to Grasp Media and Societal Change', in Lundby, K. (ed.) *Mediatization: Concept, Changes, Consequences*. New York: Peter Lang Publishing.
- Lundby, K. (ed.) (2009) *Mediatization: Concept, Changes, Consequences*. New York: Peter Lang Publishing.
- Mau, S. (2010) *Social Transnationalism: Life-worlds Beyond the Nation-state*. London & New York: Routledge.

- Mazlish, B. (2005) 'The Global and the Local', *Current Sociology* 53(1): 93-111. London: SAGE Publications.
- McQuail, D. (2010) *McQuail's Mass Communication Theory*. London: SAGE Publications.
- Merton, R. (1968) *Social Theory and Social Structure*. New York: Free Press.
- Nietzsche, F. (1888/1968) *The Will to Power* (i översättning av Kaufmann, W & Hollingdale, R.J.). New York: Vintage Books.
- Ong, J.C. (2009) 'The Cosmopolitan Continuum: Locating Cosmopolitanism in Media and Cultural Studies', *Media, Culture & Society* 33(3): 449-466. London: SAGE Publications.
- Phillips, T. & Smith, P. (2008) 'Cosmopolitan Beliefs and Cosmopolitan Practices: An Empirical Investigation', *Journal of Sociology* 44(4): 391-399. London: SAGE Publications.
- Pichler, F. (2008) 'How Real is Cosmopolitanism in Europe?', *Sociology* 42(6): 1107-1126. London: SAGE Publications.
- Pollock, S., Bhabha, H.K., Breckenridge C.A., & Chakrabarty, D. (2000) 'Cosmopolitanisms', *Public Culture* 12(3): 577-589. Durham: Duke University Press.
- Rantanen, T. (2005) *The Media and Globalization*. London: SAGE Publications.
- Robertson, A. (2010) *Mediated Cosmopolitanism: The World of Television News*. Cambridge: Polity Press.
- Schütz, A. (1932/1967) *The Phenomenology of the Social World* (i översättning av George Walsh & Frederick Lehnert). Evanston: Northwestern University Press.
- Silverstone, R. (2007) *Media and Morality: On the Rise of the Mediapolis*. Cambridge: Polity Press.
- Skrbis, Z., Kendall, G. & Woodward I. (2004) 'Locating Cosmopolitanism: Between Human Ideal and Grounded Social Category', *Theory, Culture & Society* 21(6): 115-136. London: SAGE Publications.
- Stevenson, N. (2003) *Cultural Citizenship: Cosmopolitan Questions*. Maidenhead: Open University Press.
- Szerszynski, B. & Urry, J. (2002) 'Cultures of Cosmopolitanism', *The Sociological Review* 50(4): 461-481. Oxford: Blackwell Publishing.
- Tester, K. (1994) *Media, Culture and Morality*. New York: Routledge.
- Tester, K. (2001) *Compassion, Morality and the Media*. Buckingham: Open University Press.
- Thompson, J.B. (1995/2001) *Medierna och Moderniteten* (i översättning av Sven-Erik Torhell). Göteborg: Daidalos.
- Weenink, D. (2008) 'Cosmopolitanism as a Form of Capital: Parents Preparing their Children for a Globalizing World', *Sociology* 42(6): 1089-1106. London: SAGE Publications.
- Werbner, P. (1999) 'Global Pathways: Working Class Cosmopolitanism and the Creation of Transnational Ethnic Worlds', *Social Anthropology* 7(1): 17-35. Cambridge: Cambridge University Press.

Övrig referens

ESS. <http://www.europeansocialsurvey.org/>. Hämtad 2011-04-15.

Medieforskningens betydelse för den journalistiska praktiken

Funktionshinderfrågor som exempel

Karin Ljuslinder

Abstract

Med tanke på den betydelse medierna tillskrivs av medieforskare, politiker och andra samhällsaktörer, kan man fråga sig varför så lite av medieforskningen verkar kunna omsättas i journalistisk praktik. Frågan konkretiseras här empiriskt genom att använda medieforskning om funktionshinder som exempel. Detta område är särskilt aktuellt genom den nyligen ratificerade FN-konventionen om funktionshindrade personers rättigheter. I denna stadgas bl. a att konventionsstaterna åtar sig att uppmuntra alla massmedier att gestalta funktionshinder i enlighet med konventionens syfte. I det arbetet har medieforskare ett ansvar, inte bara genom att granska, utvärdera och bedöma journalistiska gestaltningar utan också genom att lyfta fram och betona de alternativa och nyskapande exempel som redan finns. Därigenom främjas arbetet med konventionens förverkligande.

Keywords: funktionshinder, FN-konvention, journalistik, radio

Introduktion

Mediernas betydelse som samtidens största (re-)producent av kulturella värderingar är idag föga omtvistad bland medieforskare. Kulturella värderingar genomsyrar samhället i alla dess dimensioner, alltifrån enskilda personers självbild till myndigheters beslut och samhällets övergripande resursfördelningspolitik. Konsekvensen av detta resonemang blir å ena sidan att om medierna kontinuerligt upprepar ett ensidigt berättande med ett återkommande, ensidigt, perspektiv så tenderar rådande föreställningar och normer att överleva oberoende av nya internationella konventioner, intressepolitiska dokument och förnyad lagstiftning. Å andra sidan borde medierna, enligt detta resonemang, också kunna vara ett av de mest kraftfulla verktygen för att främja alternativa synsätt, värderingar och attityder genom att i ökad utsträckning sprida nyanserade gestaltningar från en mängd olika perspektiv.

Det är inte bara medieforskare som tillmäter medierna stor betydelse. Journalistiken har ett, om än inte formellt lagstiftat, demokratiskt uppdrag formulerat av statliga pressutredningar, som det råder total enighet om bland såväl journalister, politiker och medborgare som bland public service – och kommersiella medier. (SOU 1975: 78; SOU 1995: 37). Medierna har således till uppgift att bidra till en allt bättre fungerande demokrati genom att förse ... *medborgarna med sådan information att de fritt och själv-*

ständigt kan ta ställning i samhällsfrågor. (SOU 1995: 37, s. 156). Fri åsiktsbildningen hos medborgarna har således blivit ett avgörande kännetecken för demokratins förmåga att fungera väl i en svensk kontext (Strömbäck 2003).

Medieforskningen har i alla tider ägnat sig åt att försöka besvara frågan hur, och på vilka sätt, medierna utövar inflytande. Studier av journalistik har huvudsakligen sysslat med den journalistiska praktik som bidrar till att reproducera maktordningar och befästa diskriminerande och förtryckande värderingar, dvs. som inte fungerar i enlighet med mediernas demokratiska uppdrag. Det är inte lika vanligt med studier som lyfter fram och diskuterar journalistik som verktyg för att främja nyanserade, alternativa eller ändrade synsätt och värderingar. Även om man naturligtvis bör akta sig för att överskatta journalistikens förmåga att faktiskt kunna ändra människors värderingar och synsätt (Berglund 2008: 20), kan man fråga sig varför den här aspekten av journalistik inte är lika väl studerad.

Med tanke på den betydelse medierna tillskrivs av, i princip, samtliga samhällsaktörer och med tanke på den mängd mediestudier som har genomförts, kan man fråga sig hur det kommer sig att så lite av medieforskningen verkar kunna omsättas i journalistisk praktik. Vart tar medieforskningen om journalistik vägen när den möter journalister? Uppfattas den, med Anders Gjörös ord, som *grund och ibland naiv* (Gjörös 2007)? Finns det brister i den ömsesidiga respekten mellan medieforskare och journalister, som Gunilla Djerf-Pierre menar (Peterson et al, 2005)? Arbetar medieforskningen för lite med att söka, lyfta fram och utveckla empiriska exempel på journalistiska praktiker som befordrar det demokratiska uppdraget? Givetvis rör det sig om ett växelspel mellan journalisters och medieforskares intressen och (o-)förmågor och ytterst kan man fråga sig om journalistikforskningens huvudsakliga syfte är att befordra journalistisk praktik?

I den här artikeln kommer jag att med funktionshinder som exempel, diskutera medieforskningens betydelse för journalistisk praktik. Med utgångspunkt i den svenska medieforskning som har bedrivits om funktionshinder (bl a Ljuslinder 2002, 2007, 2009; Ghersetti 2007; Rübsamen & Jarlbro 2008; Magnusson 2010), frågar jag mig om resultaten når fram till yrkesverksamma journalister i en form och på ett sätt som är möjligt att omsätta i journalistiskt arbete? Om inte, vad kan medieforskare göra för att hitta vägar för att nå fram?

Medieforskning om funktionshinder är, på det hela taget, ett eftersatt forskningsfält. I Sverige fanns det för tio år sen överhuvudtaget inte några studier inom området. Frågan var bortglömd, ignorerad eller helt enkelt en icke-fråga. Det kan tyckas förvånande med tanke på att 10% av världens befolkning, 650 miljoner människor, har någon form av funktionshinder (Factsheet on Disability 2009) och med tanke på det stora antal studier som har genomförts om medierepresentationer av andra diskrimineringsgrunder, t ex genus, etnicitet och sexualitet. Man kan naturligtvis med fog fråga sig hur det kommer sig att medierepresentationer av funktionshinder har varit negligerad som forskningsfråga och reflektera kring underordningens hierarki inom forskarsamhället, men den frågan ligger bortom den här artikelns tema.

Journalistikens ansvar vid rapportering om funktionshinder

Frågan om medierepresentationer av funktionshinderfrågor är idag mer angelägen än någonsin eftersom Sverige nyligen har ratificerat FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (OHCHR 2007), dvs. accepterat att göra förverkli-

gandet av konventionen formellt tvingande. Konventionens rättighetsperspektiv innebär att personer som har funktionshinder betraktas som innehavare av rättigheter och inte längre som objekt för vård, omsorg och assistans som i det tidigare, mer medicinska synsättet. Ett resultat av det medicinska perspektivet var att funktionshindrade personer exkluderades från samhällets institutioner och aktiviteter och istället försågs med speci-alskolor, skyddade verkstäder samt separata bostäder och transporter utifrån antagandet att de var oförmögna att själva klara av sitt vardagsliv. De förnekades samma tillgång som andra till grundläggande rättigheter som t ex hälsovård, utbildning, kulturella aktiviteter och möjligheten att rösta, sådant som de flesta människor tar för givet. Rättighetsperspektivet, såsom det formuleras i FN-konventionen, betonar också samhällets, det gemensammas, ansvar för att tillförsäkra alla medborgare samma rättigheter och deltagande på lika villkor.

I konventionens artikel 8 kan man läsa att konventionsstaterna tar på sig ansvaret för att höja medvetenheten i samhället om funktionshindrade personers livssituationer.

2. Åtgärder i detta syfte innefattar följande:

/.../

(c) att uppmuntra alla massmedier att framställa personer med funktionshinder på ett sätt som är förenligt denna konventions syfte. (Ds 2008: 23)

För att kunna uppmuntra journalister att framställa funktionshindrade personer på ett sätt som är förenligt med konventionens syfte, måste vi som forskar om mediebilder av funktionshinder ta vårt ansvar för att också sprida den kunskap som redan finns för det är inte bara verkställandet av FN-konventionen som gör det här till en viktig fråga. Det är också i högsta grad en fråga om mediernas betydelse för våra möjligheter att utveckla kunskap och bilda oss föreställningar så att vi självständigt kan ta ställning i frågor som rör funktionshinder.

Hur har medierepresentationerna av personer med funktionshinder sett ut över tid

I en studie av alla SVT:s sändningar i samtliga genrer, från starten för public service i Sverige 1956 och fram till år 2000, undersöktes i vilka roller och situationer som funktionshindrade personer förekom, vilka aspekter av funktionshinderfrågor som stod på dagordningen samt om, och i så fall på vilka sätt, det hade skett någon förändring över tid (Ljuslinder 2002)¹. Det övergripande syftet var att öka kunskapen om massmediernas roll som kultur(re)producenter avseende funktionshinderfrågor. Huvudsakligen baserad på Laclau & Mouffes diskursteorier (Laclau & Mouffe 1985; Laclau 1993) genomfördes en diskursanalys i syfte att möjliggöra uttalanden om kulturella värderingar och normer utifrån de konkreta programexemplen.

Föga överraskande visade det sig att andelen sändningstid som behandlade funktionshinderfrågor och personer med funktionshinder var så låg som 2 promille av total sändningstid. Det visade sig dessutom att sändningstiden hade legat på samma låga andel under hela perioden från 1956-2000. Vidare visade det sig att funktionshinderfrågor nästan enbart förekom i nyhetsinslag och dokumentära program, berättade från ett icke-funktionshindrat perspektiv där funktionshindrade personer i huvudsak rörde sig i bakgrunden som staffage.

Det vanligaste sättet att representera funktionshindrade personer under hela undersökningsperioden var genom så kallade normaliseringsuppvisningar, dvs. exemplifieringar av enskilda personers strävan att uppnå det kulturellt accepterade vardagligt normala. Normaliseringsuppvisningar kan förvisso ses som en seriös ansats att illustrera handikappolitikens, tillika det svenska statsskickets, grundprincip om alla människors lika värde. Dessvärre riskerar de att fungera i diametralt motsatt riktning eftersom historien berättas enligt medielogikens formula där det vardagligt normala aldrig anses ha något nyhetsvärde om det inte är unikt, annorlunda, sensationellt eller speciellt i något avseende. Detta medför att de så kallade normaliseringssträvanden som gestaltas framstår enligt logiken ”normal trots att...” och därmed som allt annat än normala.

Vidare konstateras i studien att den fysiska kroppen i samtliga program tjänade som visuell symbol och index för funktionshindrade personer och att funktionshindret framställdes som den allt överskuggande dimensionen av en enskild människas liv och identitet.

Men visst förekom det även andra sätt att gestalta funktionshinder, om än i liten omfattning. Under senare delen av 1990-talet återfanns program och inslag där personer med funktionshinder representerades utifrån vad de kunde klara av och förmådde istället för offerberättelser som betonade förlust och avsaknad. Humor var ofta en viktig ingrediens i de här programmen.

Slutsatsen av den här studien var att relativt lite hade förändrats i SVT:s representationer av personer med funktionshinder och funktionshinderfrågor under de 45 undersökta åren. Rapporteringen var ännu år 2000 förvånansvärt ensidig, upprepande och likartad, vilket kan antas ha främjat överlevnaden av förlegade synsätt och föreställningar som internationella konventioner, intressepolitiska dokument och lagstiftning sedan länge lämnat.

Hur ser medierepresentationerna av funktionshinder ut idag

När Marina Ghersetti (2007) genomförde en kvantitativ kartläggning och analys av rapporteringen om funktionshinderfrågor och personer med funktionshinder i SVT:s nyhetssändningar 2005 och 2006, visade det sig att i princip ingenting hade förändrats sedan studien 2002 (Ljuslinder, 2002). Ännu 2007 kunde man, liksom i studien av SVT 1956-2000, konstatera att SVT:s gestaltningar av funktionshinder fortfarande var ensidiga, likartade och fortfarande i huvudsak fokuserade på själva funktionshindret. Det var gestaltningar av avvikaren, det annorlunda, det som inte tillhör det kulturellt normala, vilket Ghersetti lyfter fram som diskriminerande och exkluderande (2007).

I Ghersettis studie fanns för övrigt en intressant aspekt av funktionshindergestaltning som tidigare inte hade studerats, nämligen inom vilket ämnesområde som funktionshinder förekom i nyhetssändningarna. Det visade sig att det vanligaste var sportinslag. Därefter följde inslag om vård och sedan delaktighets-/rättighetsfrågor. Förutom att förekomsten av personer med funktionshinder är störst i sportnyheter menar Ghersetti (a.a) att det dessutom är en genre som ger andra och delvis alternativa bilder av funktionshinder jämfört med gängse nyhetsinslag

Nyskapande exempel

Således kan man än idag påstå att SVT i huvudsak sedan starten 1956 har representerat, och alltså fortsatt att representera, funktionshinder på ett i huvudsak ensidigt sätt, i stereotyper, utifrån vad en individ inte klarar av ur ett kulturellt normalitets-perspektiv och med funktionshindret som utmärkande karakteristika för hela personen. Något större intryck av medieforskningen på området kan inte spåras. På detta sätt har förlegade föreställningar och värderingar genom kontinuerlig upprepning kunnat överleva.

Hur ska man göra för att åstadkomma någon förändring när vi nu dessutom lever i en tid av allt snabbare medieteknikförändringar med allt vad det innebär av ständiga deadlines? Finns det något medieforskningen om funktionshinder skulle kunna göra för att främja antidiskriminerande och nyanserade gestaltningar? Ett sätt skulle kunna vara att undersöka om det redan finns nyskapande exempel i TV eller dagspress som skulle kunna tjäna som förebilder för alternativa sätt att gestalta funktionshinder.

En fråga som man i så fall först måste diskutera är vad man menar med ordet ”nyskapande”. Det är naturligtvis svårt att entydigt säga vad ordet innebär, eftersom det beror på från vilket perspektiv man tittar på ett TV-inslag eller en tidningsartikel. Blir ett TV-program per definition ett nyskapande exempel om det produceras och genomförs av personer som själva har funktionshinder? Å ena sidan ja, men å andra sidan nej, om dessa personer helt och hållet upprepar vedertagna och rådande programformat, berättarsätt- och tekniker. Jag har i den här artikeln valt att lyfta fram nyskapande aspekter av ett TV-program eller inslag även om samma program i andra avseenden upprepar förlegade synsätt.

CP-magasinet gjorde skillnad

I programserien *CP-magasinet* (2004) förekom i hög utsträckning nyskapande berättelser. Programserien sändes i åtta avsnitt våren 2004 och väckte stor uppmärksamhet och har också gjort avtryck i det offentliga samtalet om gestaltningen av funktionshinder i medierna. En av de starkaste drivkrafterna bakom programserien var just, enligt en av programledarna, den upplevda svårigheten att nå ut i den offentliga debatten med frågor om föreställningar, attityder och bemötande av personer med funktionshinder (LIV 2004; Franksson 2004).

Syftet med *CP-magasinet* var att påverka icke-funktionshindrade tittares attityder till funktionshindrade personer genom att lyfta fram fördomar och vanföreställningar med provocerande och humoristiskt tilltal för att locka till diskussion om frågor som annars inte får plats i det offentliga samtalet (a.a.). I redaktionen ingick ett flertal personer med egen erfarenhet av funktionshinder.

Den uppmärksamhet programserien väckte var i huvudsak positiv, dock inte helt och hållet. Det fanns röster som menade att *CP-magasinet* fortsatte att okritiskt reproducera funktionshinder som avvikande och funktionshindret som den viktigaste delen av en människas identitet, genom att producera särskilda program producerade i huvudsak av, i huvudsak, funktionshindrade personer med ett specifikt funktionshinderinnehåll. Istället borde man, menade de kritiska rösterna, verka för att funktionshinderperspektivet självklart ska genomsyra alla genrer och innehållsteman.

Tre enskilda inslag anmäldes till Granskningsnämnden för Radio och TV, ett inslag för att det ansågs visa pornografi, ett annat för att det ansågs vara partiskt och ett tredje

för att det ansågs vara osakligt. Inget av inslagen fälldes dock i granskningsnämnden.

En studie av *CP-magasinet*, genomförd med samma teoretiska utgångspunkter och analysmetod som i studien av handikappdiskurser i SVT 1956-2000 (Ljuslinder 2007), visade att många innehållsliga teman likväl som berättarsätt var nya, i bemärkelsen att de lyfte fram andra perspektiv av funktionshinderfrågor än gängse gestaltningar. *CP-magasinet* använde sig av, och iscensatte, medvetet hegemoniska diskurser tillsammans med deras motsatser i ett kontrapunktiskt berättande, motsvarande det som görs i s.k. disability pride-sammanhang. Det vanligast förekommande sättet att berätta utmanades av sin motsats och redaktionens förhoppning var att man därigenom skulle locka och provocera mottagarna att börja fundera på sina egna attityder (Ljuslinder 2007; LIV 2004; Franksson 2004).

Ett exempel på ovanstående resonemang är när, den utan tvekan vanligast förekommande reporterblicken, den icke-funktionshindrade, kontrasteras mot den funktionshindrade personens perspektiv och upplevelser. Reportern Sari Nykvist, (*CP-magasinet* 2004-04-29) frågar ”mannen på gatan”:

Mannen: *Jag är CP. Tror du att jag vill vara det?*

Sari: *Nej, självklart inte. Hur så?*

Mannen: *Jo, det vill jag.*

Sari: *Jaså... Hmm. Okej.*

Mannens icke-funktionshindrade perspektiv, som han tar för givet att Sari delar, vänds upp och ner i dialogen vilket skapar en synbar förvirring hos mannen.

I *CP-magasinet* illustreras ofta resonemangen istället för att omtalas, vilket enligt både klassisk retorik och modern journalistik skapar ett starkare intryck än en verbal beskrivning. I det återkommande inslaget *Terminologiskolan* illustreras t ex skillnaden mellan begreppen rullstolsbunden och rullstolsburen genom att Sari Nykvist på den första bilden sitter fastbunden med rep i sin rullstol och på den andra bilden sitter rakt upp och ner i sin stol (*CP-magasinet* 2004-05-20). Innebörden i begreppet ”bunden” förstärks av den visuella illustrationen.

Ett exempel på normaliseringsuppvisningarnas kulturella konstruktion synliggörs i en porträttintervju av Annika Lantz som programledaren Jonas Franksson, som själv har en CP-skada, genomför (*CP-magasinet* 2004-05-27). Enkla, rutinmässiga vardagssysslor främmandegörs som vore de unika, speciella och avvikande, som t ex när Franksson med allvarlig röst berättar att Annika kan äta sig mätt genom att värma mat i en mikrovågsugn och att en elektrisk tandborste används till att göra tänderna rena.

I många inslag används humortekniker av olika slag. Programledarna själva är övertygade om att humor är den bästa tekniken för att vända upp och ner på föreställningar, provocera och locka till diskussion (LIV 2004). Humorns pedagogiska potential har tidigare diskuterats i relation till en annan marginaliserad grupp i samhället, invandrare (Berglund & Ljuslinder, 1999). Där visade det sig att humortekniker förvisso har potential att höja mottagarens uppmärksamhet och medvetenhet, men att det finns ett stort antal filter hos mottagaren som måste passeras för att humortekniken ska nå fram, t.ex. vad mottagaren har för förtroende för, och inställning till, den person som använder sig av humorteknikerna.

Så även om kritik har framförts mot *CP-magasinet* för att innehållet i huvudsak fortsätter att reproducera funktionshindret som den viktigaste delen av en persons identitet så

förekommer det också ett stort antal berättartekniker som både uppvisar nya perspektiv på funktionshinderfrågor och som utmanar och vänder upp och ner på gamla invanda medierepresentationer.

TV som synliggör

Nordiska Handikappolitiska Rådets utmärkelse 2005, *TV som synliggör*, har också studerats utifrån frågeställningen om det kan sägas utgöra ett exempel på nyskapande berättelser (Ljuslinder 2009). Utmärkelsen var en hedersbetygelse som delades ut till den nordiska TV-produktion som under 2000-talet på bästa sätt hade synliggjort funktionshinderfrågor. Handikapporganisationer och TV-produktionsbolag fick möjlighet att nominera bidrag som sedan bedömdes av en kommitté med representanter för handikapprörelsen och för de nordiska ländernas kulturdepartement. Tjugoåtta bidrag från alla de fem nordiska länder nominerades och skickades in tillsammans med en motivering för respektive bidrag. Nomineringskriterierna löd: *Utmärkelsen tilldelas en TV-produktion som i innehållet eller på andra sätt i framställningen på ett engagerande sätt synliggör, ökar kunskapen och medvetenheten om eller problematiserar handikappfrågor ur olika synvinklar* [förf. understrykningar] (*TV som synliggör* 2005).

Vilken guldgruva. Här borde det finnas alternativa berättelser, nytänkande och nya perspektiv och format. Förvånansvärt nog visade det sig att de flesta bidragen var mycket traditionella såväl till form som till innehåll. Men hur var det möjligt?

En ganska självklar förklaring är naturligtvis skillnaden mellan vad bidragslämnarna och bedömningskommittén tolkade och läste in i Handikappolitiska rådets nomineringskriterier. Det visade sig att bidragslämnarna i huvudsak tog fasta på bedömningskriteriet ”synliggör” men på lite olika sätt. Somliga motiverade sitt bidrag med att det synliggjorde en viss intresse-politisk tematik och andra med att det synliggjorde en specifik grupp människor med funktionshinder som tidigare varit osynliggjord.

Bedömningskommittén, å sin sida preciserade och tolkade bedömningskriterierna och lade till dessutom till kriteriet ”nyskapande grepp”. De bestämde sig också för att nedprioritera offer-hjälte berättelser och prioritera upp innehållsteman som berörde identifikation, nyfikenhet, nya vinklar, humor och att personer med funktionsnedsättningar fick tala för sig själv (a.a).

Hade de nominerade programmen varit några andra om nomineringskriterierna hade varit desamma som bedömningskommitténs, eller hade bedömningen blivit en annan om juryn hade följt nomineringskriterierna? Det vet vi inte och det är inte det viktiga i sammanhanget. Det viktiga är att lyfta fram svårigheten att vara överens om olika begrepps innebörder. Även om olika parter använde samma begrepp så tolkade man ofrånkomligen begreppet utifrån sina egna perspektiv, intressen och behov.

Det är också viktigt att komma ihåg att det inte är någon lätt uppgift att i konkret programproduktion åstadkomma alternativa berättelser med nyskapande grepp. En tidningsartikels eller ett TV-programs slutliga utformning handlar långt ifrån enbart om enskilda producenters, journalisters eller redaktioners synsätt och intentioner. Inte minst medielogikens styrande form är viktig att beakta. Det är en svår ekvation att tillämpa nyhetsvärderingskriterier som personifiering, sensation, avvikelse, brott, olyckor och berättartekniker som förenkling, personifiering och tillspetsning, tillsammans med en önskan om att samtidigt undvika förenklade stereotyper, undvika ett kulturellt

normalitetsperspektiv och undvika att avbilda funktionshindret som det utmärkande kännetecknet för hela personen.

Ytterligare en aspekt av den makt som ligger i mediernas logik är att de aktörer som lär sig och tillämpar mediernas logik också med stor sannolikhet kommer att bli de som också deltar i det offentliga samtalet och därmed blir de som är med och skapar, etablerar och reproducerar föreställningar, värderingar och normer i en viss sociohistorisk kontext. Som Marina Ghersetti uttrycker det (2007:5): *De aktörer som inte lär sig mediernas villkor riskerar att hamna utanför det offentliga samtalet...*

Fanns det då något som helst nytt, något nyskapande, bland de nominerade programmen? Ja visst, särskilt utifrån tanken att ett program mycket väl kan vara nyskapande i ett avseende även om det i andra avseenden upprepar gamla förlegade synsätt.

Det är framförallt tre typer av nyskapande som kan sägas sägas utgöra exempel på berättelser som skulle kunna ersätta många av de ensidiga offer-hjälte-historierna. De tre typerna är:

1. Funktionshindrade personer berättar själva om sin situation
2. Personer med funktionshinder gestaltas i nya situationer
3. Humor som verktyg för att ändra attityder och föreställningar

Ett exempel på den första typen av berättelser där funktionshindrade personer själva berättar om sin livssituation, är den danska programserien *Gak-gak-en trilogi* (2000), där tittarna får möta Peter och Morten som båda har en utvecklingsstörning. I trilogin skildras Peter och Morten som barn, tonåringar och vuxna män. Det nyskapande utgörs av att Peter och Morten får stort eget talutrymme utan att deras samtal blir avbrutet eller förkortat. Med dagens mått mätt, är dessa realtids-samtalsscener relativt långa. I ett av programmen samtalar Peter och Morten t ex om vad begreppen mongol, normal och vänskap betyder och där får vi som tittare höra hur en person med en utvecklingsstörning har fått lära sig att betrakta sig själv, sitt funktionshinder och begreppet normal.

Peter: *Är mongol en sjukdom, eller...?*

Morten: *Det måste jag bekräfta. Det är faktiskt inte en sjukdom. Mongoler kan mer än andra. [...]*

Peter: *Alltså, jag och Morten vi är mongoler, eller hur? För om vi inte är mongoler så är vi handikappade.*

Morten: *Nej, jag har en annan möjlighet, Peter. Om vi inte hade varit mongoler hade vi varit normala människor.* (Er jeg stadig gak, gak, mor 2000)

Den andra typen av berättelser är där funktionshindrade personer gestaltas i nya situationer, dvs. i situationer där vi inte är medievana att se funktionshinder. I de första tre programmen i den svenska programserien *CP-magasinet* (2004-04-29;-05-06;-05-13), får tittarna som sista inslag se en vinjett av ett känt svenskt debattprogram eller nyhetsmagasin med en funktionshindrad person som programledare. Det rör sig här om fysiskt mycket synliga och påtagliga funktionshinder. En programledare har t ex en CP-skada, sitter i rullstol och är spastisk och en annan har Downs syndrom. Det är extremt ovanligt, för att inte säga icke-förekommande, att se programledare i SVT med den här typen av funktionshinder. I den här gestaltningen finns byggstenar till en diskussion om hur man som tittare reagerar och hur det kommer sig att det är så ovanligt med synliga funktionshinder hos programledare.

När det gäller den tredje typen av berättelser, där humor används som verktyg för att ändra attityder och föreställningar, finns det många exempel bland de nominerade bidragen. Ett exempel är en kortfilm producerad av Norges blinddeforbund, *Bare kikker* (2004). Tittaren får följa en gravt synskadad man som dagligen passerar en parfymbutik. Butiksägaren ställer varje morgon ut en reklamskylt på trottoaren utanför butiken precis där mannen passerar. Man får se hur mannen vid ett tillfälle går rakt in i reklamskylten och nästan ramlar omkull och man får se hur han vid ett senare tillfälle försöker undvika att gå in i reklamskylten genom att kliva ut i gatan och där blir han nästintill påkörd. Slutligen får man se ett svagt skadeglatt leende hos mannen när han senare, istället för att passera butiken och reklamskylten, går in i affären. När butiksägaren kommer emot honom och frågar, inte självklart vänligt, vad han vill och om hon kan hjälpa till, svarar mannen:

– Nej, och höjer samtidigt käppen – sin syn – drar den över hyllorna med parfymflaskor så att de åker i golvet. – *Bare kikker*.

Ett flertal författare har varnat för att humor och funktionshinder generellt sett kan vara en svår balansgång att hantera, eftersom det är lätt hänt att skrattet sker på bekostnad av funktionshindrade personer (Davies 1997: 68), eller att det inte är *comme-il-faut* att skämta om funktionshinder för att personer som pratar eller skriver om allvarliga saker riskerar att bli kritiserade de gör det skämtsamt. Det hjälper inte, menar Bo Andersson (1993), att den erfarenhet det gäller är deras egen, ogillandet finns där i alla fall.

Humor har dock en stor potential och de varnande orden bör inte hindra producenter och programmakare från att använda humor. I de nominerade exemplen där humor används gestaltas aldrig den funktionshindrade personen utifrån ett underläge och tittaren lockas i samtliga fall att skratta med personen och inte åt henne².

Mycket har hänt de senaste åren

Har svensk medieforskning om funktionshinder haft någon betydelse för journalistisk praktik? Nej, inte med något större genomslag, i alla fall. Men visst finns det exempel på alternativa, gestaltningar, åtminstone med alternativa, nydanande inslag. Huruvida medieforskningen har bidragit till dem är svårt att säga. Det visar sig nämligen att *CP-magasinet*s alternativa berättartekniker och perspektiv inte, som det i förstone verkade, hade tagit intryck från tidigare medieforskning inom området och använt den i konkret programproduktion. Istället visade det sig att samma tankar och idéer som hade förekommit inom medieforskningen också hade förekommit på andra arenor samtidigt (Ljuslinder 2007). Detta är i sig intressant för det visar att när ett område, en grupp eller en problematik inte får, eller ges, utrymme i det offentliga samtalet så känner de olika aktörerna helt enkelt inte till varandra.

Mycket har trots allt hänt, och det kanske allra viktigaste och det som har fått störst genomslagskraft är att frågan har kommit upp på agendan i det offentliga samtalet och därmed ökat möjligheterna att förändra medierapporteringen av funktionshinder väsentligt.

Det finns dessutom såväl en ökad medvetenhet som ett ökat intresse bland journalister och redaktioner för funktionshinderfrågor. Det visar sig inte minst vid de medieseminarier som handikapporganisationer inbjuder till. Det saknas dock fortfarande kunskap och

erfarenheter om hur man kan omsätta den ökade medvetenheten i praktisk programproduktion. Medielogik, teknik, ekonomi, likväl som tidsbrist är exempel på samverkande faktorer som påverkar en artikels eller ett programs slutliga utformning. Här har vi som forskar om och intresserar oss för funktionshinderfrågor ett ansvar att inte bara utvärdera och döma mediegestaltningar utan också att sprida den kunskap som finns. Det är så lätt att man som medieforskare i sina rapporter tar fasta på vad som inte fungerar och glömmer bort att betona vad som faktiskt fungerar och också ger förslag och exempel på alternativa sätt att berätta, som journalister skulle kunna pröva.

Genom att i medieforskningen i högre grad betona det nya istället för att döma det gamla, dvs. i högre grad belysa, lyfta fram och betona de medieberättelser, berättartekniker och perspektiv som främjar antidiskriminerande och inkluderande perspektiv kan medieforskningen bidra med konkreta exempel på nyskapande, alternativa sätt att gestalta funktionshinderfrågor. På så sätt kan förhoppningsvis möjligheterna och viljan öka, att i praktisk journalistik pröva alternativa gestaltningar och därmed främjas också arbetet med FN-konventionens förverkligande.

Noter

1. Materialet innehåller dessutom en syntetisk vecka 1998 där SVT1 och TV2:s alla sändningar undersöktes för att se i vad mån, och på vilka sätt, funktionshindrade personer förekom i programmen i andra roller än som sitt funktionshinder. Det visade sig inte finnas något enda sådant exempel.
2. Den svenska programserien CP-magasinet vann utmärkelsen TV som synliggör.

Källor

- Andersson, B. (1993) *Inte som andra: en historia om mångfald*. Bollnäs: Inferi.
- Bare kikker (2004) Norges Blindforbund. Try reklamebyrå.
- Berglund, S. (2008) *Competing Discourses: The construction of heterosexual risk-taking behaviour among adolescents in Nicaragua*. Malmö Högskola: FoU-rapport 2008: 5.
- Berglund, S. Ljuslinder, K., (1999) *Humor som samhällsmoral – Svenskar och invandrare på den svenska TV-humorns arena*. Lund: Studentlitteratur.
- CP-magasinet, 2004-04-29, 2004-05-06, 2004-05-13, 2004-05-20, 2004-05-27, SVT.
- Davies, C. (1997) 'Windows on the World – Almost!', i Pointon, A.; Davies, C., (eds), *Framed: interrogating disability in the media*. London: BFI.
- Ds 2008: 23, *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*, Stockholm: Socialdepartementet. Regeringskansliet.
- Er jeg stadig gak gak mor*, 2000-05-06, i Gak-gak- en trilogi, TV 2, Danmark.
- Factsheet on disability, 2009-03-21, <http://www.un.org/disabilities/default.asp?id=18>.
- Franksson, J., 2004-10-28, muntlig intervju.
- Gherstet, M. (2007) *Bilden av funktionshinder – en studie av nyheter i Sveriges television*. Göteborgs universitet: JMG (JMG:s rapportserie).
- Gjöres, A. (2007) 'Sluta med tramset medieforskare!', i *Journalisten*, 20 november, www.journalisten.se/debatt/14276/anders-gjoeres-sluta-med-tramset-medieforskare.
- Laclau, E. (1993) 'Power and Representation', i Poster, M. (ed.) *Politics, Theory and Contemporary Culture*. New York: Columbia University Press.
- Laclau, E.; Mouffe, C. (1985) *Hegemony and Socialist Strategy: towards a radical democratic politics*. London: Verso.
- LIV (2004) Humor är vårt bästa vapen, nr. 3.
- Ljuslinder, K. (2002) *På nära håll är ingen normal handikappdiskurser i Sveriges Television 1956 -2000*. Umeå universitet, Institutionen för kultur och medier, Medie- och kommunikationsvetenskap.
- Ljuslinder, K. (2007) 'Handikappdiskurser i TV – CP magasinet', i Sauer, L.; Lindqvist, R. (red.) *Funktionshinder, Kultur och Samhälle*. Lund: Studentlitteratur.
- Ljuslinder, K. (2009) Svårt att hitta nyskapande berättelser, *Nordic Welfare Nyhetsbrev* nr.3, <http://www.nordicwelfare.org/?id=117524>.

- Magnusson, A. (2010) *Bilden av psykiatriområdet. Nyhetsrapporteringen i Rapport 1980-2006*. Göteborgs universitet: JMG.
- OHCHR (2007) <http://www2.ohchr.org/english/issues/disability/intro.htm#human>.
- Petersson, O.; Djerf-Pierre, M.; Strömbäck, J.; Weibull, L. (2005) *Mediernas integritet*. Demokratirådet, rapport.
- Rübsamen, M.; Jarlbro, G. (2008) *Dissad och missad – funktionshinder i Sveriges television*. Lund: Lunds universitet, Medie- och kommunikationsvetenskap, (Working Paper nr. 1).
- SOU 1975: 78. *Svensk Press. Pressens funktioner i samhället*. Stockholm: Liber Förlag.
- SOU 1995: 37. *Vårt dagliga blad – stöd till svensk dagspress*. Betänkande av pressutredningen -94. Stockholm: Fritzes.
- Strömbäck J. (2003) *Medierna som fjärde statsmakt – en studie av innebörden av begreppet granskande journalistik*. Sundsvall: Demokratiinstitutet (rapportserien Studier i politisk kommunikation).
- TV som synliggör* (2005) Informationsbroschyr och nomineringsformulär, Nordiska handikappolitiska rådet.

Metod för studiet av Sveriges Radios programarkiv och dess lagringsprinciper 1925-1978

Peter Dahln

Abstract

År 1931, sex år efter starten 1925, fick Radiotjänst, som Sveriges Radio hette fram till 1957, sitt första inspelningsverk. I artikeln ställs frågor kring vad som kom att spelas in och, framför allt, vad av det inspelade materialet som kom att sparas för eftervärlden. För att kunna svara på vad som betingade programinspelningar och dess eventuella lagring utarbetas en mediehistorisk metod, där följande faktorer lyfts fram: 1) Inspelningstekniken, 2) Programpolitiken, 3) Ekonomi, 4) Förhärskande smakhierarkier, 5) Evenemang, 6) Personlig status, 7) Könsfördelningen bland programmedarbetarna. Den tidmässiga gränsen för undersökningen har satts till 1978 beroende på inrättandet av en ny statlig arkivinstitution 1979, 'Arkivet för ljud och bild'.

Keywords: metod, radiohistoria, mediehistoria, mediearkeologi, programarkiv, Sveriges Radio

Introduktion

När svensk radio fick sin officiella start den 1 januari 1925 innebar det att en ny och mäktig kulturproducent bidrog till att förändra den svenska offentligheten och lyssnarnas sociala rutiner. Denna nya institution gavs namnet Radiotjänst, varpå namnbyte till Sveriges Radio (SR) gjordes 1957. Radiotjänst skulle producera radioprogram, medan telegrafverket stod för distributionen av programmen till lyssnarna. Vad fanns det då för tekniska möjligheter att spela in och i det egna arkivet bevara program för eftervärlden? Vilka omständigheter, instanser och individer bestämde vad som skulle spelas in och sedan kanske bevaras, alternativt kasseras efter sändning eller gallras ut långt senare? Vad är det alltså som finns bevarat i radions programarkiv, eller snarare: Vilken typ av programmaterial stöter man mest sannolikt på i radioarkivet, och hur kan man gå tillväga för att bilda sig en uppfattning om varför vissa typer av programmaterial har sparats och annat inte?

Jag vill här visa på några sätt att förvärva kunskap om beståndet i radions programarkiv, om *vad* som finns bevarat i form av olika typer av program och *varför* det har kommit att bevaras. Viktiga frågor i sammanhanget blir följaktligen vad som *inte* har sparats i arkivet och *varför* det inte har sparats. Den tidmässiga gränsen för undersökningen har satts till 1978 beroende på inrättandet av en ny statlig arkivinstitution 1979, 'Arkivet för

ljud och bild', med uppgift att bevara och för forskning tillhandahålla bland annat upptagningar av samtliga program som SR, LRAB (lokalradion) och UR (utbildningsradion) producerade och som förekommit i radiosändning i Sverige. 'Arkivet för ljud och bild' ändrade sedan namn till 'Statens ljud- och bildarkiv' och är sedan den 1 januari 2009 en del i Kungliga biblioteket (KB) med namnet 'Avdelningen för audiovisuella medier'.

Mest utrymme kommer att ägnas åt tiden fram till 1961 eftersom flytten från de inhyrda kontors-, studio- och arkivlokalerna på Kungsgatan 8 och ett par andra adresser till det nya radiohuset vid Oxenstiernsgatan i Stockholm det året, kom att förändra radioverksamheten och utöka såväl arkivutrymmen som inspelningsmöjligheter.¹

Till stor hjälp har en på SR intern, opublicerad historik över *Radioarkivet* varit, skriven av Karin Beskow Tainsh (1978).

Metodfrågor

Finns det då en specifik mediehistorisk metod? Det frågar sig Hans Fredrik Dahl (2000), som bland annat skrivit den norska radions (NRK) historia. Svaret blir nej – en mediehistorisk metod, "förstått som en påvisbar vei til å oppnå gyldige resultater annerledes enn andre veier og måter", finns inte, menar Dahl.² De speciella metodproblem som en historisk medieforskning ställs inför beror på att det empiriska material som eftersöks sällan är sparat i sin helhet, om det alls existerar, och på att de efterlämningar som finns ofta är utspridda. Därför måste forskaren återskapa en kontext åt materialet: "Det er nemlig i en mediehistorisk undersøkelse knapt noen kontekst rundt forskningsgjenstanden [forskningsföremålet] som man kan ta for gitt, på samme måte som annen medieforskning kan ta omgivelsen for gitt. Man må selv etablere den meningsfulle omgivelse som del av undersøkelsen, noe andre medieforskere oftest slipper."³ Som Dahl själv kunnat konstatera i sin forskning, är det mesta av "materialet etter radioens og fjernsynets programavdelinger" uttraderat, medan själva utbudet, NRK:s program, inte finns bevarat – "annet enn rent bruddstykkevis" (i Norge är det först från 1981 som radio- och tv-program finns sparade någorlunda komplett).⁴ Detta innebär att en textanalys av ett visst programmaterial från radio eller tv som bara finns bevarat i fragment eller inte alls, måste föras upp på en institutionell nivå för att vi ska kunna dra några slutledningar om materialet i fråga.⁵ Vi måste alltså etablera en relevant och meningsskapande kontext åt programmen.

I utformningen av en metod för studiet av radions programarkiv har jag använt mig av de metodgrepp som Robert C. Allen & Douglas Gomery (1985) förespråkar vid studiet av filmens historia. Allen & Gomery framhåller speciellt fyra områden som måste beaktas för att vi ska kunna skapa oss en bredare förståelse av de mekanismer som påverkat filmens utveckling och innehåll: de teknologiska, ekonomiska, sociala och estetiska. Poängen är att en historisk undersökning av filmmediet måste inbegripa alla dessa områden, betraktade i relation till varandra, inom ramen för ett större medialt system (film). Frågan är alltså inte *om* dessa områden är en del av filmhistorien, utan *hur* de verkar som enskilda generativa (frambringande) mekanismer i specifika sammanhang, och i förlängningen hur de samspelar med och påverkar varandra.⁶ Nästa steg är att betrakta detta mediala system med dess samverkande mekanismer i relation till andra system, exempelvis det politiska systemet, det nationella ekonomiska systemet, olika nationella organisationer och institutioner, andra mediala system, olika konstformer etc. Detta kan

givetvis också appliceras på regional eller internationell nivå.

Allen & Gomery kallar detta för ett ”realistiskt” grepp i motsättning till ett ”empiristiskt” sådant.⁷ Realism skiljer sig från empirism i synen på hur verkligheten är beskaffad och på hur verklighetens beskaffenhet kan förklaras och förstås. För en empirist (icke att förväxla med empiriker, vilket en realist är i allra högsta grad) slutar en beskrivning av ett fenomen med en observation av vissa regelbundenheter. För en realist utgör detta en begränsad verklighetsbeskrivning av två skäl. För det första därför att det betraktar verkligheten alltför endimensionellt utifrån iakttagbara fenomen, för det andra därför att en beskrivning av en regelbundenhet inte förklarar vad som orsakat denna regelbundenhet.

Överfört till radions programarkiv handlar det inte om att inventera vad som sammanlagt finns bevarat eller hur mycket av en viss typ av program som finns sparad från olika perioder (”empiricism”). Snarare handlar det om att försöka förstå varför en viss typ och en viss mängd program har sparats, och på vilka premisser (”realism”). För att kunna frilägga den linje eller hållning (”policy”) som varit förhärskande inom svensk radio avseende bevarandet av inspelade program, måste en rad faktorer på olika nivåer beaktas eftersom inspelningstekniken, som i sig förändras över tid, inte är slutgiltig eller enda bestämmande instans – den är alltid inbäddad i kulturella, organisatoriska, ekonomiska, juridiska, politiska och sociala förhållanden.⁸ Exempelvis innebar det faktum att Radiotjänst AB var ett ”public service”-företag, ett halvstatligt styrt aktiebolag med ett nationellt radiomonopol, att programbolaget var finansiellt beroende av statsmakten, samtidigt som det medförde vissa avtalsmässiga, kulturella förpliktelser på programsidan.

Bland flera möjliga faktorer som påverkat beståndet av sparad material i radions programarkiv såväl kvantitativt som kvalitativt, vill jag lyfta fram följande sju: 1) Inspe­lingstekniken, 2) Programpolitiken, 3) Ekonomi, 4) Förhärskande smakhierarkier, 5) Evenemang, 6) Personlig status, 7) Kön­sfördelningen bland programmedarbetarna.

Det är min förhoppning att denna belysning av det svenska radioarkivets genealogi kan utgöra ett bidrag till den mediearkeologiska forskning som fokuserar på arkivet som lagringsmedium eller det lagringsmedium som varje arkiv förutsätter.⁹

1. Inspe­lingstekniken

För att radioprogram alls ska kunna sparas till eftervärlden måste de ha blivit inspelade med någon form av apparatur. Med hjälp av inspelningar kan sedan kommande generationer återuppleva dåtiden i sin ursprunglighet, ty som Paddy Scannell påpekar är sparade program inte motsatsen till direktsända program.¹⁰ Att lyssna till gångna tiders program innebär snarare att de bevarade programmens dåtida direkthet, dess en gång levande människor och deras röster, åter kommer till liv genom uppspelningsapparaturen. Det förflutna, i egenskap av sparade radio- och TV-program, är inte längre ett förlorat förflutet – det är ett levande förflutet som återinträder i nuet genom ett tryck på en knapp.

Det var i början av 1930-talet som det kom inspelningsteknik som möjliggjorde för radioföretagen att uppta och för framtiden bevara program. På Radiotjänst existerade inte några inspelningsmöjligheter under de första sex verksamhetsåren: inspelningsapparatur finns tillgänglig först 1931. Det som sändes i radio fram till dess är sålunda för alltid förlorat i dess levande form – det gick ut i etern för att aldrig återkomma till oss. Den äldsta inspelning som finns bevarad i SR:s arkiv daterar sig till 14 juni 1931, ett

referat av Sven Jerring från Stockholms stadion av en landskamp mellan Sverige och Norge i allmän idrott (friidrott). Det rör sig alltså om en nationellt prestigefull evenemangshändelse med Radiotjänsts redan då mest profilerade reporter och programledare vid mikrofonen.

Den första inspelningsapparaturen bestod av ett graververk med endast en tallrik och inbyggd förstärkare.¹¹ Skivorna bestod till en början av celluloid (ett slags plastmaterial), varpå utvecklingen ledde till lack på aluminiumstomme, de så kallade lackskivorna. Snart införskaffades en apparat med två skivtallrikar eftersom speltiden för lackskivorna endast låg på ett par minuter: graverbord med två eller fler tallrikar innebar att man kunde spela in längre tidsintervall utan avbrott. Grammofoninspelning på lackskivor var en metod som mest kom i fråga för reportage.¹² Lackskivorna slets emellertid ut fort och visade också i andra avseenden dålig hållbarhet (under krigsåren fick man i brist på aluminium använda glasskivor med lackbeläggning). Dessutom kunde exempelvis ett reportage som tagits upp på ett antal skivor mista en del av sitt innehåll eller bli obrukbart om en av skivorna fick skador eller råkade förstöras.

Den bästa metoden för bevaring var att spela in ljudet på vaxplatta, som genom en galvanisk process blev överförd till ett metalliskt negativ (en matrisplatta), som kunde användas vid mångfaldigad pressning av skivor i bland annat schellack – alltså samma teknik som användes vid framställningen av grammofonskivor.¹³ Radiotjänst gjorde dock i efterhand inte vaxinspelningar för kommersiella ändamål, utan endast för det egna arkivet. Det kunde gälla musikverk, i synnerhet svenska, som grammofonbolagen inte ansåg lönande att ta med i sin repertoar. Dessutom fanns nästan alla svenska fåglars låten på matriserade skivor i Radiotjänsts arkiv; för ljudeffekter av de mest skilda slag hade inte minst radioteatern användning.

Meningen var, att inspelningsapparaturen skulle göra det möjligt att i förväg på skivor ta upp program eller programinslag samt även spela in viktigare direktsända program. Skivor med programinspelningar blev därmed till hjälp i det dagliga arbetet, som tidigare hade varit tungrovt eftersom allt – undantaget inköpta skivor med musik på – måste ske i direktsändning. Inspelningsapparaturen tycks också ha startat en intensiv verksamhet för att anpassa den befintliga tekniken till programbolagets speciella behov och åtaganden.¹⁴

Inspelade program gick alltså att lagerhålla och finnas till hands vid behov: de fick ett *återbruksvärde*. Centralt i sammanhanget är att de, potentiellt sett, också kunde sparas och arkiveras för eftervärden.

Inspelningsresurserna var dock länge små – ännu 1935 sysselsatte inspelningsverksamheterna i Stockholm endast två personer.¹⁵ Året efter, 1936, påbörjades emellertid en både kvalitativ och kvantitativ utveckling inom inspelningsverksamheten då den första ljudbilen – även kallad radiobil – införskaffades, något som kom att påverka inte minst reportagegenren. De följande åren utökades fordonsparken till att 1944 omfatta fem bilar. Bilar med inspelningsutrustning gjorde det möjligt att skapa program på platser, exempelvis Norrlands fjällbygder, där sändarnätet var dåligt eller obefintligt, för uppspelning vid senare tillfälle. Dessa mödosamt tillkomna programpunkter förefaller ha ansetts speciellt unika ur ett nationellt folklivsperspektiv och därför också viktiga att arkivera.

År 1937 började de nya möjligheterna att spela in medelst ljudbilarna att användas i större skala. Exempelvis gjorde Knut Hagberg, Gustaf Näsström och Anders Österling var sin färd med inspelningsbilen genom landet, vilket resulterade i radioserien *Svenska lymnen och landskap*. Författaren Ludvig ”Lubbe” Nordström företog en resa i Norrland,

medan Sven Jerring reste runt med Radiotjänsts inspelningsbil i svenskbygderna i USA inför nästa års Delawarejubileum (i Delaware grundade svenskar 1638 kolonin Nya Sverige). Torsten Thurén skriver om det svensk-nationalistiska USA-reportaget: ”Detta var den största satsning svensk radio dittills hade gjort. Projektet byggde helt och hållet på möjligheten att spela in program. Några år tidigare hade det varit tekniskt omöjligt att genomföra.”¹⁶ Inget av detta var kontroversiellt, vilket dock ”Lubbe” Nordströms reportageresa 1938 *Med Ludvig Nordström på husesyn* kom att bli. Det var här han präglade begreppet ”Lort-Sverige”, vilket blev titeln på den bok han publicerade med material från sin reportageresa som underlag.

Mycket av ovan nämnda och andra reportage, som efter inspelning och redigering sändes i efterhand, finns bevarat i programarkivet och är exempel på att detta och andra arkiv ”inte bara [är] den historiska horisont inom vilken vetandet framträder, det är självt en historisk skapelse där historiskt skiftande tekniker tillåtit olika former av vetande att uppstå”.¹⁷ Wolfgang Ernst talar om att den vetandets ordning som arkivet inför inte bara är en depå för skriftliga (eller andra) meddelanden, ”den ställer också frågor, skapar kanoniska belägg och snedvrider betydelser. Som teknik definierar arkivet inte bara den bevarande anteckningens moment, utan också formen för det som alls kan arkiveras som händelse. Arkivordningar genererar olika typer av historieskrivning.”¹⁸

Applicerat på ovanstående reportage blir detta tydligt. Allt nytt vetande som de genererade möjliggjordes av ny inspelnings- och lagringsteknik. Det socialkritiska ”Lort-Sverige”-reportaget var exempelvis ett sällsynt undantag i dåtidens svenska radio, en anomali bland ett massivt utbud av vänligt upplysande och stundom idealiserande folklivs-, stads-, landskaps- och industrireportage. Just ”Lort-Sverige”-reportaget kom dock att bli normerande och stå som modell för en förment värdefull form av journalistik, genom en samhällsutveckling som inneburit ett favoriserande både inom journalist-skrået och journalistikforskningen av en viss typ av ”undersökande” journalistik och ”samhälls”-reportage. Detta alltså trots att de traditionellt nationalistiska – och om man så vill hegemoniska – reportagen dominerade kraftigt både kvantitativt och popularitets-mässigt ända in på 1950-talet.¹⁹ Det inspelade och sparade ”Lort-Sverige”-reportaget kan med andra ord sägas ha bidragit till att olika yrkes- och forskningsgrupperingar med journalistisk anknytning ”skapat kanoniska belägg” och ”snedvridit betydelser”, för att tala med Ernst.²⁰

Det finns eljest få inspelningar och enbart korta avsnitt bevarade på arkivet från de första två åren med inspelningsapparatur, 1931-1933. Att en samling inspelningar överhuvudtaget har bevarats var, enligt Beskow Tainsh, främst en pionjärbedrift av förre tekniske chefen, Erik Mattsson, vilken började på Radiotjänst som telegrafverkets man redan vid radiostarten, för att se till den då relativt provisoriska apparaturen. Detta ledde till att han 1931 blev studiochef för att tillse att de tekniska möjligheterna i Radiotjänsts studioloraler utnyttjades på bästa möjliga sätt. Mattsson övergick 1937 helt till Radiotjänst och blev 1939 chef för sammanslagna tekniska och ekonomiska avdelningen, med ansvar för bland annat arkivet för egna inspelningar.²¹ Därefter, 1949, blev han ekonomidirektör med ansvar för administrativa avdelningen och studioavdelningen. Sin sista befordran inom SR fick Mattsson 1952, då han utsågs till verkställande direktör för att handha ekonomiska och administrativa uppgifter åt radiochefen.²²

Det ska ha varit tack vare Mattssons framsynthet som Radiotjänst under resterande delen av 1930-talet kom att spara en stor samling inspelningar vid en tidpunkt, då intres-

set för ljudinspelningar i Sverige var svagt – radioprogrammen betraktades under de första åren som något flyktigt och dagsländeartat. Denna uppfattning föll tillbaka på att fonografen och grammfonen länge ansågs som underhållningsinstrument av lättaste slag, i klass med varieté och liknande nöjen. Man trodde, som en känd artist ombedd att medverka i program på 1930-talet uttryckte sig, ”ej så mycket på framtiden av den nya fonografen”.²³

Så småningom accepterades radion som kulturfaktor, samtidigt som intresset för ljudinspelningar och insikten om det historiska värdet av dessa ljuddokument vaknade. En samling inspelningar för programändamål byggdes upp vid Radiotjänst och som omfattade inte bara inspelningar av radiohistoriskt intresse utan även politiskt-historiskt material, samhälls- och kulturhistoriska inspelningar, musik, teater, författare läsande egna verk, folklöre, folkmusik med mera samt en stor samling röstprov även av bortgångna företrädare för svensk historia och kultur.

Graververkens (skivornas) storhetstid sträcker sig in på 1950-talet, det decennium som såg Magnetofonens, bandspelarens, definitiva genombrott.

En otymplig och osmidig föregångare till bandspelaren var den stålbandsmaskin som köptes 1933 och togs i bruk 1935. Denna maskin var stor och vägde 450 kilo. Man spelade in på några millimeter tunna stålband upprullade på stora järnspolar som var omkring 75 centimeter i diameter.²⁴ Ett stålband var 3 km långt och vägde 15 kilo. På dem kunde man spela in upp till 30 minuter. De kunde avmagnetiseras när man inte längre behövde inspelningen och användas för nya inspelningar. Man visste här ännu inte hur många tiotal år ett inspelat stålband kunde sparas utan att kvaliteten på inspelningen förändrades. En stålbandsinspelning var definitiv i den meningen att inga klippningar kunde göras på bandet varför denna inspelningsmetod huvudsakligen kom till användning för upptagning av konserter, teaterföreställningar, föredrag, operaakter ”och andra helsaker”, som Jerring uttrycker det.²⁵

Magnetofonerna var en uppfinning med in- och avspelningsfunktion från tyska AEG. En modell speciellt tillpassad radio, K4, kom 1938 och inköptes samma år av Radiotjänst. Till skillnad från stålbanden kunde magnetofonbanden klippas och klistras ihop efter behov. Denna form av inspelning var alltså mer hanterlig och lämpade sig så småningom också för reportagebruk, när de första, tyngre apparaterna ersattes av lättare sådana och blev transportabla på ett helt annat sätt. Inledningsvis bestod banden av ett pappersband med ett påklistrat lager av järnoxid, som magnetiserades. Detta var inte ett särskilt tillförlitligt sätt att spela in eller spara ljud på. Under kriget kom det nya metallbelagda acetatband (dvs. med plastbas). Thor Ormestad berättar i en artikel om den norska radions (NRK) inspelningshistoria om hur NRK, som i juni 1939 inhandlade en K4, efter frigöringen från Nazi-tyskland 1945 fick kontakt med Radiotjänst i Stockholm som kände till de tekniska framstegen på ljudbandsområdet och hade byggt om ett par K4-spelare.²⁶

Bristen på band i Europa under och efter kriget var emellertid stor och när tillverkning väl kom igång i större skala var banden fortfarande dyra, varför man blev tvungna att hela tiden återanvända dem. Ville man av någon anledning spara något, kopierade man över det på lackskivor, vilket var en både dyrbar och komplicerad procedur, något som satte begränsningar för vad som kunde sparas av programmen (exempelvis av inspelad musik). Ormestad beskriver en liknande utveckling på NRK, där inspelning på band blev allt vanligare efter krigsslutet 1945 för att helt ta över kring 1955: ”Med ökande bruk av båndspillere i NRK var det om å gjøre å skaffe bånd, og når lageret av ubrukte

bånd var slutt gikk man i arkivet og kasserte programinnspillinger for å frigjøre bånd. Økonomisk og praktisk var det en god løsning å bruke båndene om igjen, men senere angret man på at mange interessante programmer gikk tapt for ettertiden.”²⁷ Troligvis var återanvändningen av band större på NRK än på Radiotjänst, beroende på de knappa resurserna i det krigshärjade Norge efter kriget då stora medel måste avsättas för återuppbyggnaden av landet.

Först i och med att bandspelare och band blev billigare och tillgången blev större, kunde man arkivera inspelningar i större skala på Radiotjänst, men då uppstod ett annat problem: utrymmet. Banden tog plats och utrymmet för arkivet var begränsat. Även detta bidrog till en restriktiv arkiveringspraxis där det som ansågs vara särskilt viktigt prioriterades. För verksamhetsåret 1953/54 – då det ännu bara fanns en radiokanal – anges att en tredjedel eller 33,6 procent av riksprogramtiden spelades in, varav 80 procent på magnetofonband.²⁸ Frågan är hur mycket av detta som fanns bevarat ett år senare, och hur mycket som hade avmagnetiserats.

Efter kriget kom också en nygammal typ av inspelningsapparat, bestående av ståltråd – redan 1898 hade dansken Valdemar Poulsen lagt en apparat för magnetisk inspelning av telegrafsignaler på en ståltråd, något han förevisade på världsutställningen i Paris 1900 och som andra försökte vidareutveckla under 1920- och 1930-talen. I USA blev inspelning på tråd aktuell igen under 1940-talet, nu med en koppartråd belagd med nickel och kobolt som magnetiskt material. Apparaten kallades Magnecord och var i produktion till dess bandspelarna kom ut på marknaden i USA kring 1950, “så da en programsekretær og en tekniker fra NRK i 1947 skulle lage reportasjer fra USA, måtte de spille inn programmene på Magnecord”, skriver Ormestad och fortsätter: “Da det ikke fantes muligheter for avspilling av trådspolene i Norge, måtte man ta med to opptakere fra USA. Lydkvaliteten var meget god, men da tråden ikke kunne redigeres tapte den i konkurransen med båndene.”²⁹

Även i Sverige förekom inspelningar på tråd men dess kvalitet tycks ha varit omtvistad, vilket framkommer av en protokollhandling från 1948.³⁰ Allt tyder på att tråd blev en inspelningsteknisk parantes på Radiotjänst.

Från 1930-talet och fram till början av 1950-talet gjordes inspelningarna som nämnts huvudsakligen på lackskivor, varefter man från 1953/54 i större utsträckning började använda magnetofonband.³¹ I Radiotjänsts årsredogörelser kan man följa tillväxten av arkivets samlingar från 22 lackskivor 1931 till c:a 10.000 nr i mitten av 1950-talet (över 80.000 lackskivor, 78v med c:a 2-3 min. speltid per skiva).³² Dessa skivor förvarades som en särskild B-grupp tillsammans med de kommersiella skivorna på grammofonarkivet, vilket först sorterade under ekonomi- och studioavdelningen. Under årens lopp samlades således en stor arkivmassa, som under en följd av år – 1953 tillsattes en arkivnämnd – genomgicks av ansvariga inom företaget.

För att bevara inspelningar av ”synnerlig vikt” på ett beständigare material åt eftervärlden överfördes redan under 1940- och 1950-talen ett antal inspelningar till kopparmatriser. Detta beroende på att tekniske chefen Johan von Utfall i en längre artikel i programtidningen *Röster i Radio* 1944 framhållit att den enda säkra metoden att för framtiden bevara de historiska ljuddokumenten var matrisering.³³ Denna matrisering återupptogs senare och under perioden 1966-1978 överfördes 800 inspelningar till nickelmatiser (mikrograving). Dessa matriser förvarades av säkerhetsskäl åtminstone så sent som 1978 i särskilt åt SR upplåtet utrymme på Riksarkivet.

I slutet av 1950-talet anvisades medel till arkivets uppordnande: skivor och band sammanfördes, en innehållsmässig genomgång påbörjades och konserveringsarbete igångsattes i oktober 1959 med en plan för att rädda radioarkivets äldre material genom överspelning till band på polyesterbas (7 ½ tum): 1930-talsbeståndet av lackskivor var på grund av lackens uttorkning i omedelbart behov av konservering och material från krigsåren 1941-45 bestod till övervägande del av glasskivor, som lidit svåra skador, då lacken spruckit och lossnat från sitt underlag.³⁴ Under perioden 1 oktober 1959 – 1 juli 1973 kom på tekniska avdelningens arkivkopiering hela det äldre lackskivebeståndet samt de äldre acetatbasbanden att överföras till nya band på polyesterbas: sammanlagt 21.647 inspelningar omfattande en programtid av 653.153 minuter (c:a 10.000 timmar) räddades över till nya band. Senare under 1970-talet skedde också en konservering av de c:a 300 äldre stålband som fanns bevarade från perioden 1936-1939.

Dock tycks även personliga initiativ med inslag av civil olydnad ha bidragit till programinspelningarnas bevarande. Göran Elgemyr berättar om följande episod:

Under 1950-talet började lackskivorna överföras till tape. Kvar blev i slutet av 1950-talet ett antal lackskivor som innehöll program som inte ansågs så viktiga att de borde sparas för framtiden. Från radioledningen kom ett påbud att samlingen skulle gå till förgängligheten. En huggkubbe och en yxa inköptes för att krossa dem, så att de inte kom på drift. Lackskivorna förvarades i en källarlocal under restauranten Ambassadör på Kungsgatan. De som fick det mindre ärofyllda uppdraget var ljudradioteknikern Hans Sjöström och Åke Blomström, som arbetade på arkivet. Ansvar för aktionen hade Bengt Kyhlberg, chef för Grammofonarkivet. Dessa tre herrar insåg emellertid det diskutabla i beslutet och lät bara yxan krossa ett mindre antal. De insåg det framtida värdet. När detta uppdragades fick deras obstruktion disciplinära följder. Men, och det var det viktiga, samlingen sparades och fördes över till tape på 1980-talet.³⁵

Att skivorna förvarades under en restaurant på Kungsgatan berodde på närheten till Radiotjänsts dåvarande huvudlokaler, som mellan 1928 och 1961 låg på Kungsgatan 8.

Inflyttningen i nya lokaler i Radiohuset kring 1961 och personalförstärkning möjliggjorde en ändamålsenlig uppställning av materialet, utarbetande av kataloger över samlingarna etc.³⁶ Under perioden 1961-1973 ingick arkivet (då kallat inspelningsarkivet) som en enhet i biblioteks- och arkivavdelningen. I samband med översynsutredningen överfördes arkivet den 1 juli 1973 till ljudradion och kom under benämningen radioarkivet, underställt programdirektören för ljudradio. Den 1 februari 1978 omfattade arkivet 68.558 nr utgörande 83.148 band samt c:a 3000 matriser.

2. Programpolitiken

Först som sist är radions programarkiv en del av den etablering av ett medialt kulturarv som Pelle Snickars behandlat i en rad texter. Snickars menar att etableringen av ett medialt arkivarv i Sverige varit en långdragen process: "Även om fotografier och filmer, musik- och ljudupptagningar under 1900-talet tillskrivits ett dokumentärt värde, har de framför allt associerats med kommersiell lågkultur. Endast undantagsvis har medier förknippats med en betydande avsändare som legitimerat dem som kulturarv och därmed garanterat en hyllplats i arkiven."³⁷ Snickars fokuserar framför allt på visuella medier och i mindre grad

på det tidiga radiomediet. Min poäng är, att Radiotjänst till skillnad från foto-, film- och grammfonindustrin redan från början var inriktad mot högkulturen och ett akademiskt förhållningssätt till den folkliga kulturen, även om det alltså fanns de som betraktade radion med dess masspublik som ytterligare en efemär och nivellerande nöjesmaskin.

Med Sune Tjernström kan hävdas, att radiomediet "kom att inlemmas i samhällsfären snarare än i mediefären (dit redan privat utgivning av tidningar, tidskrifter och böcker, teater m.m. kunde räknas)".³⁸ Enligt Tjernström var detta ett avgörande vägval för den allmännyttiga rundradioverksamheten ("public service") – den blev inlemmad i den offentliga sektorn, vilket hade betydelse för programverksamhetens inriktning. Genom ägande och huvudmannaskap kom Radiotjänst som bolag att vara kopplad till tre sfärer som påverkade bolagets uppbyggnad: staten, radioindustrin och pressen (som stod för och reglerade radions nyhetstjänst för att inte drabbas av konkurrenssnackdelar gentemot det snabba radiomediet). Av dessa tycks industrin haft minst inflytande, medan tidningssfären bidrog till att skapa en struktur som liknade andra medieföretag. Störst roll spelade enligt Tjernström den statliga sfären – bolaget Radiotjänst blev "ett ämbetsverk, låt vara med en rad särdrag jämfört med statliga myndigheter".³⁹

Det medierade kulturarvet kan i arkivhänseende primärt diskuteras från två olika perspektiv, menar Snickars: "Å ena sidan inbegriper det alla mediala inslag, program och objekt som sparats med utgångspunkt i innehållsliga kriterier [...]. Å andra sidan omfattar det mediala kulturarvet även frågeställningar kring hur moderna medier använts för att dokumentera och arkivera, förteckna och katalogisera det som kommit att betecknas som 'svenskt kulturarv'".⁴⁰ Vad som ska erkännas värde som historiskt och framtida kulturarv för att sedan bevaras sker alltid i någons eller någon grupps intresse. Stefan Bohman lyfter fram tre faktorer som samverkar för vad som definieras som kulturarv och hur det kodas: tid, ideologi och makt.⁴¹

Överfört på SR innebär det att bolaget länge – på gott och ont – styrdes av en borgerlig, konservativ ideologi som särskilt omhulade det som ansågs vara konstnärligt högtstående (uttryck som gärna kunde vara radikala i estetisk bemärkelse) samt det som var av vikt för bevarandet av en gemensam nationell historia, kultur och identitet i ett modernt tidevarv. Här var Radiotjänst inte unikt, eftersom detta präglade många andra till statsmakten uppknutna kulturproducerande institutioner fram till 1950-talet.

Ett konkret exempel på hur dåvarande programpolitik styrde programproduktionen utgörs av ungdomsprogrammen. Ända fram till 1960-talet tilldelades Radiotjänst/SR en socialpolitisk roll och funktion i det svenska samhällets övergripande strävan att organisera ungdomens fritid. Som självständig kategori med egna intressen och behov var dock ungdom länge satt på undantag i det paternalistiska Radiotjänst, visar Michael Forsman (2000) i sin studie av ungdomsprogram i radio och TV 1925-1993. Under den första perioden i Forsmans kronologiska genomgång av radioutbudet, 1925-1943, "den del av enkanalsperioden som brukar förknippas med ett paternalistiskt radiotilltal med räckvidd mellan folkrörelser och högborgerlighet", är exempelvis "programmen för ungdom få medan programmen om ungdom är lättare att spåra [Forsmans kursiv]".⁴²

Forsmans studie ger pregnanta exempel på hur dåvarande Radiotjänsts socialpolitiska roll i det svenska samhället gav utslag både i vilken typ av ungdomsprogram som producerades och inom vilka redaktioner olika programkategorier kunde placeras, något som i slutändan påverkar forskarens val av metod i sökandet efter program att studera. Forsman skriver:

Att jag inte har genomfört någon statistisk bearbetning av ett representativt urval av programutbudet för ungdom över tid beror både på ett personligt vägval och på att materialtillgången är högst varierande. Till exempel finns det gott om sparade manus från den tidiga radion men bara ett fåtal och slumpvis räddade program, fram till 1978. På TV-sidan är programbeståndet ännu glesare fram till 1978.⁴³

Forsman menar trots detta att det antal arkiverade program han stiftat närmare bekant-skap med blivit ”ganska ansevärt”. Sett över tid – flera decennier – kan man alltså som forskare ändå få ihop ganska mycket programmaterial eftersom flera tusen timmar radioprogram sänts varje år; vid ingången till 1930-talet var man uppe i cirka 3.000 timmar/år och 1960 närmare 8.000.

3. Ekonomin

Beträffande de svåra problemen rörande vad man skulle bevara av programverksamheten för eftervärlden måste man vid Radiotjänst/SR liksom vid övriga radioföretag ta hänsyn till ekonomiska realiteter. Ekonomiska resurser till att bevara allt fanns inte, varför det fortlöpande togs beslut om urval för framtida arkivering, bland annat genom att för återanvändning avmagnetisera visst inspelat material men inte annat. Så sent som budgetåret 1976/77 arkiverades vid SR endast 12,7 procent av all sändning. Enligt dåvarande ’Bestämmelser angående behandling av radioinspelningar’ skulle redaktionerna snarast efter det att en inspelning sänts i program besluta om inspelningen skulle föreslås till arkivering i radioarkivet eller kunde kasseras. Inspelningar som man inte omgående kunde fatta beslut om genomgicks månatligen av redaktionerna. Inspelningarna fick förvaras på ljudradioteknikens programförråd högst ett år, räknat från inspelningsdatum (för repriserna och ej sända inspelningar fanns möjlighet till förlängd förvaring i programförrådet under högst ett år). Om inget besked om arkivering eller kassering – eller eventuellt förlängd förvaring – inkommit till programförrådet före respektive förvaringstids utgång, kasserades inspelningen.⁴⁴ Enligt ovan nämnda bestämmelser skulle det på redaktionerna finnas särskilda bandansvariga med uppgift att bevaka att förslag till arkivering av inspelningar upprättades. Inspelningsprotokollen skulle därvid förses med motivering för arkiveringen samt undertecknas av producent och redaktionschef.

Den tidiga inspelningstekniken var både dyr och primitiv, vilket satte begränsningar för vilka inspelningsapparater man hade råd att införskaffa, samt för hur mycket som kunde spelas in och sedan också bevaras. Den korta speltiden på skivorna gjorde det kostsamt att spela in eftersom flera skivor måste användas för längre inspelningar, varför den ekonomiska faktorn bakom beslut att spela in vissa program måste beaktas. Användningen av graverbord under 1930-talet avspeglades i antalet förbrukade inspelningsskivor (sändningstiden förändrades inte nämnvärt under samma period). År 1938 exempelvis, användes drygt trettio skivor per arbetsdag, eller 8.100 stycken under hela budgetåret, att jämföra med 300 stycken 1933 och 4.000 stycken 1936. Carin Åberg nämner att det samma år, 1938, sammanlagt spelades egeninspelade skivor under en total programtid av 98 timmar och 14 minuter, det vill säga cirka 2.300 stycken, vilket kan jämföras med att stålband användes 97 timmar och 30 minuter.⁴⁵ Av skivorna spelades 37 procent in i ljudbilarna.

Ekonomin satte också ramar för hur många som kunde anställas inom företaget och hur många av dessa som kunde arbeta med att spela in och sköta lagerhållningen av program. År 1943 gick den ett år tidigare avgångne radiochefen Carl Anders Dymling till skarp attack mot regering och riksdag beträffande radions ekonomi och det faktum att statsmakten lagt beslag på stora delar av licensintäkterna. Radion hade, ansåg Dymling, "blivit behandlad ungefär som ett hälsovådligt njutningsmedel: liksom spriten och tobaken har också radion fått spela rollen av en rikt givande skattekälla!".⁴⁶ Dymling var också upprörd över att radion i Sverige, till skillnad från många andra länder, fortfarande inte hade ett eget hus. Radiotjänst fick alltså arbeta med mycket knappa ekonomiska resurser och hölls, som Elgemyr visat, i "strama tyglar".

Ett eget radiohus skulle ha gett bättre utrustning och större lokaler, men ett skäl till att något radiohus inte uppfördes kan vara den pressade ekonomiska situation som rådde under början av 1930-talet, då även Radiotjänst berördes av den frisinade (marknadsliberala) regeringens åtstramningar.⁴⁷ Så sent som 1952 hade Radiotjänst inrett en teknisk avdelning med inspelningsstudior och grammofonarkiv i en matsalsflygel på en tomt vid Valhallavägen på Svea artilleriregementes område.⁴⁸ Det är en smula ironiskt att radioupptagningen från det ceremoniella första spadtaget på radiohuset 1958 av Sven Jerring och Erik Mattsson är kasserad, med tanke både på Mattssons insats för tidiga inspelningars bevarande och på de lagerutrymmen som strax skulle stå klara.⁴⁹ Kanske kasserades inspelningen av ekonomiska orsaker, för att bandet skulle kunna återanvändas vid annat tillfälle.

4. Förhärskande smakhierarkier

Från begynnelsen kom svensk radio att omhulda det som vanligtvis brukar benämnas finkultur, såsom radioteater, uppläsningar av etablerade författare samt klassisk musik. Här fanns förvisso också en ambition att skildra och förmedla den mer folkliga allmogekulturen, vilket kan se som ett sökande efter det genuint nationella. Enligt Carin Åberg tycks det ha dröjt nästan tio år, alltså till ingången av 1940-talet, innan Radiotjänst började använda graververken mer systematiskt i programproduktionen, exempelvis för inspelning av intervjuer, föreläsningar eller musik: "Däremot verkar användning av reproduktionsteknik för mer konstnärligt eller dokumentärt syfte ha varit omedelbart acceptabelt, speciellt om det förknippades med utveckling av mer radiofoniska uttrycksformer."⁵⁰ Här måste vi fråga oss varför det var "omedelbart acceptabelt" att ta i bruk inspelningstekniken till mer konstnärliga eller dokumentära programområden och inte andra. Bland de faktorer som kan ha påverkat denna normativa hållning gentemot olika programtyper finns både programpolitiken och kultursociologiskt betingade smakhierarkier, där det som ansågs konstnärligt favoriserades.

Genom att man från och med 1931 förfogade över egna arkivmöjligheter kom Radiotjänst inte bara att bli en kulturproducent och kulturförmedlare genom egenskapade program och överföringar från andra kulturscener såsom teater, opera och konserthus, utan också att i högre grad bli en kulturarvsinstitution. Enligt Stefan Bohman är kulturarv "det kulturuttryck som speciellt pekats ut och som ofta får en institutionell vård, där de konserveras och bevaras för forskning, där de visas upp och förmedlas på skilda sätt", varvid "[d]essa institutioners personal blir en maktgrupp för tolkningsföreträdare av kulturarv".⁵¹ På Radiotjänst innehade akademiker denna maktposition: av de 155

personer som var anställda 1945 bestod den programproducerande personalen av ett 30-tal medarbetare, av vilka tre fjärdedelar var akademiker – i den resterande fjärdelen hade nästan alla musikalisk bakgrund, beroende på den starka övervikten av "seriös" musik i programtablå. ⁵²

Det faktum att så många av Radiotjänsts programmedarbetare inte bara var högtbildade utan dessutom var det inom det som ansågs vara kulturellt högtstående områden, reser frågor om relationen mellan struktur och aktör i den organisations- och produktionsmiljö som var Radiotjänsts: aktörernas handlingar måste förstås i ljuset av institutionella betingelser, den organisation eller sociala gemenskap som aktörerna är en del av. ⁵³ Man kan här utgå från att programmedarbetarna (aktörer) hade en viss självförståelse och bar med sig vissa kunskaper, kulturella resurser, värderingar och intentioner in i Radiotjänst som de huvudsakligen hade förvärvat i högre utbildning med estetisk-humanistisk inriktning eller i andra kulturproducerande miljöer och institutioner. På Radiotjänst befann de sig i en kulturell miljö, i ett socialt fält som gav ett visst, mer eller mindre begränsat utrymme för vissa valmöjligheter och ett visst kreativt och självständigt handlande inom ramen för Radiotjänsts kulturpolitiska riktlinjer och organisationsstruktur – och vidare inom ramen för Radiotjänsts kultur- och programpolitiska uppdrag och plats i en övergripande samhällsstruktur.

Programmedarbetarnas (aktörer) direktiv och handlingsutrymme kom exempelvis att förändras ganska radikalt under det programpolitiska skifte som skedde på Radiotjänst (struktur) under perioden 1947-1952 och som innebar att publiksmaken fick större styrkraft på bekostnad av det folkfostrande inslaget. ⁵⁴ Detta kom bland annat till uttryck i att ett mer populärt och lättillgängligt programmaterial under 1947 började tränga undan den klassiska musiken på de publikmässigt bästa sändningstiderna om kvällen, och i att man 1948 lade ner den manligt och militärt orienterade morgongymnastik som sänts sedan 1929 för att istället helt satsa på den kvinnogymnastik som införts parallellt 1945. ⁵⁵ Dessutom slog det socialkritiska reportaget igenom på bred front vid ingången till 1950-talet. Frågan blir vad som i den nya programgiven ansågs värt att lagra i arkivet.

Smakhierarkier och möjligheter att både göra och verkställa kulturella distinktioner torde också ha inverkat på vad som sparades eller ej av befintliga program. ⁵⁶ I sin bok om program för barn i Sveriges radio och television 1925-1999 konstaterar Ingegerd Rydin, att det endast finns en mycket liten andel program bevarade från pionjärtiden: "Vi vet inte heller varför just dessa program bevarats, medan andra försvunnit. Det kan finnas en systematisk urgallring som det saknas kunskap om." ⁵⁷ I en närbesläktad doktorsavhandling om pedagogik och retorik i skolradions hälsoprogram 1930-1959 fann Titti Forsslund att endast ett fåtal program finns bevarade på band av sammanlagt drygt 100 radioprogram inom ämnesområdet under 1930-1950-talen. Det som fanns sparade var främst "påkostade dramatiseringar och olika program i det kontroversiella ämnet sexualkunskap". ⁵⁸ Att kulturella produkter för barn värderas lägre än de för vuxna är väl känt så Rydins studie kan ses som en bekräftelse på detta. Så kan också vara fallet med programmen i Forsslunds studie, trots att hälsa och skola är myndighetsmässiga honnörsområden. Här tycks det estetiskt avancerade ("påkostade dramatiseringar") och kontroversiella ("sexualkunskap") ha borgat för arkivvärde.

Tillsammans med programpolitiken är således smakhierarkier viktiga att känna till eftersom de ger utslag i såväl produktion som lagring av vissa typer av program på bekostnad av andra.

5. Evenemangshändelser

Redan tidigt fanns inom halvstatliga "ämbetsverket" Radiotjänst en klar medvetenhet om det nationella uppdraget och det egna mediets betydelse för bevarandet av det legitima, nationella kulturarvet.⁵⁹ Detta kom att påverka vilket programstoff som prioriterades (inom exempelvis reportagegenren) och i förlängningen bevarades i det egna arkivet. En programkategori som tidigt kom att omhuldas inom Radiotjänst var stora, nationellt sammanbindande evenemangshändelser, såsom kungabröllop, jubiléer, invigningar av utställningar och museer etc.⁶⁰ Från 1930-talet finns sålunda ett stort antal nationella tilldragelser arkiverade. Bland annat finns samtliga program bevarade från prinsessan Ingrid och kronprins Fredriks bröllop 1935, liksom från kung Gustav V:s 80-årsdag 1938 (5 tim. programtid alltifrån hyllningarna på Lejonbacken kl. 00 med "Vi vill se vår kung..." och morgonbönen i Storkyrkan till medborgaruppvaktningsarna i Rikssalen, Stadshuset och Stadion samt den militära högtidligheten på Ladugårdsgården).⁶¹

Även idrotten gav rika möjligheter till klassöverbryggande, nationell gemenskap. Garry Whannel har visat hur BBC redan i radions barndom ansåg vissa sportevenemang med nationell och historisk tyngd vara viktigare att bevaka än andra, såsom den kulturellt anrika roddtävlingen mellan Oxford och Cambridge och den engelska cupfinalen i fotboll, beroende på det monumentala publikintresset och den kulturella prestige i England som fotbollens hemort.⁶² Andra och mer kulturellt lågtstående idrotter, som hundkapplöpning, var inte av intresse för BBC. De traditioner som skapades inom BBC att bevaka vissa idrotter och inte andra betingar i sin tur vad som kan finnas bevarat i programarkivet.

I Sverige har exempelvis det sedan 1922 förekommande Vasaloppet, med sina historiska och kulturella betydelser (kung Gustaf Wasa och bildandet av nationalstaten 1522, det traditionsbemängda folklivet i Dalarna) sänts i radio varje år det har arrangerats sedan radiostarten 1925. Radiotjänst har också gett ut en CD med referat från Vasaloppet genom åren, vilket man även gjort med kungliga intervjuer. Under de första decennierna (dvs. efter inspelningsapparaturens ankomst 1931) sparades inte alltid hela utsändningarna från Vasaloppet, men delar av många av dem finns bevarade.

Att spara inspelningar från prestigefulla nationella idrottshändelser kan vara av speciellt vikt eftersom de kan användas för att spelas upp inför landskamper och nya, stora turneringar av typen EM, VM och OS – allt för att ladda de nationella känslaggregaten med mer eller mindre nostalgifyllda inspelningar från bitterljuva motgångar vi inte vill återuppleva eller av framgångar vi mycket gärna vill vara med om en gång till. Ett exempel är Jerrings Berlin-referat 1936, ett annat Lennart Hylands berömda radioreferat från ishockey-VM 1962, "Den gliiider iin i mål!!" (och som senare sattes samman med stumma filmbilder av händelserna).

Sparade program från äldre tider kan alltså brukas för att styrka minnet av den kulturella, sociala och politiska historien ur inte minst ett nationalistiskt perspektiv, för att befrämja vissa nationella narrativer eller diskurser (på bekostnad av andra). Arkiverade referat från idrottstävlingar men även från exempelvis kungliga bröllop och dop får därmed identitetspolitiska funktioner.

Vad gäller sporten så var det emellertid inte allt av nationell idrott som gick att spela in och spara även om man på Radiotjänst så önskade. Det kom an på avtal med styrande idrottsförbund. Exempelvis slöts först 1937 ett avtal med Svenska Fotbollförbundet gällande rätten att – till en början under år 1938 – utsända ett antal fotbollslandskamper.⁶³

Direktbevakning av allsvenska fotbollsmatcher kom inte på tal förrän tillkomsten av programpunkten *Sportextra* 1961, eftersom Fotbollförbundet var rädd för att människor runt om i landet annars skulle stanna hemma och lyssna på detta istället för att själva gå och se på de matcher som under helgerna spelades runt om i landet i de olika divisionerna – samma rädsla för publikbortfall som motiverade Fotbollförbundet att länge också motsätta sig direktsändningar av landskamper. Av fotbollslandskamper finns därmed inte mycket sparat före VM i Sverige 1958, och ännu mindre av allsvensk fotboll före 1961.

6. Personlig status

Vissa medarbetare var – eller ansågs vara – viktigare än andra. Mångåriga radio- och TV-mannen Lars-Gunnar Björklund, som redan 1954 blev en av ungdomarna i programmet *Tji och tre* och strax därefter, 1958, anställdes som reporter i samband med VM i fotboll, skriver i sina memoarer om Sven Jerring:

Sven var på något sätt riksrösten som skulle framträda vid kungabröllop, kungabegravningar och alla andra speciellt högtidliga tillfällen. Hans röst var som gjord för diskreta högtidstal utan övertoner. [...] Radions arkiv har lyckligtvis bevarat nästan allt som Sven Jerring har gjort, trots att det en tid fanns några klåfingriga figurer på arkivet som avmagnetiserade en lång rad mycket värdefulla band. Men Jerring klarade sig undan, och därför kan vi fortfarande njuta av exempelvis hans Berlinreferat.⁶⁴

Jerring var alltså från starten 1925 och ändå in på 1950-talet den mest kända och auktoritativa rösten på SR. Det var han som gjorde de nationellt och internationellt mest prestigefulla reportagen och det var han som var den ledande sportkommentatorn fram till 1949, då Lennart Hyland började bjuda honom konkurrens om denna position i samband med ishockey-VM i Sverige. Som Björklund framhåller har SR alltså sett det som värdefullt att bevara mycket av Jerrings inspelningar, dock inte allt: Björklund blir något missvisande när han skriver att "nästan allt" av Jerring har sparats, eftersom det i själva verket ofta handlar om brottstycken.

Av det legendariska referatet från Sveriges förlustmatch i fotboll mot Japan vid Berlin-OS 1936 finns exempelvis bara drygt 7 minuter sparade. Det är på den sparade biten vi kan höra Jerring uttala sin berömda besvärjelser mot horder av ansiktslösa japaner: "Och så japaner igen – japaner, japaner. [...] Japaner, japaner, försvarande japaner, från sig vilt slående japaner, och lika vilt angripande svenskar. Japaner som hoppar, japaner som kastar sig, japaner som fläker sig, japaner som gör *allt* för att bärga segern."⁶⁵ Varför man valt att spara just denna bit – och andra bitar av Jerrings olika inspelningar – är svårt att säga, men här sammansmälter betydelsen av en nationellt betydelsefull idrottshändelse i en internationell prestigekontext med Jerrings *espri* och idiom i skildringen av de synnerligen spännande slutminuterna, då Japan gör 3-2 och Sverige förgäves jagar en kvittering. Den sammanlagda kulturella tyngden av dessa faktorer torde ha betingat avgörelsen att i alla fall spara en bit av detta referat.

Personlig status kan också vidhäfta de som medverkar i olika program – program som i sig har en speciell status. Ett exempel på det är litteraturprogram som *Dagens dikt*. Genom den höga status som denna genre hade – kända författare som läste egna alster – finns det sannolikt mycket bevarat i programarkivet. Sveriges Radio har också gett ut

kassetter och CD-skivor med dessa inspelningar, exempelvis Karin Boye. Här kan man också se vilka estetiska konsekvenser inspelningstekniken kom att få. I sin undersökning av *Dagens dikt* 1955-1989 skriver Lars Hänström om hur under 1960-talet radions inspelningstekniker och öppenhet för experiment ”stimulerade framväxten av nya lyriska genrer, med konsekvenser även för den tryckta lyrikens utformning”, samtidigt som poeter bidrog i utvecklandet av nya, mer radiomässiga framställningsformer.⁶⁶ Redan från starten 1937 sändes *Dagens dikt* i efterhand, alltså i inspelad form. Inte alltid, dock. Under de hårt censurerade krigsåren erbjöd uppläsning av dikter med vissa teman och symboler en av få möjligheter att ge ett mera känslomässigt uttryck för de reaktioner, som nyheterna utifrån framkallade. Vid sådana tillfällen hände det att dikten lästes direkt utan föregående inspelning. Man torde kunna utgå från att även dessa direktuppläsningar spelades in. Samtidigt höll man sig med ett lager av äldre inspelningar som vid behov kunde sättas in.⁶⁷

7. Könsfördelningen bland programmedarbetarna

Vilka program som skulle spelas in och arkiveras beslutades ytterst av människor i chefsställningar, varför den könsmässiga sammansättningen av ledningsstrukturen och företagets organisation måste beaktas i sammanhanget, liksom chefer och medarbetare i programproduktionen under olika perioder. Eftersom Radiotjänst länge var en manlig bastion innebar det att manliga perspektiv och intressen blev förhärskande, om än inte allenarådande eftersom det var många intressegrupper utanför företaget som utövade påtryckningar på verksamheten.

Hur såg då den könsmässiga sammansättningen ut de första decennierna? Det var män som intog ledningsfunktionerna och det var i huvudsak män som gjorde program. Radiotjänsts första tjänstemannastab på sju personer bestod av bara män. Av de 30-tal personer som ingick i Radiotjänsts organisation 1934 var elva stycken ”kvinnlige biträden”.⁶⁸ Det tog lång tid innan kvinnor gavs plats, både i programarbetet och i chefsställningar. Exempelvis dröjde det ända till 1944 innan de första kvinnliga hallåttjänstemännen anställdes (i vardagstal sa man ”Hallåorna”). Då hade de kvinnliga medarbetarna året innan – 1943 – bildat en egen förening, ’Radiotjänsts kvinnliga tjänstemannaklubb’, med uppgift att ”tillvara medlemmarnas intressen i såväl enskilda som anställnings-, tjänste-, löne- och pensionsfrågor”.⁶⁹

Att kvinnliga medarbetare och programledare länge var sällsynta, samtidigt som oförargliga ”sagotanter” tidigt fick plats i barnprogrammen, byggde i grund och botten på den ”two spheres ideology” som James Curran talar om i sin bok om medier och makt, en ideologi där kvinnor enligt den borgerliga familjepolitiken ansågs bäst lämpade att sköta hem och barn.⁷⁰ Kvinnor var länge eftersatta även bland de som producerade program i skolradion. Anne-Li Lindgren har visat att kvinnoandelen 1929 var 7 procent, för att sedan bli ännu mindre till dess den 1942 var uppe på fortfarande blygsamma 11 procent.⁷¹

Först år 1953 fick radion sin första kvinnliga redaktionschef, Barbro Svinhufvud, som fick ta hand om barnprogrammen efter att i praktiken ha ansvarat för dessa sedan 1940-talet.⁷²

Det var alltså ett manligt intresse som på olika sätt blev dominerande och i hög grad kom att påverka vilka program som producerades och i förlängningen också vilka program som ansågs viktiga att spara.

Sammanfattning

Det som finns lagrat i radions programarkiv betingas först och främst av befintlig inspelningsteknik, vilken fanns att tillgå först 1931, sex år efter radiostarten 1925. Exakt vilken typ av inspelningsapparat som köptes in, samt i vilka kvantiteter, bestäms av ekonomin, dvs. av de finansiella förutsättningarna. Beslutsaspekter rörande produktion, inspelning och lagring av radioprogram kan vidare betraktas både ur ett programpolitiskt, kulturpolitiskt och kultursociologiskt perspektiv, eftersom besluten om vad som skulle sparas eller kasseras av befintliga inspelningar styrdes av vissa tidsbestämda och klassmässiga kulturella värderingar och föreställningar som var förhärskande på Radiotjänst, i egenskap av allmännyttigt monopolföretag med starka band till statsmakten och med tanke på den höga andelen akademiskt utbildade inom främst humaniora.

De värderingsstrukturer som detta skapade kom att sätta sina spår i inspelningsarkivet till dess 'Arkivet för ljud och bild' inrättades 1979. Med tillkomsten av ALB blev det leveransplikt av allt audiovisuellt material som spreds och visades offentligt i Sverige. Före 1979 vilade alltså besluten att spara eller kassera inspelningar fortfarande på vissa subjektiva eller normativa värderingar inom Radiotjänst/SR, på dess redaktioner och bland företagets medarbetare.

Inom Radiotjänst/SR kom vissa reportrar och programledare att få högre status än andra. Detta gällde även personer utifrån som medverkade i programmen, exempelvis författare. Denna personliga status kan ha bidragit till att deras program sparats.

Vad som lagrats av program måste slutligen också ses i relation till könsmässiga strukturer bland programmedarbetarna. Längre var programverksamheten helt dominerad av män både kvantitativt och beslutsmässigt. När en kvinnlig chef väl släpptes fram var det inom ett område som ansågs ha kvinnlig anknytning och som hade förhållandevis låg status, barnprogram.

Noter

1. Fallenius 1998, s. 23, 95.
2. Dahl 2000, s. 61.
3. Dahl 2000, s. 61.
4. Dahl 2000, s. 62-63.
5. Dahl 2000, s. 67.
6. Allen & Gomery 1985, s. 20-21.
7. Allen & Gomery 1985, s. 14-17, 213-214.
8. Hansen m.fl 1998, s. 76; Schudson 1991.
9. Snickars 2006a, s. 135; Götselius 2008, s. 10-11. Se även Ernst 2008, s. 26-29, 38, 53, 58, 67-69.
10. Scannell 2010, s. 48-49.
11. Som jämförelse kan nämnas att den norska radion (NRK) först 1934 köpte in två inspelningsapparater ("opptakere"), från Telefunken i Tyskland (Ormestad 1999, s. 67).
12. *Nar Var Hur* 1946, s. 366.
13. Ormestad 1999, s. 70.
14. Åberg 1999, s. 66-67.
15. Tjernström 1999, s. 95.
16. Thurén 1997, s. 30-31, 44.
17. Götselius 2008, s. 8. Se även Robertson 2010.
18. Ernst 2008, s. 70.

Ett stort tack till Göran Elgemyr och till Monica Nähls vid radions programarkiv för hjälp med framtagning av källmaterial.

19. Jämför Scannell 2010, s. 39, som understryker att *allt* arkiverat programmaterial är precis lika sociohistoriskt intressant och värdefullt, inte bara ”seriösa” faktagprogram, nyheter och dokumentärer, utan även lätt underhållning, olika typer av fiktion etc. Se även Snickars 2006b, s. 6.
20. Jämför Nerone 2010, s. 19, som visar hur vissa faktorer, som en tidnings livslängd (dominans) och en journalistisk historieskrivning som baserats på biografier om och minnesanteckningar av framgångsrika tidningsmän, bestämt vad som sparats av vilka tidningar i USA från 1700- och 1800-talen. Detta har resulterat i en missvisande bild av hur tidningsmarknader och läsarmönster faktiskt sett ut.
21. Tjernström 1999, s. 92.
22. Beskow Tainsh 1978, s. 3; Elgemyr 1996, s.126; *Röster i Radio* nr 3, 1949, s. 2; *Röster i Radio* nr 45, 1951, s. 11. Se Elgemyr 1991 för en genomgång av Mattssons karriär på SR, och hur denne hade siktat på att kröna sin bana genom att bli radiochef 1955 istället för Olof Rydbeck, vilket alltså inte lyckades honom.
23. Citerat i Beskow Tainsh 1978, s. 4.
24. Enligt Carlson 2010, vars korta och summariska genomgång av radioarkivets historia ska användas med försiktighet eftersom den innehåller några felaktigheter.
25. Jerring 1944, s. 160.
26. Ormestad 1999, s. 71-72.
27. Ormestad 1999, s. 74.
28. *När Var Hur* 1955, s. 364.
29. Ormestad 1999, s. 73.
30. Protokoll vid radiochefens programkollegium 4 september 1948 (SRG A04/Centrala kansliet).
31. Beskow Tainsh 1978, s. 41.
32. Beskow Tainsh 1978, s. 4-5.
33. Beskow Tainsh 1978, s. 42.
34. Beskow Tainsh 1978, s. 41.
35. Göran Elgemyr i brev till mig, daterat 20 november 2010.
36. Beskow Tainsh 1978, s. 6.
37. Snickars 2005, s. 209.
38. Tjernström 1999, s. 89.
39. Tjernström 1999, s. 109.
40. Snickars 2005, s. 214.
41. Bohman 2005, s. 202.
42. Forsman 2000, s. 19.
43. Forsman 2000, s. 17.
44. Beskow Tainsh 1978, s. 7.
45. Åberg 1999, s. 50-51, 69.
46. Citerat i Elgemyr 1996, s. 256.
47. Fallén 1998, s. 34.
48. Fallén 1998, s. 46, 54, 57.
49. Fallén 1998, s. 91-93, 153-54 not 20.
50. Åberg 1999, s. 68.
51. Bohman 2005, s. 204.
52. Engblom 1998, s. 38; Dahlén 1999, s. 212.
53. Østbye m.fl. 2007, s. 284-288.
54. Nordberg 1998, s. 57.
55. Om radions morgongymnastik, se Dahlén 2005a, 2005b.
56. Bourdieu 1995, s. 44-62.
57. Rydin 2000, s. 21.
58. Forsslund 2002, s. 36.
59. Jämför Curran 2002, s. 30.
60. Dayan & Katz 1992, Dahlén 2005b.
61. Beskow Tainsh 1978, s. 13.
62. Whannel 1992, s. 13-21.
63. Dahlén 1999, s. 129-146.
64. Björklund 2006, s. 109.
65. Inspelningen kan avlyssnas på den CD som medföljer Dahlén 1999.
66. Hänström 1997, s. 36-37.
67. Hänström 1997, s. 23.
68. Citerat i Engblom 1998, s. 23.
69. Engblom 1998, s. 67.

70. Curran 2002, s. 9; Rydin 2000, s. 54.
71. Lindgren 1999, s. 59.
72. Rydin 2000, s. 57-58.

Litteratur

- Allen, Robert C. & Douglas Gomery (1985) *Film History. Theory and Practice*. New York: McGraw-Hill.
- Beskow Tainsh, Karin (1978) *Radioarkivet*, opublicerat häfte, Sveriges Radio.
- Björklund, Lars-Gunnar (2006) *Minnesluckor – livsstycken och klacksparkar*. Stockholm: Kulturhistoriska bokförlaget.
- Bohman, Stefan (2005) 'Den minsta, gemensamma nämnaren. Eller – hur ser vårt kunskapsfält ut?', i Peter Aronsson & Magdalena Hillström (red.) *Kulturarvens dynamik. Det institutionaliserade kulturarvets förändringar*. Linköpings universitet: Tema kultur och samhälle.
- Bourdieu, Pierre (1995) *Distinktionen*. Oslo: Pax Forlag.
- Carlson, Curt (2010) 'Sveriges Radios arkiv', nedlastad från SR:s hemsida 23 november: <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=3359&artikel=2569192>
- Communication Review*, The (2010) Vol. 13, Issue 1, tema: "Archive".
- Curran, James (2002) *Media and Power*. London: Routledge.
- Dahl, Hans Fredrik (2000) 'Den mediehistoriske metoden – finnes den?', *Norsk medietidsskrift*, nr 2.
- Dahlén, Peter (1999) *Från Vasaloppet till Sportextra. Radiosportens etablering och förgrening 1925-1995*, Stockholm: Stiftelsen Etermedierna i Sverige.
- Dahlén, Peter (2005a) 'Morgongymnastiken i svensk radio 1929-1939', *Idrott, historia och samhälle* (årsbok för Svenska idrottshistoriska föreningen, SVIF).
- Dahlén, Peter (2005b) 'Radiotjänst och idrottens jubileumskultur 1925-1955', *Blå boken* (årsbok för Sveriges Centralförening för Idrottens Främjande, SCIF).
- Dayan, Daniel & Elihu Katz (1992) *Media Events. The Live Broadcasting of History*, Harvard University Press.
- Elgemyr, Göran (1991) 'Hård i nyporna men omtänksam' (om Erik Mattsson), *Antennen* 18 januari, intern tidning på Sveriges Radio.
- Elgemyr, Göran (1996) *Radion i strama tyglar. Om Radiotjänsts tillblivelse, teknik och ekonomi 1922-1957*. Stockholm: Stiftelsen Etermedierna i Sverige.
- Ernst, Wolfgang ([2002] 2008) *Sorlet från arkiven. Ordning ur oordning*, Glänta produktion.
- Fallenius, Peder (1998) *Radiohuset. Ett bygge med förhinder*. Stockholm: Stiftelsen Etermedierna i Sverige.
- Forsman, Michael (2000) *Från klubbbrum till medielabyrint. Ungdomsprogram i radio och TV 1925-1993*. Stockholm: Stiftelsen Etermedierna i Sverige.
- Forsslund, Titti (2002) *Frisk och Stark med Skolradion. Pedagogik och retorik i hälsoprogram 1930-1959*. Lärarhögskolan i Stockholm.
- Götselius, Thomas (2008) 'Åter till arkivet', förord i Ernst, Wolfgang, anförda arbete.
- Hansen, Anders m.fl. (1998) 'Policy and Archival Research', *Mass Communication Research Methods*. London: Macmillan.
- Hänström, Lars (1997) *Lär mig att mäta tiden. Dagens dikt 1955-1989*. Stockholm: Stiftelsen Etermedierna i Sverige.
- Jerring, Sven (1944) *På min våglängd*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Lindgren, Anne-Li (1999) 'Kvinnor och män i utbildningsprogrammets tidiga organisation', i Bengt Sandin (red.) *Medier och modernisering. En antologi om utbildningsprogram och samhällsförändring*. Stockholm: Stiftelsen Etermedierna i Sverige.
- Nerone, John (2010) 'Genres of Journalism History', *The Communication Review*, Vol. 13, Issue 1.
- Nordberg, Karin (1998) *Folkhemmets röst. Radion som folkbildare 1925-1950*. Stockholm/Stehag: Symposion.
- När Var Hur* (1946 och 1955) Stockholm.
- Ormestad, Thor (1999) 'Innspejling av radioprogrammer på plate og band', i Richard Andersen og Dagfinn Bernstein (red.) *Kringkastingens Tekniske historie*, Oslo: NRK.
- Robertson, Craig (2010) 'Historicizing the Archive', *The Communication Review*, Vol. 13, Issue 1.
- Rydin, Ingegerd (2000) *Barnens röster. Program för barn i Sveriges radio och television 1925-1999*. Stockholm: Stiftelsen Etermedierna i Sverige.
- Scannell, Paddy (2010) 'Television and History: Questioning the Archive', *The Communication Review*, Vol. 13, Issue 1.
- Schudson, Michael (1991) 'Historical approaches to communication studies', i Klaus Bruhn Jensen & Nicholas W. Jankowski (red.) *A Handbook of Qualitative Methodologies for Mass Communication Research*. London: Routledge.

- Snickars, Pelle (2005) 'Arkiv, kulturarv och audiovisuella medier', i Peter Aronsson & Magdalena Hillström (red.) *Kulturarvens dynamik. Det institutionaliserade kulturarvets förändringar*. Linköpings universitet: Tema kultur och samhälle.
- Snickars, Pelle (2006a) 'Mediearkeologi. Om utställningen som mediearkiv', i Anders Ekström, Solveig Jülich & Pelle Snickars (red.) *1897: Mediehistorier kring Stockholmsutställningen*. Stockholm: Statens ljud- och bildarkiv.
- Snickars, Pelle (2006b) 'Om ny och gammal mediehistoria', *Nordicom Information*, nr 1.
- Thurén, Torsten (1997) *Medier i blåsväder. Den svenska radion och televisionen som samhällsbevarare och samhällskritiker*. Stockholm: Stiftelsen Etermedierna i Sverige.
- Tjernström, Sune (1999) *En svårstyrd skuta: Företagsledning i det svenska public service-företaget. Försvaret av sårbara värden i radio och tv*. Stockholm: Stiftelsen Etermedierna i Sverige.
- Whannel, Garry (1992) *Fields in Vision. Television Sport and Cultural Transformation*. London: Routledge.
- Åberg, Carin (1999) *Den omärkliga tekniken. Radio- och tv-produktion 1925-1985*. Stockholm: Natur och kultur.
- Østbye, Helge m.fl. (2007) *Metodebok for medievitenskap. 3 utg.*, Bergen: Fagbokforlaget.

Et medie- og kommunikationsleksikon bliver til¹

Søren Kolstrup, Gunhild Agger, Per Jauert & Kim Schrøder

Hvorfor og hvordan opstod ideerne til *Medie- og kommunikationsleksikon*?

I den daglige universitetsundervisning er der behov for, at de studerende har et sted, hvor de kan slå begreber og teorier op. Før årtusindskiftet fandtes der i medieundervisningen ikke noget på skandinaviske sprog, som kunne afhjælpe dette.

Derfor lavede Søren Kolstrup en række lister, hvor de studerende nedskrev begreber, fænomener, teorier m.m., som de gerne ville have kunnet slå op. Planen var på baggrund af disse at udforme et lettilgængeligt opslagsværk på ca. 100 sider (alfabetisk ordliste med korte forklaringer på begreber, fænomener og teorier).

Men planen blev aldrig realiseret, for i 2002 konciperede lektor Niels Brügger på Aarhus Universitet et projekt om en bogserie om medieteorier, og den oprindelige plan om en kort ordbog blev indarbejdet i dette medieteoretiske projekt. Herved gik det simple opslagsværk over til at være et encyklopædisk projekt. Forbilledet var Helmut Schanzes *Lexicon Medientheorie, Medienwissenschaft* (Metzler 2002).

Udgangspunktet for *Medie- og kommunikationsleksikon* var således en antagelse af, at det manglede, hvilket salgstillene siden har bekræftet. Dette behov blev formuleret i en ansøgning af Niels Brügger til det daværende Statens Humanistiske Forskningsråd i 2002, som imødekom ansøgningen.

Fra idé til bog

Principper for projektet

For det første skulle opslagsværkets emneområde være medie- og kommunikationsteorier, herunder også en redegørelse for de begreber, der kendetegner de enkelte teorier. Hovedvægten skulle lægges på, hvad man kunne kalde forståelsesteorier, i modsætning til metode- og metateorier. Men metoder skulle også indgå i et vist omfang.

For det andet var emneområdet mere præcist *medie- og kommunikationsteorier*. Dette betød, at eksempelvis bredere human- og samfundsvidenskabelige teorier ikke som sådan var en del af opslagsværkets emner. Men de skulle være til stede som opslag, der gør rede for deres specifikke anvendelse inden for medie- og kommunikationsområdet (fx hermeneutik, fænomenologi, Bourdieus praksisteori osv.). Inden for området medie- og kommunikationsteori skulle opslagsværket desuden være *generelt* i sit sigte. Dets

genstandsområde skulle ikke begrænses til eksempelvis bestemte analytisk-teoretiske perspektiver på medier og kommunikation eller til teorier om bestemte typer af medier.

For det tredje skulle perspektivet på emneområdet være *historisk og aktualiserende*. Fortidens og samtidens teorier skulle sættes i relation til medie- og kommunikationslandskabet, som det ser ud i dag, bestående af såvel gamle som nye medie- og kommunikationsformer og samspillet mellem dem.

Opslagsværket skulle altså først og fremmest omfatte teorier, begreber og i langt mindre grad fænomener og teknologier, men dog med undtagelser. Hvis medieteknologiske nyskabelser har haft væsentlig betydning og har sat sig teoretiske spor, er de taget med, fx digitaliseringen af radio og tv, mediekonvergens, nye 'platforme', fx mobile medier. De forskellige vidensområder skulle konkretiseres gennem forskellige typer af opslagsord:

1. Teorier, teoriretninger, teoriområder, fx "Cultural studies", "Diskursteori", "Mediesociologi".
2. Begreber, fx "Deiksis", "Flow", "Image", "Kulturel kapital" osv.
3. Fænomener, fx "Avis", "Pressemeddelelse", "Underholdning", "Strategisk kommunikation", "Offentlighed".
4. Personer fx "Stuart Hall", "Pierre Bourdieu", Paul Lazarsfeld", "Raymond Williams".
5. Steder, dvs. skoler, tidsskrifter, organisationer m.m., fx "Annenberg School", "Mygruppen".

Grænsen mellem begreber og fænomener var ikke altid let at trække. Ligegyldigt hvilken af de fem typer, et givet opslag kunne henregnes under, var det den teoretiske udlægning, der var i centrum.

Omfang

Opslagene blev nu (=2003) planlagt i tre formatkategorier:

- A: Centrale artikler, der bredt og i detaljer gennemgår en eller flere teorier/problemstillinger af helt fundamental karakter. Deres længde vil oftest være mellem 1 og 3 sider.
- B: Væsentlige satellitartikler, der gennemgår en specifik teori eller en snæver problemstilling. Deres længde vil oftest være mellem en halv og en hel side.
- C: Satellitartikler, der kort forklarer et begreb/fænomen o.l. Ofte under en halv side.

Redaktion

I 2004 indtrådte Søren Kolstrup som organisator og hovedredaktør for det omfattende projekt. Han allierede sig med tre medredaktører, Gunhild Agger (Aalborg Universitet), Per Jauert (Aarhus Universitet) og Kim Schrøder (Roskilde Universitet).

Af faglige oversigtsmæssige grunde blev værket inddelt i såkaldte emnegrupper med hver sin emneredaktør: I alt 12 områder, der var ret pragmatisk defineret: Nogle var defineret ud fra teorier, andre ud fra medie eller aktivitet. Emnegrupperne og redaktørerne blev:

1. Journalistik og trykte medier: Torben Nielsen, Update, Aarhus
2. Medie- og kommunikationssociologi: Per Jauert, Aarhus Universitet

3. Receptionsteori og -analyse: Ingunn Hagen, NTNU Trondheim
4. Narratologi: Henrik Schärfe, Lene Yding Pedersen, Aalborg Universitet og Per Krogh Hansen, Syddansk Universitet
5. Lingvistik: Torben Vestergaard, Aalborg Universitet
6. Kommunikation: Finn Frandsen, Handelshøjskolen, Aarhus Universitet
7. Diskursteori: Louise Phillips, Roskilde Universitet
8. Visuel teori: Søren Kolstrup, Aarhus Universitet
9. Digitale medier: Niels Ole Finneman, Aarhus Universitet
10. Radiomediet: Per Jauert, Aarhus Universitet
11. Tv-mediet: Michael Bruun Andersen, Roskilde Universitet
12. Filmmediet: Edvin Kau, Aarhus Universitet.

Det var hovedredaktionen, der foretog udspil til de enkelte emneredaktører, men emneredaktørerne supplerede de lister over emneord, som hovedredaktionen spillede ud med. Diskussionerne om, hvilke opslag det hele skulle udmøntes i, fandt sted både i hovedredaktionens møder, i korrespondancen mellem hovedredaktion og emneredaktører og på møder, hvor både hovedredaktion og emneredaktører var til stede.

Medarbejdere

I et samarbejde mellem hovedredaktion og emneredaktører fandt vi frem til de forskere, der skulle skrive opslagene. Målet var at inddrage den højeste faglige ekspertise inden for de forskellige områder. Derfor blev gruppen af bidragydere ganske omfattende – 150 forskere i alt har bidraget.

Målgruppe

Leksikonet henvender sig til enhver med interesse for medie- og kommunikationsteorier (forskere, forskerstuderende, studerende mm.). Den primære målgruppe var dog medie- og kommunikationsstuderende (herunder også studerende i informationsvidenskab, i humanistisk informatik og på multimedieuddannelserne) samt journaliststuderende. Hertil kom studerende i de nordiske sprog og beslægtede humanistiske fag samt studerende ved de samfundsvidenskabelige fakulteter eller institutioner. Endelig indgik lærere ved de samme institutioner, ved gymnasier og folkeskoler, journalister, ansatte i medie- og kommunikationsbrancherne samt andre interesserede inden for medieverdenen i målgruppen.

Sprog og opbygning

Hovedredaktionen har i sin afsluttende bearbejdning tilstræbt, at teksterne stilistisk er nogenlunde ensartede og på samme niveau.

Med dette mål var det klart, at der var grænser for, hvor langt værket kunne gå mht. fagjargon. Med mange forfattere fra forskellige fagmiljøer med vidt forskellige diskurser og med meget forskellige faglige traditioner og idealer var der fare for, at bogens stil ville blive for forskelligartet.

Teksterne skulle også tilstræbe en fælles struktur – men det ville selvsagt være vanskeligt at have samme struktur i et opslag om en teoretiker og et opslag om et begreb. Men en vis form for ensartethed skulle der være.

Således beskrev en af forfattervejledningerne, hvordan det ved begreber, fænomener og måske også ved teorier i en del tilfælde kunne være hensigtsmæssigt at begynde med en etymologi. Det gjaldt fx begreber/fænomener som: Diskurs, Karakter, Klumme, Kommunikation, Medie/medium.

Ved begreber, fænomener og måske også ved teorier ville det være hensigtsmæssigt at starte med en solid definition først. Det gjaldt fx Habitus (i opslaget Bourdieu), Offentlighed, Informationsstruktur etc. I mange tilfælde var det hensigtsmæssigt at lade etymologi og definition arbejde sammen.

Ved teorier, men også ved begreber og fænomener, var det i nogle tilfælde hensigtsmæssigt at formulere en klar beskrivelse, før man gav sig i kast med emnets forskellige aspekter – medmindre definitionen var tilstrækkelig. Faktisk en form for manchetter eller 'lead'.

Når først disse overordnede linjer var trukket op, skulle et opslag tage fat på teoriens eller begrebets forskellige aspekter. Aspektualiseringen kunne ofte være helt atemporel, andre gange kunne et opslag fremstille teoriens aspekter i kronologisk orden, dvs. teoriens udviklingshistorie.

Af hensyn til brugbarheden ønskede vi, at en artikel skulle slutte med en angivelse eller diskussion af teoriens/metodens anvendelighed og hensigtsmæssighed.

Brugsfunktioner

Målet var at skabe et opslagsværk, der kunne bruges som et supplement til lærebøger eller andre former for introduktioner, som anvendes i medie- og kommunikationsuddannelserne.

Dette kunne vi opnå ved at lade de lange opslag fungere som små kapitler og ved brug af målrettede henvisninger mellem opslagene, dvs. at der kun var henvisninger til opslag med tung information.

Det samme princip lod vi være gældende i stikordsregisteret, hvor der kun er henvisninger til væsentlige informative steder, ikke til opslag hvor stikordet blot forekommer.

I dag kan vi sige at, at værket kan opfylde 3 forskellige formål for brugeren:

1. En selvstændig vidensfunktion: Man slår et ord op, fordi man gerne vil have en første viden om, hvad det betyder.
2. En reminder-funktion: Man slår et ord op, som man godt kender betydningen af, fordi man tidligere har beskæftiget sig med det, men erindringen er lidt upræcis (fx fokus-gruppe, viral kommunikation). Opslaget aktiverer det skjulte videnslager om emnet.
3. Appetitvækker-funktionen: Man overvejer, om man skal gå nærmere ind på et felt, som kan have mulig relevans, og som man ikke ved noget om (fx interkulturel kommunikation; offentlighed; narratologi). Opslaget fortæller, om det er noget, man skal gå videre med og giver henvisninger til relevant litteratur.

Forudsætningen for at dette har kunnet lade sig gøre er, at den enkelte opslagstekst er det primære element. Hvert opslag skal således kunne læses som en selvstændig tekstantitet, dvs. med færrest mulige forstyrrende elementer, der leder læseren væk fra læsningen af teksten: få henvisninger, og så vidt muligt placeret efter opslaget, så læsningen ikke fragmenteres.

Proces og ændringer i de oprindelige planer

Den skandinaviske drejning

I planlægningsfasen blev det hurtigt klart, at de planlagte opslag ikke kunne virkeliggøres med inddragelse af kun danske medie- og kommunikationsforskere, men at forskere fra de øvrige nordiske lande og andre lande måtte inddrages for at indfri formålet. Vi ser den nordiske dimension som en styrkelse af opslagsværket: I kraft af det historiske, tætte samarbejde mellem nordiske medie- og kommunikationsforskere, har vi i Norden et kendskab til et omfattende flernationalt forskningslandskab, hvis forskere vi kan trække på og derigennem opnå en større ekspertise. Men vi må også erkende, at bogen har dansk 'bias'. Både generelt og i dækningen af medieinstitutioner er Danmark den overordnede relevanshorisont.

Kampen mellem teorier, fænomener, begreber og praksisorientering

De oprindelige planer er i det store og hele indfriet, men vi er i løbet af tilblivelsesprocessen i højere grad blevet opmærksomme på, hvordan bogen kunne tilgodese brugernes behov. Herved trådte især fænomener og institutioner frem som vigtige områder. Værket har flere målgrupper og ikke alle har lige stort behov eller føler lige stort behov for teorierne, der derfor ikke står med helt den samme relative vægt i den færdige bog som i udkastene. Det viser sig også i titlen, der oprindeligt var *Medie- og kommunikationsteoretisk leksikon*. På et vist tidspunkt måtte vi konstatere, at der var så mange ikke-teoretiske opslag at vi måtte stryge "teoretisk".

Samarbejde med 150 forfattere, der arbejder frivilligt – og med et engageret forlag

Det er vigtigt for os at fremhæve, at ingen forfatter får noget økonomisk ud af at skrive opslagene, men at alle gør det, fordi de finder det nyttigt, dette uanset hvilken tradition der er udgangspunktet. Fx sagde en af nordisk medieforskningens nestorer, at hun fandt projektet så nyttigt og væsentligt, at hun gerne ville skrive en hel serie opslag.

Under alle omstændigheder har det været en fornøjelse for os at samarbejde med 150 forskere om et stort projekt. Og det har været glædeligt at opleve deres reaktioner på, at bogen har solgt godt. Det har tilmed været en fornøjelse at oversætte fra svensk og nynorsk og at omsætte fra bokmål til dansk. Uden forlagsredaktør Henrik Schjernings engagement ville det imidlertid ikke have været muligt for redaktionen at arbejde så lystbetonet og hurtigt, som det faktisk har været tilfældet.

Fra førsteudgaven til den kommende tredjeudgave og videre

Modtagelsen

Langt de fleste kritikere har taget meget fint mod værket. Politikens anmeldelse (den første vi opdagede) var fantastisk – måske lidt for rosende. Den mest kritiske anmeldelse fik vi i Mediekultur. Her håber vi på, at 3. udgaven vil tilgodese kritikken. Den gennemgående vurdering i mange anmeldelser har været, at *Medie- og kommunikationsleksikon* opfylder et behov for viden på et hastigt ekspanderende område, og at den er brugbar for sine målgrupper.

Revisionen og konsulenterne

Vi er nu (2011) i gang med at producere 3. udgaven som bliver en ret markant udvidelse af bogen. Vi har bedt en række forskere om som konsulenter at komme med et kritisk input til emneområderne, dette både for at revidere de eksisterende opslag, og for at komme med nye ideer og fylde huller ud:

1. Journalistik og trykte medier: Mark Blach-Ørsten, Roskilde Universitet
2. Medie- og kommunikationssociologi: Henrik Søndergaard, Københavns Universitet
3. Receptionsteori og -analyse: Tove A. Rasmussen, Aalborg Universitet
4. Narratologi: Per Krogh Hansen, Syddansk Universitet
5. Lingvistik: Ditte Laursen, Statsbiblioteket, Aarhus
6. Kommunikation: Preben Sepstrup, Aarhus
7. Diskursteori: Inger Lassen, Aalborg Universitet
8. Visuel teori: Christian Jantzen, Aalborg Universitet
9. Digitale medier: Lisbeth Klastrup, IT-Universitetet, København
10. Radiomediet: Erik Granly Jensen, Syddansk Universitet
11. Tv-mediet: Hanne Bruun, Aarhus Universitet
12. Filmmediet: Palle Schantz Lauridsen, Københavns Universitet.

Konsulenterne har bidraget med grundige læsninger, kritiske kommentarer og konstruktive forslag til ændringer af de eksisterende opslag og med gode forslag til nye. Et omfattende arbejde til stor nytte for redaktørernes arbejde med 3. udgaven.

Planerne for tredjeudgaven og det videre arbejde

Bogen var, som det fremgår, hurtigt udsolgt. 2. udgaven, der ligger tæt på førsteudgaven, er udkommet i 2. oplag. Derfor har vi fremskyndet den nye og reviderede udgave.

Når denne 3. udgave udkommer i begyndelsen af 2012 bliver det naturligvis i bogform, men det bliver også som en digital udgave, hvortil bogkøberne får adgang og hvortil man kan købe sig adgang – billigt og i begrænsede perioder, hvis man ønsker det.

Vi i redaktionen ser frem til mulighederne for løbende at redigere og tilføje opslag i stedet for det store arbejde med at køre samtlige opslag i stilling på en gang. Spændende kunne det også være med opslag på andre skandinaviske sprog end dansk, således at vi kunne få flere landespecifikke opslag på de pågældende landes sprog .

Not

1. *Medie- og kommunikationsleksikon*, redaktion Søren Kolstrup, Gunhild Agger, Per Jauert, Kim Schrøder, Frederiksberg: Samfundslitteratur 2009.

SØREN KOLSTRUP, Lektor, Institut for Informations- og Medievidenskab, Aarhus universitet, imvsk@hum.au.dk

GUNHILD AGGER, Dr.phil., Professor, Institut for Kultur og Globale Studier, Aalborg Universitet, gunhild@cgs.aau.dk

PER JAUERT, Cand.phil, Lektor, Institut for Informations- og Medievidenskab, Aarhus universitet, pjauert@imv.au.dk

KIM SCHRÖDER, Professor, Institut for Kommunikation, Virksomhed og Informations-teknologier, Roskilde Universitet, kimsc@ruc.dk

Koncentration och utländskt ägande på de nordiska mediemarknaderna

Från Nordicoms dokumentation av medieutvecklingen

Staffan Sundin

Under de senaste åren har några tydliga utvecklingstrender kunnat urskiljas på de nordiska mediemarknaderna. Det mest frapperande är att flera stora aktörer avvecklat mer perifera verksamheter för att i stället koncentrera sig på och expandera inom några kärnområden. Vidare har tv-produktionsmarknaden på några få år till stora delar övertagits av utlandsägda bolag.

Koncentration på kärnområden

Vid ingången till 1990-talet fanns det stora likheter i ägarstrukturen på mediemarknaderna i Norden. På varje delmarknad fanns några dominerande företag som i regel hade koncentrerat sin verksamhet till en eller ett par branscher och ett land. Det fanns några undantag som Bonniers med aktiviteter i flera branscher och länder samt Egmont och Aller med tidskriftsutgivning i flera länder. Under 90-talet och fram till mitten av 00-talet förändrades strukturen på de nordiska mediemarknaderna radikalt. Ett halvdussin nordiska mediekoncerner expanderade kraftigt genom att dels etablera sig i nya branscher, dels gå in i grannländerna. Flera koncerner började beteckna Norden som sin hemmamarknad (se tabell 1).

En följd av expansionen var att konkurrensen kunde öka på enskilda marknader. I Sverige fick Bonniers dagstidningar möta hårdare motstånd sedan Schibsted övertagit Aftonbladet och Svenska Dagbladet samt Stenbecksfären etablerat gratistidningen Metro. På liknande sätt fick de stora inhemska bokförlagen i Danmark, Finland och Norge mer offensiva konkurrenter sedan Bonniers köpt några förlag i dessa länder.

Denna tydliga trend mot en expansion på bred front förefaller ha vänt kring 2005. De flesta av de stora nordiska mediekoncernerna har tydligt ändrat sin strategi. De vidgar inte längre sin verksamhet utan koncentrerar sig i allt större utsträckning på några kärnområden och avvecklar mer perifera verksamheter. Det kanske mest iögonfallande exemplet är Schibsteds reträtt från tv-marknaden. Efter att ha misslyckats med att ta över kontrollen över svenska TV4 och finländska Alma Media med MTV3 beslöt Schibsted att helt avyttra sina intressen på tv- och filmmarknaderna för att i stället expandera dels inom norsk dagspress, dels med rubrikannonsbolag i Norden och Sydeuropa.

Bonniers agerande utgör ett annat exempel på koncentration till färre verksamhetsfält. Koncernen har avyttrat sina intressen inom läromedel, radio och musik samt kraftigt

Tabell 1. De största företagen på den nordiska mediemarknaden 2010. Medieintäkter miljoner euro

Företag	Land	Medieintäkter		
		Norden	Totalt	Andel i Norden (%)
Bonnier	Sverige	2 662	3 205	83
Sanoma ¹	Finland	1 433	2 761	52
Schibsted	Norge	1 432	1 719	83
Egmont	Danmark	1 169	1 420	82
Stenbecksfären ²	Sverige	1 112	1 585	70
Telenor ³	Norge	858	858	100
SVT/SR/UR	Sverige	726	726	100
Mecom Group	Storbritannien	665	1 415	47
NRK	Norge	607	607	100
TDC	Danmark	539	539	100
A-pressen	Norge	532	580	92
Stampen	Sverige	532	532	100
Aller	Danmark	526	526	100
DR	Danmark	518	518	100
Com Hem	USA	453	453	100
JP/Politikens Hus	Danmark	440	440	100
Teracom	Sverige	404	404	100
ProSiebenSat.1	Tyskland	399	3 000	13
YLE	Finland	398	398	100

¹. Inklusive kioskverksamhet med en omsättning på 398 miljoner euro till största delen genereras i Finland.

². Avser intäkter för MTG och Metro International.

³. Ekonomiska uppgifterna inkluderar viss verksamhet utanför Norden.

Källa: Bearbetning av årsredovisningar.

minskat sin ägarandel i affärsinformationskoncernen Bisnode. Bonniers har i stället blivit en ledande aktör på tv-marknaden i både Finland och Sverige genom att ta över MTV Media, TV4 samt Canal Plus nordiska kanaler. En annan stor satsning har gjorts i USA där ett par specialtidningsförlag köpts.

Stenbecksfären hade under sin dynamiska huvudägare Jan Stenbecks ledning klara ambitioner att bygga upp en bred medieverksamhet. Efter hans död 2002 har sfären under ledning av dottern Cristina Stenbeck avyttrat många bolag och valt att koncentrera sig på television, gratistidningar samt radio. Sfärens gratistidningskoncern Metro International hade länge som målsättning att bli en världsomspännande aktör. Under de senaste åren har koncernen emellertid avvecklat eller sålt sin verksamhet i en rad länder för att koncentrera sig på ett tiotal marknader, bland annat Sverige och Danmark. I detta fall rör det sig troligen mindre om ett medvetet strategiskifte än ett tvång att avyttra mycket olönsamma rörelser.

Sanoma har en mycket bred verksamhet i Finland men har under 2011 avyttrat sina intressen inom utgivning av allmänlitteratur och på filmmarknaden samtidigt som koncernen förvärvat läromedelsförlag i Sverige och Finland samt tv-bolag i Nederländerna och Belgien.

Aller som allt sedan starten 1877 inriktat sig på tidskriftsutgivning gjorde för några år sedan ett försök att vidga sin verksamhet genom att etablera sig på internetmarknaden men avyttrade redan efter ett par år sina intressen. I stället har koncernen valt att koncentrera sig nästan helt på utgivning av populärpress och specialtidningar sedan man sålt sina fack- och herrtidningsutgivning.

En effekt av de stora mediekoncernernas koncentration på sina kärnområden är att ägarkoncentrationen har ökat på flera marknader. Den strukturaffär som Bonniers och Sanoma genomförde våren 2011 kan tas som exempel. Bonniers avyttrade då sina läromedelsförlag i Sverige och Finland till Sanoma samtidigt som man av den finländska koncernen förvärvade bokförlaget WSOY:s allmänlitterära utgivning.

I Finland kommer Bonniers att bli den överlägset största aktören på den allmänlitterära marknaden, medan Sanoma kommer att ytterligare stärka sin ledande position inom läromedel. I Sverige kan däremot konkurrensen öka något när Sanoma, som är en stor internationell utgivare av läromedel, kommer in på marknaden. På de nationella totala mediemarknaderna så minskar både Bonniers och Sanoma något på hemmaplan samtidigt som de ökar marginellt i respektive grannland. Det avgörande är dock att koncernerna kan stärka sina positioner på två av sina kärnområden, allmänlitteratur respektive läromedel.

Utländska bolag tar över tv-produktionen

De nordiska marknaderna har genomgående dominerats av nordiska företag. Det finns dock exempel på betydande icke-nordiska aktörer. Störst är det brittiska Mecom som 2006 förvärvade danska Berlingske Media och norska Edda Media och som med en omsättning 2010 på 3,8 respektive 2,5 miljarder kronor hör till de största aktörerna på den nordiska dagspressmarknaden. Tyska tv-bolaget ProSiebenSat.1, som 2007 köpte amerikanska SBS Broadcasting, har den bredaste verksamheten av de icke-nordiska koncernerna med tv- och radiokanaler i alla de fyra stora nordiska länderna. Kabel-tv-bolaget Com Hem, har en mycket stark ställning på den svenska marknaden. En gemensam nämnare för de tre största icke-nordiska aktörerna är att de alla ägs av riskkapitalbolag.

Flera av de allra största mediekonglomeraten i världen finns visserligen representerade med dotterbolag i Norden men deras omsättning är genomgående liten. De tio största mediekonglomeratens sammanlagda intäkter i Sverige uppgick 2009 till 1,9 miljarder kronor, vilket var i nivå med Stampens tryckerikoncern, VTAB:s, omsättning (se tabell 2). Konglomeraten spelar dock en betydande roll på marknaderna för filmdistribution och dvd-försäljning, varifrån de hämtar nära 90 procent av de intäkter som genereras i Sverige. Specifika uppgifter för de icke-nordiska företagens omsättning i de övriga nordiska länderna saknas, men omfattning och verksamhetsfält liknar den i Sverige.

På tidskriftsmarknaderna fanns tidigare flera stora icke-nordiska tidskriftsförlag representerade men sedan franska Hachette och nederländska TTG sålt sina intressen till nordiska bolag återstår endast det amerikanska förlaget IDG som stor utländsk aktör. IDG har en bred utgivning av datatidningar i alla de fyra stora nordiska länderna.

Tv-produktion är ett område där de icke-nordiska aktörerna tidigare spelat en relativt blygsam roll, men där de har flyttat fram sina positioner mycket markant de senaste åren. När de kommersiella tv-kanalerna gjorde sitt intåg i Skandinavien i början av 1990-talet öppnades samtidigt en ny marknad, nämligen för tv-produktion. Tidigare hade merparten av den inhemska produktionen gjorts i public service-bolagens regi. De nya kommersi-

Tabell 2. Mediegrupper verksamma i både Sverige och utlandet 2009. Omsättning (miljarder kronor)

Företag	Total medie-omsättning	Total omsättning	Medie-omsättning i Sverige	Den svenska medieomsättningens andel av total medieomsättning (%)
News Corporation (Murdoch) ¹	236,1	236,1	0,34	0,14
Time Warner	197,1	197,1	0,27	0,14
Disney	176,3	276,4	0,23	0,13
Bertelsmann	163,2	163,2	0,06	0,03
General Electric (NBC Universal)	118,0	1 198,7	0,14	0,12
Viacom	104,1	104,1	0,40	0,38
Sony	99,5	590,0	0,39	0,39
Thomson Reuters	99,4	99,4	0,06	0,06
Vivendi	94,5	288,2	0,06	0,07
Wolters Kluwer	36,3	36,3	0,30	0,84
Bonnier	30,9	33,2	15,76	50,94
ProSiebenSat.1	29,4	29,4	1,28	4,34
Sanoma	29,4	29,4	0,10	0,34
TF1	25,1	25,1	0,09	0,35
IDG	23,3	23,3	0,29	1,24
ITV	22,4	22,4	0,14	0,61
de Agostino	20,7	44,2	0,3	1,40
Stenbecksfären	16,5	90,0	4,85	29,40
Reader's Digest ³	16,3	16,3	0,05	0,29
Egmont	15,7	15,7	1,97	12,57
Schibsted	15,5	15,5	4,76	30,72
Torstar	10,1	10,1	0,06	0,61
Telenor ⁴	8,1	118,8	1,77	21,80
Aller	5,5	5,5	1,38	25,00
Circle Printers	4,9	4,9	0,58	11,88
JP/Politikens Hus	4,7	4,7	0,16	3,31
Infinitas Learning	3,0	3,0	0,53	17,72
Eyeworks	2,0	2,0	0,18	8,97
Talentum	0,7	0,7	0,19	26,67
Totalt	1 608,9	3 683,7	36,7	2,28
<i>varav företag från</i>				
<i>Sverige</i>	<i>47,5</i>	<i>123,1</i>	<i>20,6</i>	<i>43,45</i>
<i>Övriga Norden</i>	<i>79,6</i>	<i>190,3</i>	<i>10,3</i>	<i>12,97</i>
<i>Övriga världen</i>	<i>1 481,8</i>	<i>3 370,3</i>	<i>5,7</i>	<i>0,39</i>

¹. Avser 2009 (07) – 2010 (06).². I medieintäkter inkluderas kioskverksamhet med en omsättning på 4,4 miljarder kronor.³. Avser 2008 (07) – 2009 (06).⁴. Intäkter i Sverige avser Canal Digital. Telenors medieintäkter i Sverige via Bredbandsbolagets tv-tjänster är ej inräknade.*Anm:* Uppgifterna avser det verksamhetsår som till minst sju månader infallit under 2009.*Källa:* Bearbetning av årsredovisningar.

ella bolagen valde att inte bygga upp egna produktionsavdelningar utan började beställa program externt, vilket öppnade för fristående produktionsbolag.

Många av de nya bolagen startades av erfarna tv-producenter som i regel tidigare arbetat på public service-bolagen. Flera av de mest framgångsrika av dessa entreprenörsdrivna bolag övertogs i mitten av 1990-talet av stora mediekoncerner som Schibsted, Bonniers, Egmont och MTG. De tre förstnämnda koncernerna avyttrade dock under senare delen av 00-talet sina produktionsbolag.

Tabell 3. Företag verksamma inom TV-produktion, intäkter och resultat 2009 (miljoner kronor)

Ägare	Bolag	Intäkter i Sverige (Mkr)	Resultat e. finansiella poster (Mkr)
Stenbecksfären	MTG/Strix ¹	414,6	8,3
News Corporation/Shine²	Metronome Film & Television¹	392,1	58,0
Stena Adactum (43) m fl 3	MPP MediaTec Group ¹	347,0	-4,8
De Agostino⁵	Zodiak Television¹	209,5	17,0
Eyeworks B.V	Eyeworks Scandinavia¹	182,9	20,6
Trav & Galopp	Kanal 75	169,0	0,1
ITV	Silverback	136,7	-22,0
Northern Alliance Group ⁴	Titan Television	105,3	3,2
Northern Alliance Group ⁴	Baluba Television	96,1	11,8
Hakan Invest	Forma Publishing Group/OTW ¹	83,6	9,8
IMG	IMG (Sweden)	77,6	3,3
Svensk Elitfotboll (50), Fotbollförbundet (50)	Onside TV-Production	70,6	-4,8
Michael Hjorth (30), Johan Kindblom (30), Tomas Tivemark (30)	Tre Vänner Produktion	69,2	3,8
Bertelsmann/RTL	Freemantle Sverige	55,2	7,1
Banijay⁵	Nordisk Film TV-Produktion	52,5	-4,0

¹ De ekonomiska uppgifterna avser koncernens/sfärens sammanlagda verksamhet på TV-produktionsmarknaden i Sverige exklusive koncernelimineringar.

² Shine förvärvade Metronome-koncernen våren 2009 av Schibsted.

³ MPP MediaTec Group ägs av Stena Adactum (43), Kenneth Paterson (19), Holtback Holding AB (14), Hans Öberg (10), Ulf Ahnstedt (10) P A Gullö AB (5).

⁴ Northern Alliance förvärvade hösten 2009 Baluba av Peter Settman samt sommaren 2011 Titan.

⁵ Banijay förvärvade hösten 2009 Nordisk Film TV-Produktion av Egmont.

Anm: Uppgifterna avser det räkenskapsår som till minst sju månader infallit under 2009. Fet stil markerar bolag med icke-nordiska ägare

Källa: Årsredovisningar.

I stället har utländska ägare på bred front gått in på de nordiska tv-produktionsmarknaderna (se tabell 3). Bland dem återfinns ett par av världens största mediekonglomerat, News Corporation som förvärvat Metronome-koncernen och Bertelsmanns Freemantle som etablerat dotterbolag i Danmark och Sverige. Ett av de större produktionsbolagen, Zodiak med dotterbolagen Jarowskij och Mastiff, har förvärvats av den italienska mediekoncernen De Agostino. Andra stora utländska mediekoncerner som gått in i Norden är Banijay, ITV, Eyeworks, Endemol och ProSiebenSat.1. Det finländska riskkapitalbolaget

Capman har förvärvat Moskito i Finland, Baluba och Titan i Sverige, Monster i Norge och Gong i Danmark och samlat bolagen i Northern Alliance Group.

På några få år har således kontrollen över en betydande del av tv-produktionen i Norden övertagits av icke-nordiska aktörer. Av de större produktionsbolagen är nu endast MTG:s Strix och Northern Alliance Group kvar i nordisk ägo. Bonniers har dock aviserat att man sommaren 2011 kommer att starta ett produktionsbolag, Scandinavian Studios, och därmed återvända till en marknad som man lämnade 2005. Det bör noteras att det vid sidan av de fristående produktionsbolagen sker en omfattande produktion i de nordiska public service-bolagens regi.

Slutsatser

Det finns givetvis många drivkrafter bakom tendenserna mot dels koncentration på kärnverksamheter, dels ökat utländskt ägande på tv-produktionsmarknaden. En gemensam nämnare är dock medieföretagens strävan att försöka nå stordriftsfördelar. Ett exempel är de nischkanaler som de stora tv-bolagen driver i flera länder med samma innehåll men textade på olika språk. Ett annat är tidskrifter som ges ut på flera språk eller tidningskoncept som exploateras på många olika marknader. Vid köp av rättigheter är det givetvis en fördel att kunna förhandla för flera nationella marknader.

Tv-produktionen tenderar att bli alltmer internationellt inriktad. Format utvecklas inte i första hand för en nationell marknad utan för att kunna exploateras i så många länder som möjligt. De större bolagen vill i ökad utsträckning kunna producera sina egna format i egen regi och försöka nå stordriftsfördelar genom att spela in nationella versioner av sina program.

När mediekoncernerna på 1990-talet expanderade in på nya marknader sågs det som en fördel att de kunde täcka många potentiella annonsmarknader och följa konsumenterna, och med dem annonsörerna, när de övergav ett medium till förmån för ett annat. När koncernerna nu tenderar att koncentrera sig på några få kärnområden ökar risken att konsumenterna går till branscher där företagen inte längre är verksamma. Det är dock tydligt att de flesta större nordiska mediekoncerner numera prioriterar att vara starka på några få verksamhetsfält framför att ha en mycket bred täckning på den totala mediemarknaden.

Nordiska datorspelprogrammet

Erik Robertson

Datorspel är en viktig del av snart allas vår vardag. Inom det nordiska kultursamarbetet har Nordiska datorspelprogrammet verkat i drygt fem år, och nått stora framgångar i att stödja nordiska kvalitetsspel och den nordiska industri som producerar dem. I april 2011 beslutade kulturministrarna om en fortsättning efter programmets avslutning i december 2011.

Bakgrund

Den nordiska gemenskapen och samarbetet bygger på medvetenheten om kulturell samhörighet och besläktade erfarenheter som lägger grunden för en gemensam livssyn och delade traditioner hos befolkningen i Norden. Denna medvetenhet har varit grunden för det officiella nordiska samarbetet och kulturområdet har sedan Nordiska rådets – de nordiska parlamentarikernas samarbetsorgan – bildande 1952 varit den viktigaste beståndsdel i vårt nordiska samarbete.

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet – de nordiska regeringarnas samarbetsorgan, bildat 1971 – antog 1995 dokumentet ”Nordiskt samarbete i en Ny Tid”, som bekräftar att kultur- och utbildningssamarbetet även framöver skulle vara hörnstenen i det nordiska samarbetet. Målsättningarna för kulturområdet beskrevs däri som:

- att prioritera barn och unga med sikte på att utveckla nordisk identitet och främja internationell förstärkelse
- att synliggöra resultaten av nordisk konstnärlig verksamhet
- att styrka det folkliga engagemanget i nordiskt kultursamarbete och
- att genomföra projekt med genomslagskraft i de nordiska länderna och internationellt.

Nordiska rådets session 1997 rekommenderade Nordiska ministerrådet (23/1997/kultur) att undersöka förutsättningarna för att i Norden etablera en stödfunktion för multimedieproduktion med utgångspunkt i kulturområdet.

Datorspel kommer in i kultursamarbetet

Under 2001 leddes samarbetet inom Nordiska ministerrådet av Finland och i arbetsprogrammet för ordförandeskapet lades fram ett förslag om att utreda möjligheterna att upprätta en nordisk fond för multimedieproduktion, eller omformulerad till digital innehållsproduktion. Såväl investeringsmodeller och finansiering som kulturpolitiska och innehållsmässiga aspekter belystes i två separata utredningar. Om förutsättningar för

en etablering förelåg såg man att området inte bara skulle komma att främjas finansieringsmässigt, utan som en följd av nätverket kring samarbetet även komma att främjas informations- och rådgivningsmässigt.

Under 2003 avrapporterades utredningarna, och det förefaller som om de ambitiösa förslagen att satsa på ”digitalt innehåll”, ett brett och inte alltför lätt avgränsat och definierat område, och att avsätta 20 miljoner euro, eller vid den tiden 150 miljoner danska kronor, var bortom vad som var möjlighet att enas kring.

Då datorspel redan då tydligt kommit att bli ett av de viktigaste elementen i barns och ungas kulturkonsumtion önskade Island som en central del av det isländska ordförande-programmet för 2004 att stärka ett tydligt nordisk inslag och den kreativa mångfalden i utbudet av datorspel till barn och unga. Som ett led i detta utarbetades rapporten ”Nordiska datorspel” på initiativ av Styrgruppen för nordisk barn- och ungdomskultur (BUK).

Kultur- och mediegruppen (KM-gruppen) hos sekretariatet fungerade som referensgrupp för BUK i arbetet med kartläggningen av nordiska datorspel. Denna kartläggning gjordes med utgångspunkt i beslutet på kulturministrarnas andra möte 2003 (MR-K 2/2003) om att ett gemensamt nordiskt medieprogram i en första fas måste ges en ”pilot” med ett relativt smalt definierat och fokuserat område; utvecklingsstöd till nyproduktion av digitalt innehåll riktat till barn och unga i Norden.

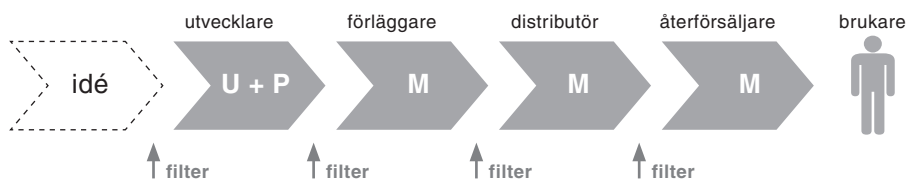
Utredningsarbetet under 2004 visade dock att den tydligt identifierbara på fältet verksamma branschens – producenternas av datorspel – behov inte inskränkte sig till utvecklingsstöd. Ett antal hinder för deras tillträde till de globala marknaderna, de många filter och trösklar som måste passeras på vägen. Tillsammans förklarade detta varför tillgången på nordiska spel på nordiska språk från nordiska spelutvecklare var så begränsad, trots att den nordiska branschen i ett globalt perspektiv konstaterades vara både mycket kompetent och relativt sett stor.

Kartläggningen ”Nordiska datorspel” visade nämligen att endast 0,7 procent av utbudet var nordiskt, i strikt mening. Motsvarande andel för andra viktiga medier var i storleksordningen 10-50 procent.

Nordiska datorspelprogrammet 2006-2011

Datorspel är nu ett av de primära medierna för våra barn och unga. Det under 2005 planerade och därefter beslutade datorspelprogrammet ska säkra tillgången till kvalitetsdatorspel med tydliga nordiskt inslag för barn och unga. En välmående, exporterande nordisk datorspelindustri är dock den enda som kan ge oss de önskade nordiska kvalitetsprodukterna, varför insatser för att stärka dessa företags tillgång till marknaderna också är ett stöd för nordiska spel. Digital distribution kan garantera upphovsmännen tillgång till brukarna och ett lokaliseringssystem kan göra det billigare att göra spel på nordiska språk. Utvecklingsstöd till nya nordiska kreativa projekt skapar nya nordiska upphovsrätter, och om de också distribueras digitalt på nordiska språk kan vi försäkra oss om att ett nordiskt kvalitetsutbud av datorspel verkligen når fram till brukarna i Norden.

Åtgärderna inom programmet riktas – för att lägga en god grund – mot det allmänt nyttiga, som gemensamma åtgärder för försäljning och export, konsument- och producentinformation, digital distribution, samt expertstöd. Ett riktat utvecklingsstöd ska därpå förverkliga utvalda nordiska projekt med kreativ höjd, kvalitet och kommersiell potential. Särskild hänsyn tas också till ungas skydd från skadligt medieinnehåll.

Figur 1. Värdekedjan för datorspel

Not: Till skillnad från många andra kreativa industrier sker här både Utveckling och Produktion hos det som vanligen kallas spelutvecklare, medan följande led står för mångfaldigande och/eller Marknadsföring.

Källa: Egen.

Programmet strävar därför till förbättrad information och marknadstillgång, förbättrad infrastruktur och förbättrad finansiering för nordiska producenter av datorspel. Det viktigaste inslaget är utvecklingsstödet till nya spelprojekt, som utgör nästan två tredjedelar av kostnaderna.

Programmet startade i januari 2006, utvärderades under 2008 och finansieringen från Nordiska ministerrådet upphör efter sjätte budgetåret; 2011.

Nordic Game Resources AB är förvaltningsorgan för Nordiska datorspelprogrammet, och har drivit detta under projektkontrakt för 2006, 2007 och 2008, samt driver det nu för 2009 till 2011.

Aktivitetsområden och resultat

Finansiering – utvecklingsstödet

Under 2006 till våren 2010 fick 48 projekt stöd och av dessa har nästan 20 publicerats fram till sommaren 2011. En resonerad bedömning utifrån erfarenheter, är att mellan en tredjedel och hälften av det totalt dryga 70-talet projekt kommer att publiceras, vilket bör betraktas som ett gott utfall. Detta är ju ett utvecklingsstöd, inget produktionsstöd, och mycket långt ifrån någon garanti om att spelet någonsin blir färdigt och tillgängligt.

Flera av våra utvecklingsstödprojekt har också uppmärksammats internationellt och erhållit priser, exempelvis på Independent Games Festival 2010 där Playdeads "Limbo" fick två och Press Plays "Max & the Magic Marker" ett av de nio priser som delades ut.

Utredningen "Nordiska datorspel" visade att 0,7 procent av det 2003 tillgängliga utbudet var att betrakta som nordiskt, genom att cirka 20 spel per år gavs ut här i ett 40-tal språk- och plattformsversioner. Det är viktigt att lägga märke till att marknaden förändrats mycket, bland annat med digital distribution i form av nedladdning till spelkonsoler och liknande. Ett exempel på en tydlig möjlig målsättning enligt datorspelprogrammets plan kunde vara att dubbla antalet nordiska spel i utbudet. Dock var motsvarande möjliga målsättning avseende utvecklingsstödet att 10–20 projekt per år skulle ges stöd, och planen var dessutom att budgeten skulle vara närmare den dubbla jämfört med vad som faktiskt kom att beviljas. Det är alltså vanskligt att dra några slutsatser i skrivande stund, men datorspelprogrammet ser ut att bidra till en ökning med omkring en tredjedel av ett utbud, som det uppmättes då.

Bild 1. "Screenshot" ur *Limbo*, som publicerades 21:e juli 2010 av Microsoft för Xbox Live Arcade. Gjort i Köpenhamn av Playdead ApS med stöd från Nordiska datorspelprogrammet med 300 000 DKK 2006 och ytterligare 300 000 DKK i första omgången 2007.

Tabell 1. Utvecklingsstödet, med antal ansökningar och beviljade ansökningar (Bev.) per omgång, per år och per land eller självstyrande område.

	AX		DK		FI		FO		GL		IS		NO		SE		Totalt		Per år	
	Bev.		Bev.		Bev.		Bev.		Bev.		Bev.		Bev.		Bev.		Bev.		Bev.	
2006	0	0	16	2	10	0	0	0	1	0	3	0	8	1	20	2	58	5	58	5
2007:1	0	0	11	2	7	0	0	0	1	0	1	0	6	3	21	2	47	7		
2007:2	0	0	18	3	12	1	0	0	0	0	2	0	6	0	16	2	54	6	101	13
2008:1	0	0	18	1	19	4	2	0	0	0	2	0	10	0	24	3	75	8		
2008:2	0	0	21	0	11	2	0	0	0	0	2	1	7	1	22	4	63	8	138	16
2009:1	0	0	17	3	14	2	0	0	0	0	1	0	6	0	48	1	86	6		
2009:2	0	0	17	3	26	3	0	0	0	0	3	1	6	0	32	1	84	8	170	14
2010:1	1	0	21	3	26	2	0	0	0	0	2	0	12	0	30	1	92	6		
2010:2	0	0	38	1	41	1	0	0	0	0	11	1	17	2	29	2	136	7	228	13
2011	0	0	30	9	34	1	0	0	0	0	9	2	10	2	41	1	124	15	124	15
Total	1	0	207	27	200	16	2	0	2	0	36	5	88	9	283	19	819	76		76
Andel beviljade, i %		0		13		8		0		0		14		10		7		9		

Med 228 inkomna ansökningar för utvecklingsstödet 2010, och 13 av dem beviljade (5,7 procent), är det väldigt många ansökningar vi får i förhållande till de tillgängliga medlen, kanske för många. Det kan vara intressant att jämföra med annat nordiskt stöd inom kultur- och mediefälten. Kulturkontakt Nords statistikrapport för år 2009 säger att 28 procent av de sökande beviljades stöd från Kultur- och konstprogrammet. Nordisk Kulturfond beviljade 2008 stöd till 35 procent av de berättigade ansökningarna. Nordisk Film- och TV-fond beviljade 2008 stöd till 52 procent av ansökningarna. En "normal beviljandegrad" för nordiskt stöd förefaller alltså vara att 25 till 50 procent av ansökningarna beviljas. Tabell 1 ovan visar att av datorspelprojekten kan de sakkunniga

bevilja stöd till 9 procent. Är man verksam inom något annat kultur- och medieområde än datorspel är alltså sannolikheten att få nordiskt stöd tre till fem gånger så stor.

Stödet till ”demo-” och ”indie-scenen”, genom stöd till tävlingar och festivaler på spelområdet var menat att uppmärksamma nya talanger och informera om utvecklingsstödet. Ansökningarna om stöd kom dock i stor utsträckning från andra aktörer, projektredovisningarna var knapphändiga och utvecklingsstödet blev välkänt ändå. Medlen används idag huvudsakligen till ”Nordic Game Awards”, och drar på så sätt framgångsrikt branschens och allmänna medias uppmärksamhet till nordiska spelutvecklare.

Det är ganska klart att den stora mängden ansökningar visar att utvecklingsstödet är väl förankrat i branschens behov, att detta behov är stort och att utvecklingsstödet har blivit känt och etablerat.

Nordiskt samarbete inom och med branschen

Ett förtroende i branschen för offentligt engagemang har uppnåtts på nordiskt plan, och förtroende och kollegialitet över landsgränserna har uppbyggts i branschen på ett närmast unikt sätt. Den nordiska datorspelbranschen uttalar tydligt att man gärna vill ha ett fortsatt nordiskt samarbete. Detta har manifesterats i handling, i juni 2010 på Island och därpå följande möten, där alla de nordiska branschorganisationerna deltar i en diskussion om industrin, om fortsättning av datorspelprogrammet och om sina möjligheter att vara med och förvalta en del av datorspelprogrammets uppbyggda värden.

Branschens nu uppbyggda gemensamma styrka bör upprätthållas, såväl globalt på marknaderna, där vi kan fortsätta att vara ”den fjärde platsen för spelutveckling” (efter Japan, USA/Kanada och Storbritannien), som här hemma i offentligheten. I Norden har datorspel en rimligt god position i debatten, kulturellt och ekonomiskt, och i förhållande till film, TV och andra medier. I andra länder uppstår emellanåt tyvärr fortfarande ony-anserade och ogrundade diskussioner.

Information och nätverk

Programmet omfattar expertstöd och mentorskap, något som har stort värde för enskilda verksamheter, men kräver en utvecklad nationell förankring för att kunna vara ett djupare stöd för fler verksamheter.

Marknadsinformation till producenter har från tid till annan köpts in och cirkulerats. Utbud och efterfrågan på marknadsdata och prognoser förefaller väldigt konjunkturrelaterat, och därmed av varierande egentligt värde.

Ett nätverk för nordiska branschorganisationer har byggts upp. Varierande förutsättningar och olika nationell förankring råder, men nu finns fem etablerade nordiska nationella organisationer som representerar spelproducenterna.

Information och marknadstillgång – konferensen och exportmissionerna

Konferensen Nordic Game i Malmö har kommit att bli en stor publikframgång, men kanske något mera osäker rent ekonomiskt. Planens tänkbara målsättningar om 400 deltagare 2006 och 500 deltagare 2007 överträffades, och vi fick 700 deltagare 2006 och 900 deltagare 2007. Under 2008–2010 låg vi ganska stabilt på 1100–1200 deltagare, medan 2011 års konferens drog 1400, och har därmed i storlek räknat byggt upp den andra eller tredje datorspelkonferensen i Europa.

Ansaret för Nordic Game exportmissioner och konferens, med flera informationsåtgärder, ska överlåtas till branschen så långt möjligt. Särskilt exportmissionerna, de nordiska samaktiviteterna utomlands, borde varaktigt kunna engagera de nationella export- och ”inward investment”-myndigheterna genom branschorganisationernas försorg. Marknaden har också förändrats, och formerna för exportmissionerna bör utvärderas för ökad effektivitet.

Om medel i framtiden skjuts till från ett ”Nordiska datorspelprogrammet 2” kan i gengäld också krav ställas på att konferensen eller exportmissionerna tydligt ska fokusera på det som är målen som ställs upp för en fortsättning, eller som är aktuellt fokus för ett precisare utvecklingsstöd.

Infrastruktur – distribution med mera

Marknadens struktur och villkor har förändrats mycket de 2–3 senaste åren, vilket bidragit till att producenternas och distributörernas möjligheter att leverera innehåll till en nordisk spelportal tyvärr har varit begränsat. Flera nordiska aktörer har lämnat fältet, både bland dem som drivit portaler och dem som byggt tekniklösningar för distributionen. Norsk Spill Distribusjon AS, bland annat bakom portalen Godespill.no med 7 spel från fyra norska spelutvecklare, tvingades lägga ner verksamheten 15:e april 2010. Ett viktigt skäl till denna utveckling är naturligtvis att spelarna har en fortsatt minskande vilja att betala för att spela spel på PC.

Fokus var inledningsvis på ett tidigt, oberoende och ganska unikt eget system, där åldersskyddet var minst lika viktigt som att garantera producenterna betalning för produkterna. Idag är fokus mera på att kunna garantera distribution för nordiska spel. Ett 30-tal spel, främst från ett 20-tal nya talanger, har gjorts tillgängliga.

Distribution via bibliotek kan utöver att vara en god bas för förankring av spelaktiviteter, med råd och vägledning för barn och unga, faktiskt också ha potential för att garantera produktioner av goda nordiska barnspel. Programmet medverkade till ”Nordisk speldag 2010” på ett hundratal bibliotek runt om i Norden, och diskuterar även med parter som arbetar med digitala speldistributionsprojekt med inriktning på bibliotek.

Distribution via ”public service”-kanaler kan uppmuntras, men TV-kanalerna bör också uppmannas att vara strategiska köpare i Norden, istället för att bygga upp egen spelproduktion eller köpa internationella produkter utan att först avsöka den nordiska marknaden.

Vi har haft en förhoppning om att distribution via marknadskanaler för barnfilm och -TV skulle kunna utnyttjas för att bygga vidare på den bättre kunskap om nordisk barnkultur som globalt finns på det området, och som kanske kan överföras på datorspel. Vår utredning ”Nordiske barnespill som merkevare” visar dock att de båda områdenas produktions- och distributionsförhållanden är så olika att de är en utmaning för fördjupat samarbete. Producenterna av barnfilm och -TV är ganska omedvetna om datorspel i allmänhet och nordiska producenter av sådana i synnerhet, men ett stort intresse finns. Åtgärder på mera grundläggande plan krävs alltså först för att något djupare samarbete senare ska kunna komma till stånd.

Det tog lång tid innan branschen upplevde tillräckliga behov och möjliga lösningar blev tillgängliga, men ett nordiskt språklokaliseringssystem är nu under utprovning hos ett tiotal nordiska utvecklare. Förmånliga villkor har säkrats under 2010 och 2011 för nordiska spelutvecklare i allmänhet och våra utvecklingsstödmottagare i synnerhet.

Framgångar, utmaningar och nya möjligheter

I PricewaterhouseCoopers utvärdering, "Evaluering av Det Nordiske Dataspillprogrammet", från juni 2008, sades att utvecklingsstödet, Nordic Game-konferensen och exportaktiviteterna, de budgetmässigt helt dominerande aktiviteterna, måste anses ha blivit en succé.

Utvärderingen gav inga rekommendationer utöver förslag till förbättringar på detaljnivå. Inget stöd fanns alltså dokumenterat för att lägga ned vissa delar och istället koncentrera verksamheten till andra, men endast 79 procent av den planerade budgeten för programmet kom alltså att beviljas. Neddragningar har naturligtvis även skett på andra områden inom det nordiska kultursamarbetet, men typiskt med 5–10 procent, inte med över 20 procent, som här.

Till skillnad från i de tidiga förslagen om en nordisk fond för digitalt innehåll har inte det informations- och rådgivningsmässiga främjandet kommit som en följd av det finansiella främjandet, utan det har varit uttryckligt planerat från början. Men de önskade, ömsesidigt förstärkande effekterna har säkert bidragit till framgångarna.

Nordiska datorspelprogrammet har etablerat en infrastruktur, ett kunnande och en erfarenhet, ett brett och välförankrat nordiskt nätverk och förefaller ha fått producenternas och många andra aktörers förtroende. En ung och viktig mediebransch har också fått en nordisk identitet, och har påtagit sig en roll i kultur- och mediasamarbetet. Detta går mycket väl att bygga vidare på, för att fokusera mera precist på särskilda områden, som till exempel barnspel eller användning av spel i utbildning och träning.

Vi är övertygade om att framgångarna för datorspelprogrammet förklaras av ett flexibelt men starkt mandat som anförtrots ett självständigt förvaltningsorgan med god branschförankring, dels genom dess egen praktiska verksamhet på fältet, dels genom engagemanget i byggandet av nationella, nordiska och europeiska branschorganisationer och liknande. Det är rimligtvis kombinationen av entreprenörskap, branschförankring och samhällsansvar som är grunden för framgångarna.

Förvaltning efter 2012

För förvaltningen efter programmet, 2012 och framåt, har i planen för programmet branschen identifierats som en central och viktig part, åtminstone för vissa av de uppbyggda värdena. Samarbetet med branschföreningarna har växt fram successivt med hänsyn till de olika nationella föreningarnas olika förutsättningar. Förvaltningsorganet har drivit processen aktivt genom att ta initiativ till, genomföra och finansiera möten och andra aktiviteter. Avsikten har varit att branschföreningarnas inflytande ska kunna utökas i takt med att föreningarna genom finansiella och andra insatser visar sig vara goda parter för framtiden.

Vi har drivit denna samverkan framåt genom att försöka lösa de enklaste frågorna först, däribland samverkan kring konferens och exportmissioner, det som omfattas av "Nordic Game"-varumärket, i enlighet med den ursprungliga planen och PricewaterhouseCoopers' förslag till förvaltning efter programmet. Bland de svårare frågorna finns den eventuella fortsatta förvaltningen av den digitala distributionen, vars utgångspunkter är kultur- och mediepolitiska, och inte kommersiella.

Att ta hänsyn till konsumentintressen och mediepolitiska målsättningar är inte branschföreningarnas roll, och därför ska förvaltningsorganet ta tillvara dessa intressen.

Det är otydligt vem som representerar branschföretag som står utanför branschföreningarna, och vem som talar för framtida branschföretag. Därför ska förvaltningsorganet säkra att dessa intressen också bevakas, och även finna vägar att ta tillvara direkta engagemang – finansiellt och annat – från individer och företag med intresse för den nordiska datorspelindustrin, allt i enlighet med den ursprungliga planen och kanske i form av ett ”spelbolag” med brett nordiskt ägande.

Det är alltså förvaltningsorganets ansvar enligt planen, förvaltningsmandatet och kompletterande instruktioner samt gällande avtal med ministerrådet, att upprätta överenskommelser och avtal gällande fortsatt förvaltning av uppbyggda värden. Sedan den isländska industrin i september 2009 bildade sin branschorganisation finns nu alla nödvändiga organisationer på utvecklarsidan, som krävdes i planen för datorspelprogrammet; Finnish Game Developers Association, Icelandic Gaming Industry, Producentforeningen, Producentforeningen och Spelplan-ASGD.

För den fortsatta förvaltningen av vissa av värdena framstår det som nödvändigt att skapa särskilda juridiska enheter, för tydlighet i ansvar, ägarskap och rättigheter. Främst av dessa är sannolikt Nordic Game-konferensen och våra ”Nordic Game Trade Missions”, som då organiseras i ett eller två aktiebolag, t ex ”Nordic Game Events AB”, som övertar rättigheter avseende varumärken och dithörande.

För att trygga processen och arbetet fram mot bildandet av nya juridiska enheter krävs förutsägbarhet och tydlighet. Naturliga steg kan vara att parterna tecknar gemensamma avsiktsförklaringar (”Letter of Intent”), underhandsöverenskommelser (”Memorandum of Understanding”), samt därpå följande aktieägaravtal och motsvarande.

”Nordic Game Fund” är en enhet under uppbyggnad, i tidig ”pilot-fas”, menad att attrahera riskkapital till den nordiska spelindustrin. Delar av det arbetet finansierades genom Nordiska datorspelprogrammet för globalisering inom KreaNord. Nordic Game Fund kan komma att motsvara det ”spelbolag” som beskrivs i den ursprungliga planen, och kan utöver att bidra till riskkapitalförsörjning erbjuda en kanal för individuella nordiska spelutvecklare, spelföretag och andra intresserade att engagera sig i finansieringen och arbetet med att förvalta och vidareföra de uppbyggda värdena. Kanske blir det ett ”Public – Private Partnership” i linje med 2002 års utredning om en nordisk fond för digitalt innehåll. Därmed kan en grund ha lagts för ett vidare utbud av finansieringskällor, utöver utvecklingsstödet. En blygsam pilotverksamhet för att attrahera potentiella investerare har inletts tillsammans med brittiska aktörer. Storbritannien, med gedigna spelindustritraditioner och stark finansmarknad, är naturligtvis särskilt intressant för samarbeten i sammanhanget. Därmed skulle förankringen genom branschorganisationerna kompletteras och säkras genom att alternativa vägar för engagemang erbjuds, utan att nationell representativitet behöver ifrågasättas.

I sammanfattning: Efter överföring av förvaltningen av konferensen och exportmissionerna till konstellationer inom branschen kvarstår alltså tre huvudsakliga verksamhetsområden som byggs upp, med resultat som kan förvaltas och utvecklas vidare.

Det första och största är utvecklingsstödet. Det andra är en informations- och kunskapsenhet, främst för allmänheten, som informerar om nordiska spel och även garanterar deras tillgänglighet genom både information och distribution. Det tredje är en liknande informations- och kunskapsenhet för den nordiska branschen, med nätverk, branschdatabas och marknads- och finansieringsinformation.

Finansiering

De initiala instruktionerna under planeringsarbetet för programmet var att skissera tre olika ambitionsnivåer, motsvarande årlig budget på 5, 10 respektive 15 miljoner danska kronor. Under arbetet blev det tydligt att en samstämmighet kunde nås kring en ganska hög ambitionsnivå som successivt skulle uppnås. Ett par år senare beslutades ändå om avvikelser från planens budget. Nedan ses en översikt över de medel som planen för datorspelprogrammet bygger på, och de medel som rent faktiskt kom att avsättas.

Tabell 3. *Planerade respektive beviljade medel under programperioden.*

(MDKK)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Totalt
Budget enligt plan	6,0	12,0	15,0	15,0	15,0	15,0	78,0
Beviljade medel	6,0	10,0	12,0	11,3	11,2	11,3	61,7

I sammanhanget ska nämnas att Nordiska datorspelprogrammet för globalisering, en del av KreaNord-initiativet för nordiska kreativa industrier, i samarbete mellan ministerråden för kultur och näring, innebar en separat finansiering med 1 MDKK per år för åren 2008–2010, men detta kunde inte tas i anspråk för att kompensera nedskärningarna ovan, utan fokuserades på global nätverksuppbyggnad och stöd till andra former av exportfrämjande aktiviteter.

Opening Remarks to the Sessions of the UNESCO
International Symposium on Freedom of Expression,
26 January, 2011¹

Helge Rønning

On 26 January 2011, UNESCO hosted the second International Symposium on Freedom of Expression at its Paris headquarters. The Swedish National Commission for UNESCO sponsored the conference. The symposium brought together individuals and organisations linked to the field of journalism and sparked not only debate and discussion on the future of freedom of expression, but also fostered dialogue between civil society and governments – an exchange that UNESCO will continue to support.

The symposium consisted of three main sessions devoted to The Status of Press Freedom Worldwide, Freedom of Expression on the Internet, and Press Freedom and the Safety of Journalists.

The conference was opened by UNESCO Director-General Irina Bokova, and the Swedish Minister for European Affairs, Birgitta Ohlsson, spoke on the role of free speech and government accountability. The UN Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, Frank La Rue, gave the keynote address, calling attention to the impact of new technologies on the field of journalism and the importance of promoting freedom of access alongside freedom of speech.

The symposium was moderated by Helge Rønning, Professor of Media Studies at the University of Oslo. He made the opening remarks at each of the sessions.

Panelists in the first session were Omar Osman of the Federation of African Journalists, Jean-Francois Julliard of Reporters without Borders, Gayathry Venkiteswaran of Southeast Asia Press Alliance and Khaled Abu Aker of Arab Media Internet Network.

The mid-morning panel examined the dilemmas presented by freedom of expression on the Internet, with panelists Guy Berger of Rhodes University, South Africa, Gordana Vilovic of Zagreb University, William Dutton of Oxford University, and Robert Boorstin of Google.

The last panel consisted of Mónica González, Laureate of the 2010 UNESCO/Guillermo Cano World Press Freedom Prize, Chile, Rodney Pinder of International News Safety Institute, Nancy Roc of Incas Productions, Haiti, and Elizabeth Witchel of the Committee to Protect Journalists.

Mr Mats Ringborg, Permanent Ambassador of the Kingdom of Sweden to UNESCO, and Jānis Kārklīņš, Assistant-Director General, Sector of Communication and Information, UNESCO, addressed the closing session of the symposium.

Session I. The Status of Press Freedom World Wide

Freedom of speech is basically an individual right, however it is at the same time a collective right. It is this duality that is the basis for analysing and defending freedom of expression as something essential to the development of democracy.

One of the basic arguments in relation to dealing with freedom of speech in modern society is that it is a right, which is in the public not the private realm, and that it historically is intrinsically linked to the development of mass media and technological means of communication, from the printing press to the Internet. Thus, any discussion of the status of freedom of speech in the world today must also be a discussion of the situation of the media, particularly the news media.

The ideal roles of the media in any society are, first, to provide citizens with information about their rights, second, to inform them and present them with different stories, images and arguments about the situation in the society and world they live in, and, third, to provide them with alternative and conflicting points of view, thus enabling them to freely make decisions about their lives and their society.

Free speech is a basis for legitimate government. Laws and policies are not legitimate unless they have been adopted through a democratic process, and a process is not democratic if government has prevented anyone from expressing his convictions about what those laws and policies should be.²

In some parts of the world, the main threat to individual liberty and freedom of expression still comes from the state. The rights of the individual have to be protected against excessive use of state power. In other parts of the world, however, with the transformation of media organisations into multinational, multimedia commercial conglomerates, the right to freedom of expression is confronted by a new threat, not originating in the excessive use of state power, but rather from the growth and activities of monopolistic media organisations in the form commercial concerns.

In an age when global communication conglomerates are key actors in the production and distribution of symbolic goods, reflections on the conditions of freedom of expression cannot be restricted to the territorial framework of the nation-state. Media industries, like other forms of multinational business, are driven primarily by the logic of profitability and capital accumulation. There is, however, no necessary correlation between this logic and the promotion of the greatest possible diversity in all forms of expression, openness, and pluralism in the sphere of communication. The challenge is to create conditions that secure these principles in an era of globalised and integrated media.

Session II. Freedom of Expression on the Internet

Internationally, the Internet community and freedom of expression defenders fight to hold on to freedom of speech on the Net and to extend its use as a democratic and free medium. They come up against attempts at censorship and control by the state, political groups, corporate interests and other kind of organisations. The Internet contains all kinds of content. The objectives of attempts to censor are to control not only the contents, but also the possibilities of the Net to serve as a free and democratic arena for communication.

On the one hand, since its beginnings in the early 1990s, the Net has been hailed as an inherently democratic means of communication. This is largely due to the fact that the Internet provides a participatory interface and a two-way flow of information between many different users simultaneously. It creates virtual spaces where communities without borders from around the world can enter into communication with each other. This makes the Net particularly well suited to global as well as new local social movements. The medium's capacity for networking and participation ideally give it the potential to be a perfect tool for democratic and free communication.

On the other hand, it has also become clear that the Internet is the most advanced tool for surveillance that exists, exemplified by the increasing number of legal provisions and technical systems of surveillance and interceptions of communications that are now being introduced – e.g. the EU Data Storage Directive. Even more obvious is the fact that the number of countries applying restrictions on the Net seems to be going up, and this is not limited to countries that one usually would associate with restricting freedom of expression. Particularly in relation to anti-terrorist laws, morality issues and religious questions, filtering of the Net is increasing steadily.³

Session III. Press Freedom and the Safety of Journalists

In 2010, 44 journalists were killed while working, and many more were threatened, beaten, harassed and subjected to other forms of persecution. These instances represent more than a threat to the individual reporters, they also represent a menace to free information and to the principle of freedom of expression and press freedom. Through the work of a variety of organisations such as Reporters without Borders and the Committee to Protect Journalists, we learn about the situation for those who are in direct physical danger, as well as about the hidden persecution that takes place in so many parts of the world.

Journalists are more at risk when there are no watchdogs. The challenge is to move quickly in the regions where journalists are under fire. New communication technologies may contribute to creating a global journalism community, which may make it easier for journalists to look out for each other and hold governments that persecute journalists accountable. There is no easy way to stop threats against journalists. It is helpful when threats are published. And there are demands to hold those who are responsible accountable. Unfortunately, governments often do not punish those who kidnap, torture, or kill journalists, and indeed it is frequently the governments themselves that are responsible.

Here, I believe it is important to also focus on the impact of threats to journalists in the broader context of freedom of expression. The feeling of being in danger leads to self-censorship. And this is common also in countries that we do not associate with direct threats to journalists' safety. According to a survey from 2000 of nearly 300 journalists and news executives undertaken by the Pew Research Center and the *Columbia Journalism Review*, self-censorship was commonplace in the US news media. About one-quarter of the local and national journalists surveyed said they had purposely avoided newsworthy stories, while nearly as many acknowledged they had softened the tone of stories to benefit the interests of their news organisations.⁴ And there is of course a clear relationship between censorship and self-censorship.

To return to my introduction to the first session, while freedom of expression is an individual right, it is exercised in collective and public situations. Thus, threats to journalists' individual right to express themselves also constitute a threat to citizens' right to be informed and their ability to voice their opinions freely.

Notes

1. For further information about the Symposium see <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/resources/events/international-symposium-on-freedom-of-expression/>
2. Dworkin, Ronald (2006) "The Right to Ridicule", *The New York Review of Books* Vol. 53. No. 5. March 23. 2006.
3. For an overview see among others: <http://www.efa.org.au/Issues/Censor/cens3.html> (accessed 05.10.08)
4. <http://people-press.org/report/39/>

”You Know Nothing of My Work!”

Tankar om medie- och kommunikationsvetenskapens historia

Lars Lundgren

Den nordiska medie- och kommunikationsvetenskapen tycks rymma ett intresse att diskutera sin vetenskapliga grund och historia. Vid FSMKs årliga konferens i maj 2011 var temat *Svensk medieforskning i förändring* och som så ofta när man talar om förändring kom mycket av blickarna att riktas mot det förflutna. Diskussionen har också förts i *Nordicom-Information* där ett antal artiklar och kommentarer berört den nordiska medieforskningens historia, status och framtida möjligheter. I det följande kommer jag att ta upp den tråden och diskutera vikten av historiska perspektiv på medievetenskapen utifrån antologin *The History of Media and Communication Research: Contested Memories* (Park & Pooley 2008). Bilden som tecknas i antologin är bitvis ganska dystert, vilket klargörs redan med det inledande citatet av James Carey: ”Strictly speaking, there is no history of mass communication research” (1997, s. 14). Detta kan tyckas paradoxalt: dels framträder en bild av en medievetenskap som i allra högsta grad intresserar sig för sin egen historia, dels framhålls det i antologin att en sådan historieskrivning saknas. Ambitionen med föreliggande text är att diskutera denna paradox och dess relevans för den nordiska medievetenskapen. Jag kommer att argumentera för att vi har en möjlighet att tillvarata medievetenskapens specifika förutsättningar och därigenom lägga grunden för en fördjupad och reflekterad historiografi.

Kan du din McLuhan?

Titeln till denna artikel är lånad från Douglas Couplands (2010) nyligen utgivna biografi över Marshall McLuhan.¹ Boken är intressant på flera sätt. Som författare utan egentlig koppling till det vetenskapliga fältet McLuhan verkade på kan Coupland ta sig större friheter än vad som är brukligt i den traditionella akademiska biografien. Läsaren får ta del av spekulationer kring huruvida de dubbla artärerna som försåg McLuhans hjärna med blod påverkade hans intellektuella kapacitet, eller huruvida han skulle diagnostiseras med mild autism om han levde i vår samtid. Betraktar man boken som ett bidrag till medievetenskapens historia är det kanske inte Couplands formuleringskonst och färgstarka anekdoter som är den största behållningen, snarare är det uppeendeväckande att en i huvudsak skönlitterär författare uppmärksammar en för medievetenskapen så pass central figur. Kanske kan man se boken som en bekräftelse på att medievetenskapen nått en sådan mognadsgrad att det idag betraktas som ett etablerat vetenskapligt fält med förgrundsgestalter kända även utanför kretsen av

närmast sörjande? Eller så är det typiskt att det är just en utomstående som tar sig an uppgiften att teckna denna biografi.

Titeln illustrerar också en av bokens huvudteser – att McLuhan ofta blivit missförstådd och att hans vassa penna och karismatiska framtoning bidragit till att hans uttolkare förvanskade de idéer han ville uttrycka. Ett vanligt sådant missförstånd är, enligt Coupland, att McLuhan omfamnade nya (medie)teknologier och välkomnade dem med stor entusiasm. Biografin lämnar inget utrymme för en systematisk analys av dessa påstådda missuppfattningar och hur de har kommit till uttryck utan nöjer sig med att konstatera att många av de som säger sig besitta kunskap om McLuhan gör så utan vidare täckning: ”[h]e became a massive brand, as famous and synthetic and misunderstood and misquoted as fellow 1960s media construct and artist Andy Warhol” (Coupland 2010, s.14). Att McLuhan själv såg sig missförstådd illustreras inte minst av hans medverkan i Woody Allens *Annie Hall* från 1977, där han spelar sig själv och läxar upp en man som säger sig vara expert på McLuhan och undervisa på kursen TV, Media and Culture vid Columbia University, men som av McLuhan själv möts av – *You know nothing of my work!*

Historiografiska perspektiv på medievetenskapen

Möjligen är vi många som borde känna oss träffade av McLuhans filmreplik. Det menar i alla fall David W. Park & Jefferson Pooley som 2008 publicerade antologin *The History of Media and Communication Research: Contested Memories*, vars bärande argument är att ”[m]ost of the published histories of mass communication studies are airbrushed and Whiggish” (2008, s. 1).² Författarna menar alltså att fältets historieskrivning är bristfällig och att det snarare än en gedigen historiografi handlar om slarviga och oreflekterade traderingar av det som kommit att bli fältets självbild, t.ex. ständiga och förenklade upprepningar av berättelsen om forskning kring medier och effekter som en vågrörelse mellan olika perspektiv. Bokens fjorton kapitel är, enligt Park & Pooley, ett försök till att råda bot på detta historiografiska underskott. Detta görs i tre steg, där den första delen, *The State of Historiography*, tar sig an den bristfälliga historiografin medan de följande två delarna erbjuder perspektiv på fältets institutionella historia och viktiga platser och personer för medievetenskapens framväxt (*Institutional histories, People and Places in the History of the Field*).

Även om bokens två sista delar innehåller flera mycket läsvärda bidrag så är det i de inledande kapitlen som de mest originella och tankeväckande perspektiven lyfts fram. Det är också i dessa kapitel som författarna tydligast tar spjärn mot det som uppfattas som en slarvig historiografi, inte minst i två kapitel som behandlar några av ämnets så kallade halmdockor; Deborah Lubken (2008) visar t.ex. i antologins andra kapitel hur ”the hypodermic needle” transformerats från metafor till modell, och hur detta har reproducerats i läroböcker och historiska översikter; Sue Curry Jansen (2008) vänder sig i det tredje kapitlet mot hur Walter Lippmanns författarskap reducerats och förvanskats inom medievetenskapen.

Avsikten med denna text är inte främst att diskutera de enskilda bidragen i antologin. Majoriteten är dock läsvärda och gör anspråk på att vara den kvalificerade historiografi som bland annat präglas av ett systematiskt empiriskt arbete, eller *dirty fingernails*, som Park & Pooley kallar det. Denna kvalificerade historiografi skiljer sig enligt författarna

från gängse praxis i det medievetenskapliga fältet som i introduktionskapitlet beskrivs enligt följande:

The typical approach to writing history follows from this: a fast digest of a key idea or two, matched to thin and folksy biography. Core storylines are repeated, over and over, through uncited mnemonic hand-me-downs. A bundle of canonic texts is often cited, but in a gestural, even totemic way, and archives, for the most part, remain undisturbed. (Pooley & Park 2008, s. 3)

Vad är det då som efterlyses av Park & Pooley? Precis som med all annan vetenskap studier är det förstås lätt att efterfråga bättre och mer gedigen forskning, men hur ser sådan ut gällande historiska perspektiv på medievetenskapen? Jag har redan nämnt de ökade kraven på ett systematiskt empiriskt arbete där arkiven och källorna får träda fram på bekostnad av berättelser och minnen. Med detta följer också en metodologisk reflexivitet och inte minst ett nyttjande av de resurser som t.ex. de digitala arkiven utgör. Idag är det möjligt att, likt Lubken, genomföra en systematisk studie av hur ”hypodermic” har använts i forsknings- och undervisningslitteraturen genom arkivarbete och förfinade sökmetoder. Slutligen efterlyses en öppenhet för en mångfald av förklaringsmodeller, en vilja att belysa och förstå skeenden utifrån många olika perspektiv (Pooley & Park 2008, Pooley 2008).

Det jag skulle vilja diskutera i återstoden av denna text är huruvida de tankegångar som presenteras i antologin kan bidra till att utveckla den nordiska medievetenskapens historiografi, något jag menar att den gör. Inte minst erbjuder den ytterligare infallsvinklar till den diskussion som sedan en tid har förts i *Nordicom-Information* om medievetenskapens konturer (Ytreberg 2009), diffusare gränser (Andersson & Fornäs 2010), inriktning, profiler, möjligheter och gränser (Bolin 2010). Dessa tre texter bidrar samtliga med intressanta perspektiv på frågan om vad medievetenskapen är, hur den kan förstås och vilka gränsdragningar som är möjliga. I det följande vill jag därför diskutera detta i relation till medievetenskapens historiografi så som den beskrivs av Park & Pooley. Jag menar nämligen att såväl den lägesbeskrivning som ges i boken som de bakomliggande orsakerna till denna historielöshet är intressanta och relevanta i relation till den nordiska medievetenskapen, men att det finns all anledning att diskutera dessa då antologin är starkt präglad av sin amerikanska horisont.³

Medievetenskapen som ung vuxen

En av de viktigaste orsakerna till den bristfälliga historiska medvetenheten inom medievetenskapen är enligt Park & Pooley dess relativa ungdomlighet. Detta uppmärksammas ofta i texter som behandlar ämnets intellektuella historia, och möjligen kan det ses som en komparativ fördel gentemot äldre och mer mogna discipliner vars tillgång till primärkällor är mer begränsad. I inledningskapitlet konstateras att andra vetenskaper, som t.ex. sociologi, psykologi och antropologi har etablerade subdiscipliner som intresserar sig för respektive ämnets intellektuella historia. Detta har sin förklaring i att dessa ämnen sträcker sig tillbaka åtminstone till 1900-talets början medan medievetenskapen fick sin status som självständigt ämne först under mitten av 1900-talet. Idag har vi dock, som det påpekats i t.ex. Bolin (2010), en pågående om än lågintensiv diskussion om medievetenskapens gränser och utmaningar åtminstone sedan ’Ferment in the Field’-numret

av *Journal of Communication* 1983, och efterföljande temanummer i samma tidskrift (*Journal of Communication* 1993 & 2008).⁴ Utöver ovanstående har det naturligtvis publicerats en lång rad texter som behandlar ämnets historia, både i en anglosaxisk (t.ex. Dennis & Wartella 1996, Katz et al 2003) och en nordisk kontext (t.ex. *Nordicom Review* 2007, Special Issue).

Det finns här inte utrymme att teckna en bild av forskningsfältets framväxande självreflexivitet och historiska medvetenhet, men om ämnet internationellt (nordamerikanskt) sett kan sägas nå en självständig status först i mitten av förra seklet, så kan man också konstatera att den nordiska medievetenskapens institutionella historia är än kortare (Carlsson 2007). Detta återspeglar sig också i att många av de forskare som var med och formerade ämnet i den nordiska kontexten är verksamma än idag och kan bidra till historieskrivningen. I detta ligger förstås en stor styrka, men som Pooley & Park konstaterar så har fältets intellektuella historia vanligen tecknats av "central figures with their own legacies at stake" (2008, s. 3). En framgångsrik historiografi kräver naturligtvis deltagande av såväl dessa "centrala figurer" som fältets nykomlingar. Här, menar jag, har vi en möjlighet att ta till vara de specifika förutsättningar som finns inom den nordiska medievetenskapen. Vårt forskningsfält, om än integrerat i ett internationellt forskningslandskap, har alltså en än yngre institutionell historia än det som beskrivs av Park & Pooley. Tar vi deras uppmaning att utveckla en mer seriös och känslig historiografi på allvar kan vi alltså dra nytta av de institutionella minnen som i allra högsta grad är levande samtidigt som vi undviker de fällor och förenklingar som de menar präglar det internationella fältets historieskrivning.

Bejaka periferin?

Medievetenskapen är således en nykomling inom det humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningsfältet. Detta återspeglar sig inte minst i de återkommande diskussionerna kring ämnets placering i forskningsråd där det hos de två stora svenska finansierarna återfinns i skuggan av äldre och mer etablerade ämnen och discipliner. Medievetenskapen kan i detta sammanhang sägas inta en perifer position där möjligheten att försvara ämnets autonomi kringskärs av de mer etablerade ämnenas forskningsfrågor och kunskapsintressen.

Ett av bidragen i Park & Pooleys antologi är författat av John Durham Peters (2008) och han får i detta anledning att återvända till en artikel han skrev i mitten av 1980-talet, "The Institutional Sources of Intellectual Poverty in Communication Research" (Peters 1986). I den ursprungliga artikeln argumenterar Peters för att medievetenskapen alltför ofta gör anspråk som saknar intellektuell uppbackning och liknar den vid "an academic Taiwan – claiming to be all of China when, in fact, it was isolated on a small island." (Peters 1986, s. 544). Denna formulering, eller iakttagelse, kändes allt annat än 25 år gammal under årets ämneskonferens i Uppsala där ett förslag på ämnesdefinition som lämnades från publiken var "all mänsklig kommunikation". Med sådana anspråk blir det naturligtvis mycket svårt att hävda någon slags ämnesexpertis, och en sammanhängande, reflekterande historiografi över forskningsfältet ter sig i det närmaste omöjlig. Jag skulle dock vilja hävda att forskningsfältet snarare än att hävda en slags universalitet skulle kunna bejaka något som kan beskrivas som en perifer position. Genom ämnesexpertis som kan bidra med perspektiv och kunskap om medier och kommunikation kan fältet

göra substantiella vetenskapliga bidrag inom humaniora och samhällsvetenskap som helhet. Peters (2008) är inne på samma linje, och konstaterar att "[c]ommunication studies has the comparative advantage of marginality and has become, at least in part, a site for wide-ranging interest in social and cultural theory, and a gathering for reconfiguring the humanities and social sciences [...]" något som får honom att omvärdera sin ståndpunkt från 1986 och konstatera att "being an Island like Taiwan isn't really so bad" (Peters 2008, s. 158).

Men ska vi bejaka en position som Taiwan gäller det förstås att det finns en medvetenhet kring fältets ämnesexpertis, vilka möjligheter och begränsningar som finns i vårt bidrag till vetenskapssamhället. En sådan ämnesexpertis skulle exempelvis kunna ligga i kunskap om "receptionsprocesser och produktionsprocesser" som Bolin (2010, p. 5) lyfter fram; eller kring kulturaliseringsprocesser, mediering och medialisering som Andersson & Fornäs (2010) poängterar; eller mediernas roll för kommunikationen, vardagen och offentligheten som Ytreberg (2009) argumenterar för. Vilka begrepp och perspektiv som forskningsfältet skall hävda sin expertis inom är förstås resultatet av en löpande diskussion likt den lågintensiva debatt som förs idag men jag menar att det dessutom är viktigt att diskutera de historiska förutsättningar som ger medieforskningen dess konturer. En sådan diskussion som grund gör det betydligt lättare att hävda den medievetenskapliga blickens relevans gentemot kringliggande vetenskaper, och därigenom undviker vi att reduceras till ett akademiskt Taiwan, eller för den delen ett vägskaål där intressen för medier hastigt möts (Ytreberg 2009, s. 7).

Vetenskapens krav på förnyelse

Originalitet och förnyelse värdesätts högt inom vetenskapen i såväl bedömningar av forskningsförslag som utvärderingar av forskningsinsatser. Enskilda forskare, forskningsmiljöer och ibland hela forskningsområden gör därför anspråk på att bidra med förnyelse till vetenskapliga fältet. Kravet på förnyelse och innovation kan i värsta fall bidra till en förenklad syn på vetenskapens ständiga progression, eller som Max Travers nyligen formulerat det: "publishing a popular text for a mass audience and writing grant proposals can require one to emphasize innovation at the expense of acknowledging the difficult debates that constitute social science" (Travers 2009, s. 176). Inom medievetenskapen är denna observation inte bara giltig för frågor om metod, eller när det gäller populärvetenskapliga publikationer och vetenskapliga ansökningar, utan kraven på förnyelse får konsekvenser även för hur vi förhåller oss till teorier, begrepp och vetenskapliga perspektiv.

I dialogen med Andersson konstaterar Fornäs att begreppet medialisering i den svenska kontexten sägs ha sitt ursprung hos Kent Asp (1986, 1990) trots att begreppet används av bl.a. Habermas redan under tidigt 1980-tal (Andersson & Fornäs 2010, s. 7). Påpekandet är intressant då det utgör ett bra exempel på hur kraven på vetenskaplig förnyelse, vikten av att introducera begrepp, får stå i förgrunden på bekostnad av ett uppmärksammande och erkännande av tidigare diskussioner. Att jag betonar detta ska inte förstås som en fåfäng önskan efter historisk akkuratess där *rätt ska vara rätt*, min oro handlar snarare om att ämnets teoretiska diskussioner och utveckling riskerar att utarmas om vi bortser från, eller väljer att ignorera, exempelvis medialiseringsbegreppets långa och komplexa historia.

Men det är inte bara begrepp som kan göras anspråk på. I de tidigare inläggen av Andersson & Fornäs och Bolin ryms en oenighet kring huruvida medieforskning med kulturperspektiv är satt på undantag eller inte? Där Andersson & Fornäs ser en tynande tillvaro och ett behov av att återuppväcka kulturperspektiven, av förnyelse, ser Bolin ett fält som sedan länge rymmer kulturperspektiven, men som möjligen lider av dåligt självförtroende och ett behov av att ta större plats och hävda det mediecentriska perspektivets vikt. Det finns alltså, utöver anspråk och definitioner av begrepp, en levande diskussion kring hur fältet kan karaktäriseras och vilka positioner som ryms inom det. För egen del uppskattar jag denna diskussion och vill här inte sätta mig till doms över kulturperspektivets relativa status inom fältet. Utöver en diskussion av fältets nuvarande status och konstitution kan man dock önska sig en fördjupad diskussion kring medievetenskapens framväxt och intellektuella historia, såsom den efterlyses av Park & Pooley, i syfte att bättre förstå hur fältets karaktär har tagit form.

I dialog med historien

En stor del av behållningen när man läser Couplands (2010) biografi över McLuhan är känslan av närvaro som ibland saknas i den akademiska litteraturen. I *Marshall McLuhan: You Know Nothing of My Work!* tycks de båda författarna ibland föra en dialog där det samtida perspektivet möter det förflutna. Andersson & Fornäs (2010) text fogar sig i den genre inom akademien som kanske bäst fångar denna närvaro, intervjun och dialogen forskare emellan, och Bolin (2010) avslutar sin artikel med att efterlysa en ökad dialog där vi inom medievetenskapen i högre grad läser varandras texter och därigenom engagerar oss i fältets utveckling. Jag skulle, i linje med Park & Pooley, vilja argumentera för att vi inte bara behöver gå i dialog med våra samtida kollegor och studenter, utan att det också finns ett behov av att engagera oss i den nordiska medievetenskapens historia. Då räcker det naturligtvis inte med att, likt denna artikel, hastigt belysa några områden där perspektiv på ämnets intellektuella historia skulle kunna tillföra något till fältets vetenskapliga utveckling. Det som efterlyses är istället den kvalificerade historiografi som bidragen i Park & Pooleys antologi möjligen kan göra anspråk på, en systematisk och empiriskt grundad analys av medievetenskapens institutionella och intellektuella historia, men från vår nordiska horisont.

Noter

1. Coupland är landsman med McLuhan och har givit ut en rad skönlitterära böcker, t.ex. *Generation X* och *Girlfriend in a Coma*, men även sakprosa som biografien över McLuhan. Han är även verksam som manusförfattare och konstnär.
2. Park och Pooley har utöver antologin publicerat en rad artiklar med utgångspunkt i historiografiska perspektiv på medievetenskapen, huvudsakligen med amerikanskt fokus. Pooley är ordförande för *Communication History Interest Group* i International Communication Association, och har efterträtt Park på den positionen, och boken kan ses som ett försök att institutionalisera forskningen kring medievetenskapens historia.
3. Det finns dock undantag, bl.a. Kaarle Nordenstrengs (2008) kapitel om IAMCR och Wendy Worrall Redals (2008) kapitel om brittiska kulturstudier på 1960-talet.
4. Utpekandet av just denna startpunkt för en mer självreflexiv och historiserande medievetenskap löper förstås risken att återupprepa just de misstag Park & Pooley menar att vi måste undvika, och det finns naturligtvis exempel på tidigare diskussioner av medievetenskapen som forskningsfält.

Referenser

- Andersson, Magnus & Johan Fornäs (2010) 'Mediekulturperspektivets möjligheter. Ett samtal i kulturaliserings tecken', *Nordicom Information*, vol. 32(1), s. 3-22.
- Asp, Kent (1986) *Mäktiga massmedier. Studier i politisk opinionsbildning*, Akademilitteratur AB: Stockholm.
- Asp, Kent (1990) 'Medialisering, medielogik, mediekraati', *Nordicom Information*, vol. 21(4), s. 7-12.
- Bolin, Göran (2010) 'Medieforskningens möjligheter. Fältdominans, gränsöverskridanden och konsolidering inom medie- och kommunikationsvetenskap', *Nordicom Information*, vol. 32(4), s. 3-7.
- Carey, James (1997) 'The Chicago School and the History of Mass Communication Research', Munson, Stryker Eve & Catherine A. Warren (eds)(1997) *James Carey: A Critical Reader*, Minneapolis: University of Minnesota Press, s. 14-33.
- Carlsson, Ulla (2007) 'Media and Mass Communication Research Past, Present and Future: Reflections from a Nordic Horizon', *Nordicom Review*, vol. 29(2), s. 223-229.
- Coupland, Douglas (2010) *Marshall McLuhan: You Know Nothing of My Work!*, Atlas & Co: New York.
- Everette, Dennis E. & Ellen Wartella (eds) (1996) *American Communication Research. The Remembered History*, Lawrence Erlbaum Ass.: Mahwah, NJ.
- Jansen, Sue Curry (2008) 'Walter Lippmann, Straw Man of Communication Research', Park & Pooley (2008). *Journal of Communication* (1983), vol. 33(3).
- Journal of Communication* (1993), vol. 43(3).
- Journal of Communication* (2008), vol. 58(4).
- Katz, Elihu, et al (eds) (2003) *Canonical Texts in Media Research: Are There Any? Should There Be? How About These?*, Polity: Cambridge.
- Lubken, Deborah (2008) 'Remembering the Straw Man: The Travels and Adventures of Hypodermic', i Park & Pooley (2008).
- Nordenstreng, Kaarle (2007) 'Institutional Networking: The Story of the International Association for Media and Communication Research (IAMCR)', i Park & Pooley (2008). *Nordicom Review, Jubilee Issue* (2007), vol. 29(2).
- Park, David W. & Jefferson Pooley (eds)(2008) *The History of Media and Communication Research. Contested Memories*. New York: Peter Lang.
- Peters, John Durham (1986) 'Institutional Sources of Intellectual Poverty in Communication Research', *Communication Research*, vol. 13(4), s. 527-559.
- Peters, John Durham (2008) 'Institutional Opportunities for Intellectual History in Communication Studies', i Park & Pooley (2008).
- Pooley, Jefferson (2008) 'The New History of Mass Communication Research', i Park & Pooley (2008).
- Pooley, Jefferson & David W. Park (2008) 'Introduction', i Park & Pooley (2008).
- Redal, Wendy Worall (2008) 'Making Sense of Social Change: Studying Media and Culture in 1960s Britain', i Park & Pooley (2008).
- Travers, Max (2009) 'New Methods, Old Problems: A Sceptical View of Innovation in Qualitative Research', *Qualitative Research*, vol. 9(2), s. 161-179.
- Ytreberg, Espen (2009) 'Hva er medievitenskap? Om å tegne medievetenskapens konturer', i *Nordicom Information*, vol 31.(4), s. 5-12.

Miljön, forskningen – och så medie- och kommunikationsforskningen

Peter Berglez & Ulrika Olausson

”Klimatboomen” i medierna och bland medborgarna har resulterat i att klimatforskningens rön alltmer naturaliserats och tagits för givna som ”sanning” (t.ex. Berglez & Olausson 2010a, Olausson 2009, 2011). Med detta konstaterande vill vi varna för att om medierna slutar att behandla klimatvetenskapens kunskapsosäkerhet kommer FN:s klimatpanel till slut att framstå som ideologi och som ett alltigenom politiserat projekt. Detta, in sin tur, riskerar att orsaka en backlash av mer djupgående karaktär än 2009 års ”Climategate” hos den större allmänheten. Vår avsikt med att lyfta fram vetenskapens (med dess inneboende kunskapsosäkerhet) viktiga roll i klimatsdiskursen är givetvis inte att ge stöd åt klimatskeptikerna. Vi menar snarare att när något får skepnaden av att vara färdig vetenskap, som inte längre behöver bevisas och hanteras kritiskt, är det bara en tidsfråga innan cynismen, konspirationsteorierna och de tvivelaktiga vetenskapliga alternativen tar över. I takt med att världens kanske viktigaste vetenskapliga slutsats (att människan inverkar på klimatförändringen) får karaktären av politisk korrekthet, får klimatskeptikerna lättare att skapa sig utrymme i det offentliga samtalet, eftersom allt fler kommer att vända klimatfrågan ryggen till förmån för andra projekt. Kanske är det där vi befinner oss idag.

På samma sätt som vi tidigare gjort på DN Debatt (Berglez & Olausson 2010b), vill vi alltså lyfta fram mediernas och andra kommunikationsformers centrala roll för hur klimatförändringen förstås och hanteras i samhället, såväl som för hela frågans framtid. Klimatinnovationer och gröna lösningar kan inte enbart vara naturvetenskaplig och teknisk forskning, dit idag den absoluta majoriteten av forskningsresurserna styrs. Det finns också behov av ”mjuk” klimatforskning, exempelvis om en ny, andra generationens, typ av klimatkommunikation som specifikt hanterar backlash-problemet. Om en större allmänhet helt enkelt struntar i klimatfrågan, hur ska då idéer, produkter och lösningar kunna marknadsföras som klimatsmarta? Den kommunikativa utmaningen är till och med större nu än tidigare, då det ”bara” handlade om att sätta klimatfrågan på medborgarnas agenda. Idag handlar det inte enbart om att upprätthålla utan även att utveckla och fördjupa allmänhetens intresse och engagemang för de vetenskapliga, politiska, ekonomiska och vardagspraktiska aspekterna av klimatförändringen.

Frågan är hur prognosen ser ut för medie- och kommunikationsforskningen i relation till miljöfrågor i allmänhet och till klimatfrågan i synnerhet. Får vi i forskningsvärlden och bland forskningsfinansiärerna något gehör för argumentet att klimatfrågan inte enbart är ett tekniskt och naturvetenskapligt problem utan också i högsta grad ett kommunikativt sådant? Här vill vi peka på tre problem:

1. Samhällsvetenskapens fortsatt svaga ställning inom miljöforskningen

Det är fortfarande så och så med samhällsvetenskapens ställning inom miljöforskningen. Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas, menar dock att "samhällsvetarna behandlas rättvist", när det gäller fördelning av forskningsmedel i jämförelse med andra vetenskapsområden (Formas 2010). Detta tål emellertid att diskuteras: med en beviljandegrad på 2,98 procent, som var fallet för de samhällsvetenskapliga ansökningarna i den stora utlysningen 2010 (att jämföra med en beviljandegrad på 8,02 procent för samtliga vetenskapsområden) (Formas 2010), är det, enligt vår mening, nästintill meningslöst att ansöka om medel för miljöforskning hos Formas. Den låga beviljandegraden kan knappast förklaras enbart med bristande kvalitet på de samhällsvetenskapliga forskningsansökningarna. Snarare tror vi att det i hög grad handlar om det gamla vanliga – att det samhällsvetenskapliga angreppssättet fortfarande inte ses som ett *grundläggande* inslag i miljöforskningen. Det hjälper föga att beviljandegraden för forskarassistenter och postdoktorer låg något över genomsnittet (Formas 2010), då få unga forskare torde våga satsa på samhällsvetenskaplig miljöforskning, när utsikterna att som senior forskare få medel är försvinnande små.

När det gäller klimatforskningen, skulle Sverige kunna utmärka sig som föregångsland genom att våga inse att det är inom det samhällsvetenskapliga fältet många av framtidens "klimatlösningar" kommer att finnas. Med denna insikt följer naturligt en större och mer kontinuerlig satsning på samhällsvetenskaplig klimatforskning. Det är märkligt att EU:s forskningspolitik inte i högre grad tänker i dessa banor, då man vill se sig själv som ledande global aktör på klimatområdet. Om EU, parallellt med arbetet att minska utsläppen av CO₂, i större utsträckning sökte främja samhällsvetenskapliga idéer och lösningar på klimatproblematiken kring t.ex. konsumtion, utbildning, livsstil och journalistik (Berglez 2008), skulle detta signalera att Europa avser att ta klimatfrågan till nästa nivå.

2. Samhällsvetenskap förknippas fortfarande med tvärvetenskapliga projekt

Forskningsrådets syn på den samhällsvetenskapliga forskningen kan problematiseras ytterligare. Nedan redovisas en av slutsatserna från en workshop, nyligen arrangerad av Formas gällande framtidens miljöforskning i Sverige:

Mer tvärvetenskap, mer samhällsvetenskap: De stora utmaningarna inom miljöområdet kommer att kräva utökade tvärvetenskapliga insatser. De samhällsvetenskapliga perspektiven måste få ta större plats inom miljöforskningen och samhällsvetarna måste få vara med på egna villkor. Några deltagare såg en potentiell roll för Sverige som föregångsland. Att bedriva tvärvetenskap kan dock ta mer tid och resurser i anspråk och här behövs flexibilitet och utrymme i finansieringssystemet så att nya forskningsfält kan få utvecklas (Formas 2011: 26)

Vid en första anblick ser detta bra ut; visst är det ett framsteg att de samhällsvetenskapliga perspektiven lyfts fram. Men samtidigt är det märkligt att 2011 diskutera nödvändigheten av att samhällsvetenskapen ska vara med "på egna villkor". Borde inte detta vara självklart vid det här laget? Vad dessa "egna villkor" egentligen består i är dessutom tämligen oklart, eftersom resonemanget om samhällsvetenskap snabbt övergår i att betona nödvändigheten av tvärvetenskap. Här är det tveksamt – återigen – om de

samhällsvetenskapliga perspektiven verkligen kan existera på egna villkor. En av de undertecknade har själv erfarenhet av att ingå i en tvärvetenskaplig forskningsmiljö, där det samhällsvetenskapliga perspektivet mer haft rollen som tvärvetenskapligt ”alibi” för naturvetare på jakt efter tvärvetenskapliga forskningsmedel, och mindre som ett respekterat bidrag till den samlade miljöforskningen. En inte alltför vågad hypotes är att så länge detta synsätt existerar, kommer den samhällsvetenskapliga miljöforskningen att drabbas först och hårdast när de generella miljöforskningsanslagen minskar.

3. Marginaliserad medie- och kommunikationsforskning?

Den medie- och kommunikationsvetenskapliga miljöforskningen arbetar utifrån ett extra problematiskt utgångsläge, eftersom den faktiskt marginaliseras även ”hemmavid” – i den samhällsvetenskapliga miljöforskningen generellt. Vår erfarenhet är att vi bland övriga samhällsvetare ofta möts av föreställningen att medierna fungerar som en neutral kanal som ”levererar” färdig miljöinformation till medborgarna. Trots att mediernas centrala roll för exempelvis klimatkommunikationen lyfts fram i den vetenskapliga litteraturen (t.ex. Beck 2010), betraktas de knappast som självständiga aktörer med logik och rutiner som inverkar på hur klimatfrågan framställs. Vi menar, dessutom, att den samhällsvetenskapliga miljöforskningen kan ses som emblematiske för den marginaliserade roll medieforskningen fortfarande har inom samhällsvetenskaperna i allmänhet. De ”riktiga” forskningsutmaningarna existerar någon annanstans: i politiken, i vetenskapen, hos medborgarna eller i relationerna mellan dessa tre. Men medierna inkluderas alltför sällan.

Det kan tyckas vara konstigt att något så centralt – medier och kommunikation – kan vara så frånvarande och förbisett i vissa avseenden. Dock kan denna situation inte enbart skyllas på andra. Vi medie- och kommunikationsforskare måste också fundera i självkritiska termer på vad vi kan göra för att synliggöra behovet av vår forskning. Vi måste bli bättre, både vad gäller miljöfrågor och andra samhällsfrågor, på att ta plats i det offentliga samtalet: att delta vid möten, konferenser, konvent där näringsliv, myndigheter deltar, vara synliga i olika debattforum osv. Och trots farhågor om en djupgående backlash, när det gäller klimatfrågan, och konstaterandet av en smärtsam dipp avseende forskningsanslagen, väljer undertecknade att vara positiva; vi ställer vår förhoppning till att det förra decenniets klimatboom och etableringen av nya samhällsvetenskapliga klimatprojekt och -program – medie- och kommunikationsvetenskapen inkluderad – i själva verket utgör ett första steg mot en mer fördjupad, komplex och ”komplett” klimatforskning.

Referenser

- Beck, Ulrich (2010) 'Climate for Change, or How to Create a Green Modernity?' *Theory, Culture & Society* 27(2-3): 254-266.
- Berglez, Peter (2008) 'What is Global journalism? Theoretical and Empirical Conceptualizations'. *Journalism Studies* 9(6):845-858.
- Berglez, Peter & Olausson, Ulrika (2010a) 'The 'Climate Threat' as Ideology: Interrelations between Citizen and Media Discourses'. Paper presented at the ECREA Conference Communicating Climate Change II – Global Goes Regional, 11-12 October, 2010, University of Hamburg, Germany.
- Berglez Peter & Olausson, Ulrika (2010b) 'Stor risk att allt fler struntar i klimatfrågan', DN Debatt, 29/11.
- Formas (2010) 'Samhällsvetarna behandlas rättvist', http://formas.se/formas_templates/Page____6496.aspx (senast nedladdad 110603)
- Formas (2011) 'Analys av miljöforskningen', Stockholm: Formas. www.formas.se (senast nedladdad 110609).

- Olausson, Ulrika (2009) 'Global Warming – Global Responsibility? Media Frames of Collective Action and Scientific Certainty', *Public Understanding of Science* 18(4): 421-436.
- Olausson, Ulrika (2011) 'We're the Ones to Blame': Citizens' Representations of Climate Change and the Role of the Media'. *Environmental Communication: A Journal of Nature and Culture* 5(3).

PETER BERGLEZ, Ph.D., Universitetslektor, Medie- och kommunikationsvetenskap, Örebro Universitet, peter.berglez@oru.se

ULRIKA OLAUSSON, Ph.D., Docent, Medie- och kommunikationsvetenskap, Örebro Universitet, ulrika.olausson@oru.se

Recensioner

Redaktör: Ragnhild Mølster, Nordicom Norge

Soilikki Vettenranta

Mediegrafi. En metode for å forske på og å undervise i globalisering

Oslo: Gyldendal Akademisk, 2010, 176 s., ISBN: 9788205400221

Mediegrafi – Didaktikk uten metode

Mediegrafi er et nytt ord på norsk. Soilikki Vettenrantas nye bok med samme tittel etterlater oss med et spørsmål om dette er didaktikk eller forskningsmetode. Boka holder nemlig ikke det undertittelen "En metode for å forske på og å undervise i globalisering" lover.

Soilikki Vettenranta har de siste årene etablert seg som en viktig stemme i det norske mediepedagogiske feltet, med utsikt fra pedagogisk institutt ved NTNU i Trondheim. Tidligere har hun blant annet redigert boka *Mediedanning og mediepedagogikk: Fra digital begeistring til kritisk dømmekraft* (2007) og *De unge og katastrofenyheter* (2005). I den nylig utgitte *Mediegrafi. En metode for å forske på og å undervise i globalisering* følger hun delvis opp temaer i tidligere bøker. Men først og fremst mener hun å lansere mediegrafi som en forskningsmetode og didaktikk for å forstå globalisering.

Vettenrantas egen nøkkel til leseren som skal gå inn i boka hennes, er bokas undertittel: *En metode for å forske på og å undervise i globalisering*. Boka har altså en dobbel hensikt, noe som også avspeiles i baksideteksten. Her reklamerer Gyldendal Akademisk med at global mediegrafi er et nytt undervisnings- og forskningsverktøy i Norge, som er bygget på Vettenrantas egen undervisning kombinert med hennes masterstudenters mediegrafier. Målet med boka er å bidra til: "ny innsikt i teoretiske og metodiske problemstillinger innenfor mediepedagogikk" (s. 16). Videre vektlegger Vettenranta i bokas teorigapittel at *Mediegrafi* beskriver et eksperiment som er "like mye en didaktisk som en forskningsmessig undersøkelse" (s. 51).

Bokas drøye 150 siders brødtekst er fordelt over seks kapitler, tre innledende, et hovedkapittel med elevenes mediegrafier og deretter to korte avsluttende kapitler. Det slår meg når jeg blar i boka at kapittel fire med sine 93 sider utgjør nesten 2/3 av boka. Det er her masterstudentene, gjennom sitt arbeid og sine mediegrafier kommer til syne.

Det innledende kapitlet om globalisering bygger i stor grad på Terhi Rantanens, for mange kjente, bok *The media and globalization* (2005) der Rantanen identifiserer seks globaliseringsfaser på bakgrunn av James Lulls typografier (2000). Med utgangspunkt i disse diskuterer Vettenranta individers livsverden i et globaliseringsperspektiv ved å støtte seg på nasjonale, antropologiske så vel som mer internasjonale sosiologiske bidrag. Sin diskusjon av globalisering setter hun avslutningsvis inn i en mediepedagogisk debatt om global dannelselse og nye medier. Det er særlig denne delen av boka som følger opp temaer i hennes tidligere utgitte bøker på norsk. For mange studenter innen pedagogikk og mediefag kan disse to første kapitlene om globalisering være en god innledning til enkelte mediepedagogiske problemstillinger. Men teksten trenger en kyndig underviser og veileder som også kan bringe inn orden i de ulike diskusjonene som Vettenranta overfladisk behandler over tre og en halv side til slutt i dette andre kapitlet (s. 43-46).

Fremstillingen i boka spisses derfor noe i kapittel tre der Vettenranta gir oss sine teoretiske og metodologiske refleksjoner for å forstå mediegrafiene. Og nettopp fordi hun legger grunnlaget for sine mediegrafiske undersøkelser i dette kapittelet vil jeg gjerne senke farten i min lesning. Vettenranta ønsker å betrakte studentenes mediegrafier i et fenomenolo-

gisk-hermeneutisk lys, og med sin referanse til blant annet Thaagaard (2009) legger hun vekt på forståelse av den: "underliggende meningen i informantenes erfaringer i daglige aktiviteter" (s. 47). Fra hermeneutikken henter Vettenranta ut poenget med at "mening kun kan forstås i den sammenhengen som det vi studerer, er en del av" (s. 47). Som forskningsprosjekt fremtrer det derfor noe underlig at Vettenranta med dette utgangspunktet fremstiller seg selv som forsker av en virkelighet som hennes masterstudenter fortolker. Dette tematiserer hun som en *dobbelt hermeneutikk* – uten referanse. For Vettenranta er altså denne dobbelte hermeneutikken en prosess der hun egentlig, som hun skriver, har tre "virkeligheter som danner grunnlaget for forståelsen: først informantene, dernest studentenes og avslutningsvis min egen" (s. 52). Jeg undrer meg over disse tre virkelighetene som knyttes til begrepet dobbelt hermeneutikk, og jeg synes derfor hun strekker begrepet "forskningsbasert" vel langt. Vettenranta svarer at "I denne boka fortolker jeg som forsker en virkelighet som allerede er fortolket av de studentene som har deltatt i dette didaktiske forsøket" (s. 47). For meg fremstår studentene som forskere, det er de som har forsøkt å se "innover og utover" og oppspore sine egne erfaringer. Ikke minst har de i sitt arbeid med å intervju andre slektsledd måttet "møte seg selv og sine egne begrensninger" (s. 53).

Det er derfor ikke unaturlig, selv om det er uvanlig med tanke på slike bøker, at studentenes mediegrafier i kapittel fire utgjør nesten 100 sider i boka. Her kommer studentene, med deres "forskningsarbeid" med å lage mediegrafier til syne. Det er mange gode og interessante enkelthistorier å lese. En etter en presenterer Vettenranta sine ulike studenters mediegrafi og systematiserer dette enkelte steder ved å gi mediegrafiske oversikter, enten i helhet eller i form av det hun kaller 'utvalgte faktorer' (f.eks. s. 109, 116 og 121). Det er hele tiden Vettenrantas stemme som beveger teksten framover, mens eksemplene er hentet fra studentenes arbeid. Enkelte steder blir masterstudentenes arbeid synlig, ved at Vettenranta viser til hvordan de bruker for eksempel en definisjon som *kulturell imperialisme* i en omtale av samer og forskningspolitikk. Men i neste setning er det studentenes foreleser Vettenranta som raskt trekker sin konklusjon: "I Aslaks familie kan vi tydelig se hvordan det samiske samfunnet tilpasser og endrer seg radikalt under press fra det norske storsamfunnet" (s. 91). Dermed fremtrer Vettenranta som en slags forsker på sine egne masterstudenters historier og bruker disse til å løfte fram eksempler på både

fornorskning av det samiske samfunnet eller utviklingstrekk på et globalt nivå der nye medier spiller en stor rolle. Ett eksempel på det siste er hvordan Vettenranta konkluderer etter å ha presentert sin student Hildes mediegrafi: "Oldefaren hadde ikke annet enn Bibelen og salmeboka å ty til, mens Hilde beveger seg uanstrengt i det virtuelle landskap og bruker Skype og MSN" (s. 113).

Bokas todelte siktemål finner et slags møtepunkt i de to avsluttende kapitlene. I studentenes erfaringer, kapittel fem, bringer Vettenranta videre tilbakemeldinger i form av evalueringsskjemaer fra de 45 masterstudentene i mediepedagogikk. Kapittelet fungerer som en refleksjon av studentenes opplevelse av det didaktiske eksperimentet og en vektlegging av tre fellestrekk i mediegrafiene; skolegang, reise og språk. Deretter avsluttes boka med et didaktisk kapittel som drøfter metodens relevans også for grunnskolen og videregående opplæring.

Jeg har sans for at mediegrafi som didaktikk her blir trukket fram som et mulig eksperiment i undervisning. Jeg har få problemer med å akseptere bidraget til Vettenranta som et spennende forsøk der studenter kan få muligheten til å reflektere over sin egen mediebruk og medievirkelighet i brytningen med de familiære fortellinger de møter gjennom å lage mediegrafier der de selv inngår i generasjonsfortellingen. På dette nivået er boka et fint didaktisk bidrag og den illustrerer på mange måter en metode som lett kan tilpasses andre studieopplegg, kanskje gjerne som en slags innledende øvelse på ett nytt semester i mediefag på høyskoler og universitet. Det jeg imidlertid har problemer med er å se på hvilken måte denne mediegrafen er en forskningsmetode og et stykke forskningsarbeid av underviseren og foreleseren i mediegrafi. Det er som deskriptiv beskrivelse av et didaktisk opplegg at boka kan ha noe å bidra med. Ikke mer.

Øystein Gilje
Pedagogisk forskningsinstitutt
Universitetet i Oslo

Referanser

- Lull, James (2000) *Media, Communication, Culture: A Global Approach*. Cambridge: Polity Press.
- Rantanen, Tehri (2005) *The Media and Globalization*. London: Sage.
- Thagaard, Tove (2009) *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode*. (3. utgave) Bergen: Fagbokforlaget.

Juha Koivisto & Peter D. Thomas:
Mapping Communication and Media Research.
Conjunctures, Institutions, Challenges
Tampere University Press, 2010, 218 s., paperback, ISBN 978-951-44-7920-5

Her er en bog vi har manglet: Andre har beskrevet hvordan verdens forskellige mediesystemer fungerer (fx Hallin & Mancinni 2004). Andre igen om hvordan de forskellige medie- og journalistuddannelser i Europa er opbygget (fx Terzis, 2009). Denne bog tager fat inden for det tredje hjørne af feltet medie- og kommunikation, idet den giver en oversigt over medie- og kommunikationsforskningen i en række udvalgte lande. Bogen rummer en oversigt over udvalgte landes forskellige institutioner inden for medie- og kommunikationsforskningen og beskriver herigennem både forskellige retninger og nye trends inden for forskningen.

Forfatterne anlægger både en horizontal og en vertikalt syn på emnet: Kapitlerne 1-2 og 4-5 giver et bredt vue over udviklingen, mens kapitel 3 indeholder en tematisk oversigt over forskellige aspekter af forskningen i udvalgte lande.

Bogens kapitel 1 er både velskrevet, velredigeret og yderst interessant. Forfatterne sætter både ord og tal på den eksplosive udvikling som medie- og kommunikationsforskningen har gennemgået siden midten af 1960'erne. Den eksplosive udvikling dokumenteres gennem væksten i antallet af publikationer, antallet af faste stillinger og antallet af studerende. Spørgsmålet om hvorfor denne eksplosive vækst opstår besvares med en række interessante overvejelser om, hvorvidt der er tale om en redefinition og ekspansion af forskningsfeltet kombineret med en kolonialisering af andre fagområder som (fx. politologi, social psykologi og sociologi).

Denne diskussion leder naturligt frem til kapitel 2, hvor det diskuteres om medie- og kommunikationsforskning i dag skal forstås som en disciplin eller et felt. Diskussionen er spændende, men kapitlet lider af den svaghed, at forfatterne ikke definerer præcist for læseren, hvad der menes med hhv. "disciplin" og "felt" og derfor bliver kapitlets retning og mål en anelse uklart.

Kapitel 3 er bogens hovedkapitel. Det er i dette kapitel, at forfatterne foretager den egentlige sammenlignende analyse af medie- og kommunikationsforskningsinstitutionerne i en række lande. Forfatterne har valgt at foretage deres analyse under fem forskellige temaer: "Departments, Professorships, Centres", "Doctoral studies", "Gender Relations", "Research Funding", "Internationalisation and the

Dispositifs of Publishing". De lande, der sammenlignes, er Tyskland, Frankrig, Belgien, Holland, Estland, Finland, Storbritannien, Australien, USA, Japan og Sydkorea.

Med hensyn til valget af temaer er de alle både relevante og interessante og især afsnittet "Departments, Professorships, Centres" og afsnittet om "Gender Relations" læseværdige og tankevækkende. Valget af lande er straks mere problematisk idet det ikke fremgår helt klart, hvad der har været det styrende for valget og dermed gives næring til en lille mistanke om, at det ikke i så høj grad har været faglige – men derimod praktiske – hensyn, der har været styrende forfatterens valg af cases. Det fremgår dog af bogens introduktion, at den er baseret på projektet "Mapping Communication and Media Research". Dette projekt resulterede i en rapport for hvert land og denne bogs kapitel 3 er en sammenskrivning af disse 11 rapporter. Men det fremgår desværre ikke hvorfor det netop er disse 11 lande, der sammenlignes. Er det fordi de ligner hinanden? Eller er det fordi de er meget forskellige? Eller er det fordi analyserne allerede forelå og at det derfor var let tilgængeligt materiale? Mistanken om det sidste bliver bestyrket af, at der kun ganske få steder igennem analysen er tendenser i retning af teoriansatser forstået som noget, der kan generaliseres udover de enkelte cases.

De få teoriansatser der er, er dog interessante: Fx argumenterer forfatterne for, at institutionernes opbygning i de enkelte lande er bestemt af regeringsstrategier og markeder: Forfatterne hævder, det tydeligt ses, at medie- og kommunikationsforskningen er formet af stærke institutionelle elementer i lande med tunge akademiske hierarkier (som fx. Tyskland og Frankrig), mens mere bløde elementer som sprog og kultur spiller en langt større rolle i lande med sproglig og kulturel diversitet (som fx. Belgien). Unge stater som fx. Estland, hvor forskningstraditioner endnu ikke har rodfastet sig dybt viser – ifølge forfatterne – tilsvarende stor åbenhed iforhold til at inddrage nye tilgange og metoder i forskningen (s. 48-49). Desværre fremsættes der alt for få af sådanne teoriansatser og kapitlet har derfor en tendens i retning af at blive fakta-opremsende.

Hvad vedrører struktureringen af kapitlet så må man "tage hatten af" for, at forfatterne samler kapitlet tematisk. Som læser fornemmer man klart, at

der har været meget store kvalitetsforskelle i de rapporter, der ligger til grund for bogen og det har helt sikkert ikke været en let opgave at sammenskrive dem. Uensartetheden i grundmaterialet kommer dog alligevel til udtryk i teksten: Afsnittene om fx. Finland og Tyskland er analyserende og fortolkende og særdeles interessante, mens afsnittene om en række andre lande forekommer som ufordøjet dataopremsning.

Men når det er sagt, bør det også siges, at flere af underafsnittene som fx. Afsnittet "Gender Relations" og "Internationalisation and the Dispositifs of Publishing" er så interessant læsning, at man tilgiver tekstens dens uensartethed.

Bogens næstsidste kapitel (4) omhandler betydningen af de universitetsreformer, der gennem det sidste ti-år har hærgnet universitetsverdenen og hvilken betydning disse har haft for medie- og kommunikationsforskernes arbejdssituation. Her er det især tankevækkende, hvor ens problemerne synes at være selvom der er stor geografisk spredning mellem de lande der analyseres og dermed kommer bogens analyser i dette kapitel rent faktisk også også til at afspejle situationen i andre lande fx. Danmark.

Min sidste kritiske kommentar knytter an til bogens slutredigering: Der er mange slag- og stavfejl

og teksten ville nok kunne være blevet mere letflydende og læsevenlig om den havde fået en ekstra gennemskrivning, især mod slutningen af bogen.

Men trods disse kritiske kommentarer er bogen anbefalelsesværdig læsning, fordi giver et længe tiltrænkt indblik i forskelle og ligheder i de vilkår, som forskere inden for medie- og kommunikationsforskningen arbejder under i en række lande, ligesom den giver en fin oversigt over udviklingen inden for området samt en oversigt over en række væsentlige problemer, som kommunikations- og medieforskningen står over for og som skal løses inden for de kommende år.

Charlotte Wien

*Institut for Statskundskab / Center
for Journalistik*

Syddansk Universitet

Referenser

- Hallin, D.C., & Mancini, P. (2004) *Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics*. Cambridge, UK: Cambridge University Press
- Terzis, G. (2009) *European Journalism Education*. Chicago: University of Chicago Press.

***Pentti Raittila, Kari Koljonen & Jari Väliaverronen:
Journalism and School Shootings in Finland 2007-2008
Tampere University Press, 2010, Research report, ISBN 978-951-
44-8227-4***

I løpet av mindre enn et år ble Finland rammet av to dramatiske skoleskytinger. I Jokela i november 2007 ble seks skoleelever samt skolens rektor og helsesøster drept før den unge drapsmannen tok sitt eget liv. På en yrkesskole i Kauhajoki i september 2008 rakk en 22 år gammel student å drepe ni medstudenter og en lærer før han rettet våpenet mot seg selv.

Medieforskermiljøet ved Universitetet i Tampere har undersøkt mediedekningen av de to tragediene. Med basis i et større finskspråklig materiale har forskerne publisert en engelskspråklig rapport som formidler hovedpunkter fra studiene. Det er bra, for dette er et forskningsprosjekt som har interesse langt utenfor Finlands grenser. For det første belyser studien presseetiske spørsmål knyttet til katastro-

fer generelt, med fokus på journalisters adferd og arbeidsmåter i en kaotisk og dramatisk situasjon. Rapporten er på dette punkt relevant ikke minst i de nordiske naboland som har en relativt sammenfallende presseetisk kultur. For det andre tar studien opp vanskelige spørsmål knyttet til håndteringen av den egenpresentasjonen som de to gjerningsmennene på forhånd hadde lagt ut på sosiale medier. Det siste har som kjent vært tema også etter andre tilfeller av skoleskyting i andre land.

Det er flere likhetstrekk mellom de to skoleskytingene i Finland. Begge gjerningsmennene var unge menn, begge hadde en historie som mobbeoffer på skolen, og begge var aktive på sosiale medier hvor de la ut materiale som gav uttrykk for deres tanker

og holdninger. Begge fremsto som beundrere av den dramatiske skoleskytingen i Columbine i USA i 1999.

Medienes dekning av de to hendelsene skulle imidlertid bli svært forskjellig. Da dramaet i Jokela brøt løs, var nyhetsdekningen preget av en kaotisk situasjon med mye rykter og usikre beretninger. Behovet for informasjon var stort, men redaksjonene hadde problemer med å få verifisert opplysninger, samtidig som alle slags rykter og påstander florerte i ulike nettfora. Journalistene var pågående i sin iver etter å få øyenvitner og pårørende til å stå fram. For dette fikk pressen sterk kritikk i etterkant, ikke minst fra lokalbefolkningen i Jokela. Ganske annerledes var situasjonen i Kauhajoki ti måneder senere. Her var myndighetene langt raskere til å ta kontroll over situasjonen, og pressens tilgang til øyenvitner og pårørende var mindre. Samtidig var den offisielle informasjonen fra politiet rikere og bedre.

Forskernes sammenligning av de to sakene er opplysende på flere måter. Pressens dekning av den siste skoleskytingen var mindre aggressiv og preget av en langt større varsomhet. Nyhetsmediene har åpenbart tatt lærdom av kritikken etter den første skoleskytingen, og er i det siste tilfellet bedre forberedt på de etiske utfordringene. Samtidig avdekkes det i rapporten hvordan dekningen påvirkes av ulike arbeidsvilkår for journalistene på de to åstedene, og ikke minst av andre aktørers handlinger. Myndighetenes krisehåndtering, tilgangen på vitner og adgangen til pårørende er viktige faktorer her. Forskerne gjør også et poeng ut av åstedets avstand fra hovedstaden, – i det siste tilfellet tok det mye lengre tid for reportere og fotografer å nå fram.

I begge tilfeller oppdaget redaksjonene raskt at gjerningsmannen på forhånd hadde lagt ut videoer om seg selv på YouTube. Dette materialet er selvsagt interessant for nyhetsmediene. Det er visuelt, og det har dokumentarisk kraft. Men skal man videreformidle dette? Var det ikke nettopp det gjerningsmannen ønsket? Materialet må oppfattes som voldsforherligende og truende, og hovedpersonen registrerer seg selv som "the violent hero model". Bidrar medi-

ene til å skape en mytisk figur av gjerningsmannen, som en rollemodell for lignende tragedier i fremtiden? Det er et kanskje paradoks at materialet ble fjernet fra YouTube og andre sosiale nettsteder kort tid etter udåden, mens det ble liggende på nyhetsmediens nettsider. Samtidig er dette materialet opplysende for debatten rundt årsakene til skoleskytingen, og således av offentlig interesse.

Spørsmålet rundt videreformidling av drapsmennenes egenpresentasjon i sosiale medier er ikke behandlet i sin fulle bredde i rapporten. Det ville krevd innspill fra psykologiske, sosiologiske og kriminologiske perspektiver. Forsøket på å sette problemstillingen inn i et moralfilosofisk skjema av plikt- og konsekvensetikk er også noe enkelt. Men rapporten legger fram fakta og presis dokumentasjon rundt de to skoleskytingene i Finland, og gir på den måten et verdifullt bidrag til den videre diskusjon.

Metodisk er arbeidet basert på innholdsanalyser og intervjuer. Tekstene er hentet fra ulike typer nyhetsmedier, fra hendelsesdagen og de fem påfølgende dager. Tekstanalysen er supplert av intervjuer med journalister, myndighetspersoner og mediebrukere.

Dette er praksisnær forskning som har stor nytte både for nyhetsmediene, for andre aktører og for samfunnet generelt. Rapporten er viktig og verdifull for journalistutdanningen. Forskerne understreker at de har et normativt formål med sitt arbeid: Målet er å gjøre både mediene og publikum bedre i stand til å takle den neste tragedien. Rapporten er kort, men poengtert, konsentrert og informasjonsrik. Den gir en god forståelse av de dilemmaer og ulike hensyn som nyhetsmediene står overfor når en katastrofe inntreffer. Det er å håpe at denne studien når fram også til utøvende journalistiske miljøer, og den vil bli en referanse for fremtidig forskning på feltet.

*Svein Brurås
Avdeling for mediefag
Høgskulen i Volda*

Pågående forskningsprojekt

från Nordicoms databas NCOM

Danmark	94
Finland	96
Sverige	98

Danmark

Dokumentalist: Maria Hvid Stenalt

- ***Audiovisuel Kultur og den gode lyd: En kvalitativ undersøgelse af relationen mellem (og forestillingen om) "den gode lyd" og "den gode oplevelse"***

Projektet arbejder historisk med en lydens og lytningens genealogi ("arkæologi") og grundlagsteoretisk med lyd og lytning som integrerede fænomener samt med sammenhæng mellem lyd, lytning og andre sanse- og erfaringsmåder. Projektet skaber viden og kommunikation om lyd og således skabe forskningsmæssigt grundlag for en påtrængende og varig tackling og forhandling af spændingsfeltet lyd – kultur – lydoplevelse i et generelt samfundsmæssigt perspektiv. Følgende delprojekter indgår: Lyd på museum – lyd og samtidskunst; Lydens realisme – i filmen; Emergente former i audiovisuelle tv-bankreklamer; Lyd, lyst og lækkerier i madreklamer og tv-udsendelser; Lydmobilisering i det urbane rum.

Ansa Lønstrup, Projektleder, aekal@hum.au.dk

Aarhus Universitet, Institut for Æstetiske Fag, Afdeling for Æstetik og Kultur

Anette Vandsø Aremark, Nina Gram, Thomas Bjørnsten Kristensen, Birgitte Stougaard Pedersen

Aarhus Universitet, Institut for Æstetiske Fag, Afdeling for Æstetik og Kultur

Mads Krogh, Charlotte Rørdam Larsen, Steen Kaargaard Nielsen

Aarhus Universitet, Institut for Æstetiske Fag, Afdeling for Musikvidenskab

Anders Bonde

Aalborg Universitet, Institut for Kommunikation

Iben Have

Aarhus Universitet, Institut for Informations- og Medievidenskab

Birger Langkjær

Københavns Universitet, Institut for Medier, Erkendelse og Formidling

Hjemmeside: <http://ak.au.dk/>, hjemmeside til konference i 2011: <http://audiovisuality.au.dk/>

Projektperiode: 1.2.2009 – 31.1.2012

Finansieringskilde: Det frie forskningsråd – Kultur og kommunikation

- ***Digital Urban Living***

The objective of the strategic research centre Digital Urban Living is to address new forms of digital urban living. The nature of digital urban living is addressed by a complementary and integrated set of theoretical perspectives:

Experience Communication

Innovation Management

Interaction Design

Interface Aesthetics

Kim Halskov, Projektleder, halskov@CAVI.dk

Aarhus Universitet, Institut for Informations- og Medievidenskab, CAVI

Søren Bro Pold, Christian Dindler, Christian Ulrik Andersen, Geoff Cox, Jørgen Bang, Morten Breinbjerg, Martin Brynskov, Ole Iversen, Peter Dalsgaard

Aarhus Universitet, Institut for Informations- og Medievidenskab

Anna Holm, John Parm Ulhøi

Aarhus Universitet, Institut for Ledelse

Anne Ellerup Nielsen

Aarhus Universitet, Institut for Sprog og Erhvervskommunikation

Lone Koefoed Hansen

Aarhus Universitet, Institut for Æstetiske Fag

Sophie Esmann Andersen

Aarhus Universitet, Center for Virksomhedskommunikation

Lars Holmgaard Christensen, Lars Kabel

Danmarks Medie- og Journalisthøjskole

Hjemmeside: www.digitalurbanliving.dk

Projektperiode: 1.3.2008 – 1.12.2012

Finansieringskilde: Programkomiteen for Kreativitet, Innovation, Nye produktionsformer og Oplevelsesøkonomi

• ***Homo- og biseksualitet i danske spillefilm 1930-1965 i et medie og genreperspektiv***

Projektet vil undersøge, hvordan homo- og biseksuel drift og identitet gestaltes i danske spillefilm fra 1930-63 med vægt på medie- og genremæssige, æstetiske, narrative og stilistiske forhold. Afhandlingens teoretiske tilgang ligger i et spændingsfelt mellem filmæstetisk analyse, genreanalyse og cultural studies, nærmere bestemt gay and lesbian og queer theory.

Niels Henrik Hartvigson, Projektleder, nielshenrik@hotmail.com

Københavns Universitet, Institut for Medier, Erkendelse og Formidling

Projektperiode: 1.9.2010 – 1.9.2012

Finansieringskilde: Det frie forskningsråd – Kultur og Kommunikation

Finland

Dokumentalist: Päivi Lukin

• *Journalists' Privilege to Use Confidential Sources*

The project focuses on journalists' right to use confidential sources without being forced to identify them. The aim of the study is to find the normative justifications of this privilege in law and in ethical codes and evaluate how the use of this right has changed over time. The empirical data (1750 journal articles from the years 1998-2010 and 33 interviews with journalists and experts) consists of recent cases in Finnish journalism. Analysis concentrates on media contents, interviews of key actors and relevant literature.

The following research questions will be addressed:

1. What are the normative grounds of protecting news sources in journalism in Finland in regard to legislation on the one hand, and on journalistic ethics on the other? To what extent have the ways of implementing these principles changed historically?
2. What are the principles whereby the protection of news sources have been justified in public in conjunction to recent cases of controversy?
3. What are the implications of proposed changes in legislation to journalists' attempts to protect their news sources from the viewpoint of journalistic practices and public sphere? 4. Under current circumstances, how are we to define "best practices" for ensuring and secure citizens' right to acquire truthful public information?

Tuomo Mörä, Project leader, tuomo.mora@helsinki.fi

University of Helsinki, Department of Social Research, Communication

Jorma Mäntylä, Janne Matikainen

University of Helsinki, Department of Social Research, Communication

Päivi Tiilikka

University of Helsinki, Faculty of Law

Project period: 01.05.2010 - 31.10.2011

Source of funding: Helsingin Sanomat Foundation

• *Next Media. Transforming the Media Experience – a Tivit Programme*

Next Media research programme aims at innovations in media experience, in new business models, concepts and technology. The main objective of the programme is to renew the business environment of the media sector by breaking the limits of media content and changing the way it is created, configured, serviced and consumed.

Production and consumption of media is under radical transformation. Digitalization of production, distribution and consumption of media as well as the growing penetration of broadband access and mobile Internet allow increasingly rich media content to be distributed to a variety of terminals. This endeavour takes advantage of the current transition towards co-creation, interactivity and independency of time and place. The diversity of terminals and devices in consumers' everyday life is increasing and the significance of mobility is emphasized.

Next Media has the support of the whole Finnish media industry. The companies have together created a strategy for the media sector and the companies are committed to research and development activities consistent with Next Media objectives.

The vision of Next Media is to turn the Finnish media sector into a significant global actor. In addition to forming an extensive collaboration structure, R&D&I ecosystem, Next Media will create breakthrough innovations in co-operative content production, user targeting, media experiences and media concepts as well as in business models and organisational development.

Strategic Research Agenda was made by companies and research institutes to form a common basis for planning of the programme and case projects. It provides the positioning of the Next Media

research, development, and innovation programme, and gives the guidelines which will be performed under Next Media in 2010-2013.

This company lead programme consists of four work packages which are responsible of the research and development in their respective research themes. Research themes cover all aspects of the media production, from media content access to working processes and to business models as well as user experience. All major Finnish research organizations participate in the research work.

The central research themes are:

- Business models, concepts and organizational development
- Social interaction, co creativity and user experience
- Profiling, context awareness and content adaptation
- Media content access, production processes and tools

The programme is a part of the ICT cluster of the Finnish Strategic Centres for Science, Technology and Innovation (ICT SHOK) coordinated by TIVIT Oy.

Next Media programme is financed by TEKES – the Finnish Funding Agency for Technology and Innovation.

Eskoensio Pipatti, Focus Area Director
Sanoma Entertainment

Marko Turpeinen, Academic Coordinator
Helsinki Institute for Information Technology HIIT

Olli Kuusisto, Project Manager
VTT Technical Research Centre of Finland

Ismo Laukkanen, Work Package1 Leader
AAC Global

Anu Kankainen, Work Package2 Leader
Helsinki Institute for Information Technology HIIT

Caj Södergård, Work Package3 Leader
VTT Technical Research Centre of Finland

Pirkko Oittinen, Work Package4 Leader
Aalto School of Science and Technology

Homepage: <http://www.nextmedia.fi/>

Project period: 17.12.2010 - 31.12.2013

Source of funding: 57 companies, 8 research organizations & TEKES – the Finnish Funding Agency for Technology and Innovation 15,8 M€ total costs (years 2010-2011)

Sverige Dokumentalist: Karin Poulsen

• *Politisk socialisation och mänskligt agerande. Utvecklingen av samhällsengagemang*

När ungdomar blir vuxna utvecklar de politiska och samhälleliga förhållningssätt i en process som brukar kallas politisk socialisation. Utbildningsvetenskaplig, psykologisk, statsvetenskaplig och medievetenskaplig forskning har dock hittills haft svårt att förklara hur och varför olika förhållningssätt utvecklas.

Det här programmet syftar till att förstå hur unga människor manifesterar sitt samhällsengagemang och att förklara de mekanismer och processer genom vilka det utvecklas i olika riktningar.

I nära samarbete med internationella forskare genomförs studier som dels inkluderar breda mått på förhållningssätt, förmåga, kunskap och handlingar rörande samhällsengagemanget i ett 'human agency'-perspektiv; dels inkluderar olika kontexter för tonåringars och unga vuxnas vardagslivserfarenheter (familj, vänner, skola, medier, civilsamhälle); och slutligen följer individer över tid, vilket gör det möjligt att skilja ut 'self-selection'-mekanismer från egentligt inflytande.

En longitudinell studie som täcker åldrarna 13 till 30 år utvecklas. Totalt följs 4 000 individer och deras vänner under sex år. En urvalsgrupp kommer att delta i ett experiment som syftar till att öka samhällsengagemanget. Dessutom genomförs en uppföljande vuxenstudie av en befintlig longitudinell studie.

Genom att sammantaget täcka åldrarna 10 till 30 år skapas en internationellt unik databas som gör det möjligt att förstå och förklara unga vuxnas politiska socialisationshistoria i ett flervetenskapligt perspektiv.

Erik Amnå, Projektledare, erik.amna@oru.se

Örebro University, Akademin för humaniora, utbildning och samhällsvetenskap, Statskunskap

Mats Ekström, Projektledare, mats.ekstrom@oru.se

Örebro Universitet, Akademin för humaniora, utbildning och samhällsvetenskap, Medie- och kommunikationsvetenskap

Håkan Stattin, Projektledare, hakan.stattin@oru.se

Örebro Universitet, Akademin för juridik, psykologi och socialt arbete, Psykologi

Margareth Kerr, Projektledare, margaret.kerr@oru.se

Örebro Universitet, Akademin för juridik, psykologi och socialt arbete, Psykologi

Hemsida: <http://www.oru.se/yes>

Projektperiod: 01.04.2010 – 31.12.2017

Finansiering: Riksbankens jubileumsfond

• *Media Places*

Forskningsprogrammet *Media Places* utforskar hur våra platser – hemmet, kaféet, kontoret, staden – förändras genom digitala medier och uttryck, och hur det fysiska och digitala växer samman på olika sätt. Teknik och medier formas av platserna och de människor som vistas där, och tvärtom. Vidare studeras också hur humanistisk forskning kan utvecklas genom nya platskänsliga gestaltningsmetoder och uttryckssätt. Genomgående blandas traditionell forskning med görande och teknisk nära utforskande.

Inom en av de forskningsinriktningar som ingår studeras nya skärmt teknologier och speciellt miljöer med många skärmar ur ett historiskt och tekniskt perspektiv. En annan inriktning behandlar gränsen mellan det fysiska och det digitala genom fallstudier som sträcker sig från självskärande och digitala platser till biodiversitetsdatabaser som naturskrivande.

En tredje inriktning fokuserar på humanistisk kunskapsproduktion. Här ingår såväl studier som skapande av interaktiva mediaplatser för historia tillsammans med forskare inom digital historia på Umeå universitet och Stanford universitetet.

Ett tjugotal forskare från Umeå universitet och Stanford University bedriver forskning kring medier, teknik och plats inom programmet.

Patrik Svensson, patrik.svensson@humlab.umu.se
Umeå universitet, Humlab

Hemsida: <http://www.humlab.umu.se/>

Projektperiod: 01.01.2011 – 31.12.2016

Finansiering: Knut och Alice Wallenbergs stiftelse

- ***Sötsaker och massmarknad. Konsumtionskulturer kring socker och sött i Sverige från 1800-talets slut till våra dagar***

Projektet handlar om konsumtionskulturer kring socker och söta varor i Sverige som vuxit fram från och med den svenska betsockernäringsens genombrott och fram till idag. Syftet är att med kulturanalytiska perspektiv belysa konsumtionsmönster kring socker och sött genom att identifiera värden, betydelser och funktioner som kommit att associeras till konsumtionen av söta produkter under 1900-talets gång. Studieobjektet är de föreställningar, normer och ideal kring söta livsmedel och ätandet av sött i samtiden som artikulerats och åskådliggjorts utifrån en mängd skilda intressen. I fokus för studien står således meningsproduktion kring söta varor, vilket ska studeras med hjälp av olika materialtyper inrymmande varorna som artefakter, förpackningar, det sötas representationer i reklam, populärkultur och mer didaktiska och normativa genrer. Även konsumtionens rumsliga dimensioner, hur platser genererat kulturer kring sött ingår i studien. Projektet genomförs i form av delstudier kring analytiska tematiker, såsom exempelvis socker som medicin, socker som mat samt socker som njutning och tröst.

Ulrika Torell, Projektledare, ulrika.torell@nordiskamuseet.se
Stockholm, Nordiska museet

Hemsida: <http://www.nordiskamuseet.se>

Projektperiod: 01.01.2007 – 01.01.2012

Finansiering: Riksbankens jubileumsfond och Vitterhetsakademien

- ***Från myndighetsinformation till myndighetspropaganda? En studie av svenska myndigheters opinionsbildande verksamhet***

Upphovsrätten har på senare tid, och särskilt med digitaliseringens och Internets frammarsch, intagit en allt större plats i vår vardag. Vi läser, lånar och kopierar upphovsrättsskyddade böcker; skapar, laddar ner och delar med oss av upphovsrättsligt skyddade bilder, filmer och musik. På arbetsplatsen arbetar vi med skyddade databaser och datorprogram, betygsätter upphovsrättsligt skyddade studentuppsatser och förmedlar upphovsrättsligt skyddat undervisningsmaterial. Föga överraskande har upphovsrättens explosionsartade expansion väckt starkt forskningsintresse och allmän uppmärksamhet. Detta projekt avser att fylla en lucka i forskningen kring den digitala upphovsrätten. Projektet föreslår ett analytiskt ram för studiet av dagens upphovsrätt som bygger på ett institutionalistisk, så kallad deltagande-orienterad (participation-centred) ansats. I köldvattnet av Direktivet om upphovsrätten i informationssamhället kan en dynamisk process av institutionsanpassning och institutionsbyggande noteras i Unionens gamla och nya medlemsländer.

Bengt Johansson, Projektledare, bengt.johansson@jmg.gu.se
Göteborgs universitet, Institutionen för journalistik och masskommunikation

Hanna Kjellgren, Projektledare, hanna.kjellgren@hv.se
Högskolan Väst, Institutionen för ekonomi och IT

Hemsida: http://www.jmg.gu.se/forskning/pagaende_projekt

Projektperiod: 01.01.2009 – 31.12.2011

Finansiering: Vetenskapsrådet

www.nordicom.gu.se/?portal=mr

Ny litteratur

från Nordicoms databas NCOM

Danmark	102
Finland	105
Sverige	112
Nya skrifter från Nordicom	122

Litteratur från Nordicoms databas NCOM

Danmark

Dokumentalist: Maria Hvid Stenalt

E-publicering

En forskningsrapport fra Digital Urban Living

Martin Brynskov, Mette Stentoft, Peter From Jacobsen & Lars Kabel, Aarhus, Forlaget Ajour, 2010, 66 p., www.digitalurbanliving.dk/news/news/e-publicering.php.

Mens dagbladet på papir stadigvæk skaber langt hovedparten af omsætningen, handler det for de store mediehuse om at udvikle og publicere nye produkter til digitale platforme. Disse platforme og produkter skal i de første år af 2010'erne supplere papiraviserne og vil derefter i betydeligt omfang overtage papiravisernes centrale markedsposition og samfundsopgave. Dette er de fleste i journalistikken og mediebranchen i dag enige om, de store spørgsmål er blot: Hvilke produkter? Hvordan skal de produceres? Hvad er forretningsmodellen?

MedieDK

Stig Hjarvard (ed.), København, Lindhardt & Ringhof, 2011, 212 p., ISBN: 9788770664783.

MedieDK med tilhørende website er beregnet for medieundervisningen i faget dansk i alle gymnasiale uddannelser. Den dækker alle de krav, der i bekendtgørelser og læreplaner stilles til inddragelse af medier i gymnasieskolens danskundervisning - og mere til. I medieDK arbejdes med et bredt mediebegreb, der omfatter centrale massemedier som aviser, film og tv, interpersonelle medier som telefon, sms og e-mail samt sociale og interaktive medier som Facebook og online computerspil. Desuden behandles vekselvirkningen mellem medier, kultur og samfund samt mediernes øgede samspil med hinanden.

Et medie til hånden

En forskningsrapport

Lars Kabel, Martin Brynskov, Mette Stentoft, Jens Funder Berg & Troels Østergaard, Aarhus, Forlaget Ajour, 2011, 36 p., ISBN 978-87-92241-00-9.

Håndholdte tablets, smartphones og andre nye apparater åbner helt nye muligheder, også for journalistikken. Vi står midt i en brusende udvikling, hvor medier bevæger sig fra at være stationære til at være mobile - fra det statiske til det dynamiske og sociale. Denne rapport tilbyder metoder, pointer og refleksioner midt i bruset. En fælles forskergruppe fra Update

ved Danmarks Medie- og Journalisthøjskole og forskningscentret Digital Urban Living ved Aarhus Universitet producerede i 2010 et nyt magasin, optimeret til iPad - det fortæller rapporten om.

Unges medie- og museumsbrug

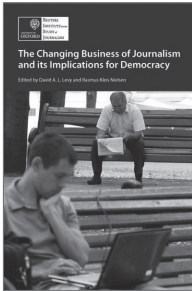
Sammenhænge og perspektiver

Christian Kobbervagel, Kim Christian Schrøder & Kirsten Drotner, Odense, Syddansk Universitet, 2011, 79 p., ISBN 978-87-92479-01-3.

Rapporten fokuserer på 13-23-årige danskeres mediebrug og på deres museumsbrug - og på sammenhængen mellem de to. Rapporten baseres på analyser af data indsamlet online af analysebureauet Epinion i november-december 2010 ud fra en national stikprøve. Undersøgelsen omfatter i alt 2.223 respondenter. Unge er som befolkningsgruppe både ombejlet og omdiskuteret. De er under alle forhold centrale for udviklingen af fremtidens samfund og kultur. Målgruppen for rapporten er alle, der professionelt arbejder med læring, formidling og kommunikation i forhold til unge.

The Changing Business of Journalism and its Implications for Democracy

David Levy & Rasmus Kleis Nielsen, Oxford, Reuters Institute for the Study of Journalism, 2010, 152 p., ISBN 978-1-907384-01-1.

The Changing Business of Journalism and its Implications for Democracy establishes that this is no time for fatalism, but for a renewed commitment to journalism and its role in democracy – from journalists themselves and from media managers and policy-makers, all of whom can learn from professional, commercial, and policy developments beyond their own countries, developments such as those analysed here.

Tilbageblik fra 2020

Hvad skete der med medierne?

Anker Brink Lund & Stig Andersen (eds.), København, Gyldendal, 2011, 196 p., ISBN 978-87-02-10459-2.

I bogen nuancerer tolv markante meningsdannere og eksperter fremtidsdiskussionen i afsnit ud fra hver deres forestilling om fremtiden og tænker derfra tilbage på, hvordan deres tid er blevet, som den er. Spørgsmål om fremtidens mediebillende besvares som regel med enten utopier om de teknologiske landvindingers lyksaligheder eller med dystopier om en gold fremtid, hvor ingen længere kan

læse, og den demokratiske samtale er forstummet.

Nye vidensmedier

Kultur, læring, kommunikation

Hans Jørn Nielsen, Helene Høyrup & Hans Dam Christensen (eds.), Frederiksberg, Samfundslitteratur, 2011, 320 p., ISBN 978-87-593-1562-0.

Mediers anvendelse i tilegnelse af viden er i stigende grad genstand for interesse. Digitale og sociale medier skaber nye muligheder for læring og formidling, men signalerer også, at selve vidensbegrebet er blevet mere dynamisk. Undervisere og formidlere må erkende, at de ikke længere har monopol på den viden, der formidles. På

internettet er viden til stede i overflod, og elever, studerende og kulturforbrugere finder, deler og producerer selv viden i de dialogiske netværksmedier.

Kulturjournalistik

Journalistik om kultur

Nete Nørgaard Kristensen & Unni From, Frederiksberg, Samfundslitteratur, 2011, 272 p., ISBN 978-87-593-1345-9.

Bogen tager udgangspunkt i et omfattende empirisk materiale om dansk kulturjournalistik, der giver indblik i, hvordan medierne og journalistikken har udviklet sig gennem de seneste 100 år, og hvordan kulturjournalistikken ser ud i dag - med dybdegående analyser af både indhold, modtagere og afsendere. Bogen rummer således

både mediehistoriske og sociologiske perspektiver samt en solid og eksemplarisk gennemgang af, hvordan man teoretisk og metodisk kan analysere kulturjournalistik.

Journalistikkens grundtrin II

Roller, krav, metoder

Solveig Schmidt, Aarhus, Forlaget Ajour, 2011, 207 p., ISBN 978-87-92241-83-2, ISBN (electronic) 978-87-92241-84-9.

Bogen henvender sig først og fremmest til den, der har lyst til at stifte bekendtskab med de metoder og teorier journalister bruger, med de overvejelser den gode journalist må gøre sig - og med de vilkår, arbejde som journalist og den journalistiske arbejdsproces fra ideudvikling, over research, interview og analyse til formidling af historien. Titlen har fået romertallet

II efter sig, fordi den er en omarbejdning af Mogens Meilbys Journalistikkens Grundtrin, der udkom i 2001. Blandt det nye er, at bogen ikke længere tager udgangspunkt i aviserne, men i journalistikken som sådan. Det vil sige den faglige kerne, alle journalister arbejder ud fra, uanset om de producerer til trykte medier, radio, tv, online-medier eller et miks af det hele. Der er også nye afsnit om stereotyper og om forskellen på medier og journalistik, og så bruger denne udgave de faglige begreber, der er ved at blive opbygget i faget, og som indgår i undervisningen på journalistuddannelsen på Danmarks Medie- og Journalisthøjskole.

Nyhedsjournalistik – bedre end sit rygte?

Et sociologisk og diskursanalytisk studium af forklarende journalistik i danske aviser gennem 40 år

Flemming Svith, Aarhus, Politica, 488 p., ISBN 9788773351475, ph.d.-afhandling.

Hvordan har journalisters forklarende praksis udviklet sig de seneste fire årtier, hvad kan forklare udviklingen, og hvad kan det betyde? Det er de grundlæggende spørgsmål, som søges besvaret i denne afhandling. Med udgangspunkt i journalisters forklarende praksis og nyhedsjournalistikkens forklaringer giver afhandlingen et bud på, om nyhedsjournalistikken i danske betaling-

saviser er bedre end sit rygte, der taler om tabloidisering, kommercialisering og forfladigelse. Forklaringer i nyhedsartikler er væsentlige af flere grunde. På den ene side kan de reducere oplevelsen af kompleksitet i samfundet eller i verden, og på den anden side er forklaringer ikke neutrale repræsentationer af virkeligheden, fordi de bidrager til at legitimere eller delegitimere eliteaktørers magt og positioner.

Det er afhandlingens hovedargument, at den aktuelle nyhedsjournalistik i betalingsaviserne anskuet ud fra sin forklarende karakter ser ud til at være bedre end sit renommé og bedre i dag end for 20 år eller 40 år siden og i den forstand bidrager mere til et diskursivt demokrati, end tilfældet har været tidligere.

Finland

Dokumentalist: Päivi Lukin

Conditionally one of 'us'

A Study of Print Media, Minorities and Positioning Practices

Camilla Haavisto, Helsinki, University of Helsinki, 2011, ISBN (electronic) 978-952-10-5218-7. Doctoral dissertation.

This study deals with how ethnic minorities and immigrants are portrayed in the Finnish print media. The study also asks how media users of various ethnocultural backgrounds make sense of these mediated stories. A more general objective is to elucidate negotiations of belonging and positioning practices in an increasingly complex society. The empirical

part of the study is based on content analysis and qualitative close reading of 1,782 articles in five newspapers (Hufvudstadsbladet, Vasabladet, Helsingin Sanomat, Iltalehti and Ilta-Sanomat) during various research periods between 1999 and 2007. Four case studies on print media content are followed up by a focus group study involving 33 newspaper readers of Bosnian, Somalian, Russian, and 'native' Finnish backgrounds. The study draws from different academic and intellectual traditions; mainly media and communication studies, sociology and social psychology. The main theoretical framework employed is positioning theory, as developed by Rom Harré and others. Building on this perspective, situational self-positioning, positioning by others, and media positioning are seen as central practices in the negotiation of belonging. In support of contemporary developments in social sciences, some of these negotiations are seen as occurring in a network type of communicative space. In this space, the media form one of the most powerful institutions in constructing, distributing and legitimising values and ideas of who belongs to 'us', and who does not. The notion of positioning always involves an exclusionary potential. This thesis joins scholars who assert that in order to understand inclusionary and exclusionary mechanisms, the theoretical starting point must be a recognition of a decent and non-humiliating society. When key insights are distilled from the five empirical cases and related to the main theories, one of the major arguments put forward is that the media were first and foremost concerned with a minority actor's rightful or

unlawful belonging to the Finnish welfare system. However, in some cases persistent stereotypes concerning some immigrant groups' motivation to work, pay taxes and therefore contribute are so strong that a general idea of individualism is forgotten in favour of racialised and stagnated views. Discussants of immigrant background also claim that the positions provided for minority actors in the media are not easy to identify with; categories are too narrow, journalists are biased, the reporting is simplifying and carries labelling potential. Hence, although the will for the communicative space to be more diverse and inclusive exists — and has also in many cases been articulated in charters, acts and codes — the positioning of ethnic minorities and immigrants differs significantly from the ideal.

Soul of the documentary

Expression and the Capture of the Real.

Ilona Hongisto, Turku, Turun yliopisto, 2011, 205 p., ISBN (electronic) 978-951-29-4631-0, (Annales Universitatis Turkuensis B; 334).

The dissertation approaches the documentary from the viewpoint of the frame and argues that the documentary does not so much represent the real as operate in it. Soul of the Documentary transposes the concept of documentary from indexing what is already in place to framing the real as a process of becoming. Documentary operations in the real are conceptualized as an aesthetics of the frame that couples documentary procedures with capturing and expressing realities that are yet to come.

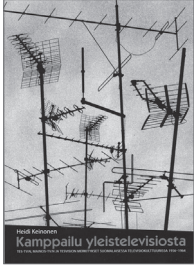
With a selection of documentary films, the dissertation defines imagination, fabulation and affection as functions with which the documentary engages with the real as process. Soul of the Documentary thus widens the conception of what the documentary is capable of doing and simultaneously establishes the documentary as an aesthetic practice.

The conceptualizations effectuated in the dissertation draw from the specific audiovisual choices in Kanerva Cederström's *Two Uncles* (Finland 1991) and Chris Marker's *The Last Bolshevik* (France 1993); Albert & David Maysles' *Grey Gardens* (USA 1975) and Pirjo Honkasalo's *Tanyusha and the 7 Devils* (Finland 1993) as well as from Jayce Salloum's *everything and nothing* (Canada 2001), Chantal Akerman's *From the East* (France/Belgium 1993) and Kanerva Cederström's *Trans-Siberia* (Finland 1999).

Kamppailu yleistelevisiosta

TES-TV:n, Mainos-TV:n ja Tesvision merkitykset suomalaisessa televisiokulttuurissa 1956-1964 [Commercial Television in the Finnish Television Culture, 1956-1964.]

Heidi Keinonen, Tampere, Tampere University Press, 2011, 282 p., ISBN 978-951-44-8368-4, ISBN (electronic) 978-951-44-8369-1, (Acta electronica Universitatis Tampensis), (Media studies).

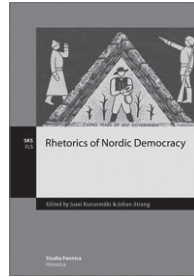

This study examines the meanings of commercial television in the early Finnish television culture. The analysis focuses on three television companies, TES-TV, MTV (in Finnish Mainos-TV) and Tesvisio. TES-TV was the first to start regular television broadcasting in 1956. The station was owned by the Foundation for the Technology

Promotion and funded by advertising and sponsored programming. In 1960, a company called Tesvisio was established to manage the programming of the channel. Broadcasting became more professional and commercial – Tesvisio even operated a network of three television stations. After ending up in a financial crisis, the company was bought by YLE, the Finnish public broadcasting company. MTV was established by advertising agencies and film companies in order to introduce television advertising in Finland. Regular broadcasts started in 1958. MTV did not have a channel of its own, but it leased broadcasting time from YLE's channel and was subject to YLE's programme policy. The research task is divided into three questions, which concern the meanings of commercial television in the television companies, in their programming and in the reception. The questions correspond the three dimensions of television culture: production, text and reception. Television is here studied as a cultural form produced by the discourses and uses of the medium. The dichotomy of public service television and commercial television is applied as a conceptual starting point. The empirical material consists of the interviews of the Finnish television pioneers, the programming of the companies (as published on tv guides), newspaper and magazine clippings (editorials, letters to the editor, columns), archived documents and contemporary writings.

Rhetorics of Nordic democracy.

Jussi Kurunmäki & Johan Strang (eds.), Helsinki, Finnish Literary Society, 2010, 297 p., ISBN 978-952-222-228-2, (Studia Fennica. Historica; 17).

Democracy is today a concept that is overwhelmingly positively evaluated almost everywhere, but even the most universalistic oriented accounts generally discuss a number of paradigmatic cases such as Athenian democracy, French democracy, or American democracy. A lot has been written about socio-economic and cultural backgrounds of democratic regimes as well as their institutional settings. By contrast, not much is known about the political maneuvers and speech acts by which “democracy” has been tied to particular regions and cultures in concrete historical situations. This book discusses a series of efforts to rhetorically produce and reproduce a particular Nordic version of democracy. It will show that the rhetorical figure “Nordic democracy” was a product of the age of totalitarianism and the Cold War. It will explore the ways in which “Nordic democracy” was used, mainly by the social democrats, to provide the welfare politics with cultural and historical legitimacy and foundations, and thus acknowledge the ideological and geopolitical context in which the “Nordic welfare state” was conceptualised and canonised.

Democratic regimes as well as their institutional settings. By contrast, not much is known about the political maneuvers and speech acts by which “democracy” has been tied to particular regions and cultures in concrete historical situations. This book discusses a series of efforts to rhetorically produce and reproduce a particular Nordic version of democracy. It will show that the rhetorical figure “Nordic democracy” was a product of the age of totalitarianism and the Cold War. It will explore the ways in which “Nordic democracy” was used, mainly by the social democrats, to provide the welfare politics with cultural and historical legitimacy and foundations, and thus acknowledge the ideological and geopolitical context in which the “Nordic welfare state” was conceptualised and canonised.

Anticipating ideal youth in Putin's Russia

The Web-texts, Communicative Demands, and Symbolic Capital of the Youth Movements “Naši” and “Iduššie Vmeste”

Jussi Lassila, Jyväskylä, Jyväskylän yliopisto, 2011, 341 p. Doctoral dissertation.

The study analyses the political communication of two pro-Putin youth movements – Nashi, and its predecessor Idushchie Vmeste – using the movements' foundational/recruitment documents, texts from their websites and interviews with activists. On the basis of Pierre Bourdieu's theory of the fields of cultural production the study understands the movements as anticipating ‘ideal

youth' within the framework of official national identity politics and seeking to mobilise youth within this framework. These twofold communicative demands create the major tension in the movements' discursive production of ideal youth. This tension, illustrates, on the one hand, the development of the communicative strategies from *Idushchie Vmeste* to *Nashi*, and, on the other, *Nashi*'s continuous attempt to manage this tension by particular symbolic practices. The most wellknown activities by the movements – the Exchange of Books by *Idushchie Vmeste*, and *The Bronze Soldier* by *Nashi* – demonstrate how the movements' position between state-didactics and youth's distinctive stimulation vented as a form of carnivalism. This results as infelicitous anticipation of ideal youth. The study explores the socially controlled, conventionalized, and adopted communicative practices that are linked to post-Soviet national identity formation with the social and political activity of Russian youth.

Kuin elävinä edessämme

Suomalaiset elämäkertaelokuvat populaarina historiakulttuurina 1937-1955 [As if Live Before Us: Finnish Biographical Films as Popular Historical Culture 1937-1955]

Anneli Lehtisalo, Helsinki, Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2011, 555 p., ISBN 978-952-222-269-5, (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia; 1315), (Kansallisen audiovisuaalisen arkiston julkaisuja).

In this doctoral dissertation, film is examined as a producer, sustainer and reviser of the society's relation to the past through Finnish biographical films produced between 1937 and 1955. The study inquires what kind of historical culture the films produced in this particular period articulated. This question is based on the notion

that a community's relation to its past, i.e. meanings and experiences stemming from the past, takes its shape in historical culture. The study shows how film as historical culture – as a forum for reworking public articulations of the past – induced discussion already at earlier times. In the mid 20th century, during the expansion of the entertainment industry, film was seen both as an interesting possibility and a threat. This recurring debate shows that the relation to the past is in constant flux and an object of never-ending negotiation. It also shows how audiovisual media still retain their central role in defining the relation to the past. Thirteen Finnish biographical films produced between the years 1937 and 1955 function as the base material for the study. The meanings and experiences provided by the films and their interpretative framings are examined by "cross-reading" contexts, intermedially or intertextually film-related texts, contemporary public reception, and the films.

Japanese-Baltic Sea Region film co-production

Japanese views

Eija Niskanen, Yoshio Kakeo, Silvana Petkovic, Karen Severns, Helsinki, Research Institute of the Finnish Economy, 2010, 108 p., (Elinkeinoelämän tutkimuslaitos. Keskusteluaiheita; 1228).

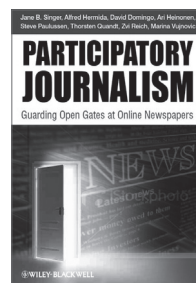
Japan is the second-largest movie market in the world, after the United States. For this and other reasons, there is interest from other countries in co-operating with Japanese filmmakers. This report covers the contemporary Japanese film production and distribution scene, detailing the special features and structure of the industry, as well as providing case studies of international film co-production. Special focus lies on the views of Japanese film professionals toward the possibility of film co-productions. The research reveals that the main obstacles to co-production between Japan and the Baltic Sea Region countries (BSR) are the structural differences that exist in film production, as well as Japan's limited knowledge about the BSR and the opportunities the region offers to foreign filmmakers. It suggests that the establishment of long-term support programs for co-production, such as tax incentives for film shooting, and the provision of Japanese-language resources promoting the region would be a positive first step toward drawing greater Japanese interest and enhancing the possibilities for co-production with Japan.

Japan is the second-largest movie market in the world, after the United States. For this and other reasons, there is interest from other countries in co-operating with Japanese filmmakers. This report covers the contemporary Japanese film production and distribution scene, detailing the special features and structure of the industry, as well as providing case studies of international film co-production. Special focus lies on the views of Japanese film professionals toward the possibility of film co-productions. The research reveals that the main obstacles to co-production between Japan and the Baltic Sea Region countries (BSR) are the structural differences that exist in film production, as well as Japan's limited knowledge about the BSR and the opportunities the region offers to foreign filmmakers. It suggests that the establishment of long-term support programs for co-production, such as tax incentives for film shooting, and the provision of Japanese-language resources promoting the region would be a positive first step toward drawing greater Japanese interest and enhancing the possibilities for co-production with Japan.

Participatory Journalism

Guarding Open Gates at Online Newspapers

Jane B. Singer, Alfred Hermida, David Domingo, Ari Heinonen, Steve Paulussen, Thorsten Quandt, Zvi Reich, Marina Vujnovic, Malden, MA, Wiley-Blackwell, 2011, 240 p., ISBN 978-1-4443-3226-1.

The book offers insights into how journalists in Western democracies are thinking about, and dealing with, the inclusion of content produced and published by the public. Recent years have seen a dramatic change in the relationship between online media and the 'audience', and user-generated content is a common feature of news websites. Control over

the contents of the media space, once held by traditional news outlets, today is shared by bloggers and other social media participants. Such an environment requires a significant conceptual and practical shift for journalists,

who face a rapid and radical decline in their power to oversee the flow of information. The ability to productively incorporate user contributions within traditional media spaces is becoming a vital skill. This book is based on a collaborative research project by a team of journalism scholars from Europe, North America and Is-

rael. It provides insights into how journalists at websites affiliated with leading national newspapers in ten Western democracies are thinking about, and dealing with, the inclusion of content produced and published by the people once viewed simply as "the audience."

Annan ny litteratur

Cantell, Saara: *Timantiksi tiivistetty: dramaturgia ja kerrohalliset keinot lyhyessä fiktiivisessä lyhytelokuvassa* [Dramaturgy and means of story telling in short fiction film]. Helsinki, Taideteollinen korkeakoulu, 2011, 268 p., ISBN 978-952-60-0047-3. Doctoral dissertation.

Dahlgren, Susanna; Kivistö, Sari; Paasonen, Susanna: *Skandaali!: suomalaisen taiteen ja politiikan mediaakohut* [Scandal!: mediahypes of Finnish art and politics]. Helsinki, Helsinki-kirjat, 2011, 231 p., ISBN 978-952-5874-44-0.

Gronow, Pekka: *Kahdeksas taide: suomalaisen radioilmaisun historia 1923-1970* [Finnish radio expression's history in 1923-1970]. Helsinki, Avain, 2010, 431 p., ISBN 978-951-692-808-4.

Herkman, Juha: *Politiikka ja mediajulkisuus* [Politics and the media publicity]. Tampere, Vastapaino, 2011, 250 p., ISBN 978-951-768-325-8.

Hyvärinen, Marja-Leena: *Alakohtainen vuorovaikutuskoulutus farmasiassa: Professionally-oriented Communication Education in the Field of Pharmacy*. Tampere, Tampere University Press, 2011, 116 p., ISBN 978-951-44-8412-4, ISBN (electronic) 978-951-44-8413-1, (Acta electronica Universitatis Tamperensis; 1064). Doctoral dissertation.

Kangaspunta, Seppo (ed.): *Yksilöllinen yhteisöllisyys: avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen* [Individual communality: keys for the understanding the change of communality]. Tampere, Tampere University Press, 2011, 268 p., ISBN 978-951-44-8343-1, ISBN (electronic) 978-951-44-8383-7.

Kantola, Anu: *Hetken hallitsijat: julkinen elämä nytkeassa yhteiskunnassa* [Public life in the pliable society]. Helsinki, Gaudeamus Helsinki University Press, 2011, 250 p., ISBN 978-952-495-207-1.

Kemppainen, Pentti: *Aina soi Sävelradio: radiomusiikista musiikkiradioon* [From radio music to music radio: Finnish radio history from the viewpoint of popular music]. Helsinki, Avain, 2011, 294 p., ISBN 978-951-692-857-2.

Koivisto, Juha; Oittinen, Vesa: *MEGA-Marx: johdatus uuteen Marxiin* [Marx revisited]. Tampere, Vastapaino, 2011, 222 p., ISBN 978-951-768-316-6.

Knuuttila, Tarja; Lehtinen, Aki Petteri: *Representaatio: tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi* [Representation]. Helsinki, Gaudeamus, 2010, 388 p., ISBN 978-952-495-137-1.

Kurki, Janne (ed.): *Media ja identiteetti* [Media and identity]. Vantaa, Apeiron, 2010, 140 p., ISBN 978-952-5538-23-6, (Aletheuein; 1).

Kuutti, Heikki: *Julkisuusjournalismi* [Official records in journalists' work]. Jyväskylä, Jyväskylän yliopisto, Viestintätieteiden laitos, 2011, 683 p., ISBN 978-951-39-4217-5.

Kuutti, Heikki; Sokka, Riitta; Nevalainen, Pasi: *Media Policies and Regulatory Practices in a Selected Set of European Countries, the EU and the Council of Europe: the Case of Finland*. Athens, Mediadem, 2010, 36 p.

Kääpä, Pietari: *The National and Beyond: the Globalisation of Finnish Cinema in the Films of Aki and Mika Kaurismäki*. Oxford, Peter Lang, 2010, ISBN 978-3-03911-966-0, (New studies in European cinema).

Lavento, Heidi: *"Asiantunteva, luotettava ja kiinnostava": sidosryhmien näkemyksiä maa- ja metsätalousministeriön toiminnasta, vuorovaikutuksesta sekä tiedontarpeiden täyttämisestä* [Interest groups' views on action, interplay and informativeness of the Finnish Ministry of Agriculture and Forestry]. Helsinki, 2011. 67 p., ISBN 978-952-10-6822-5, ISBN (electronic) 978-952-10-6823-2, (Viestinnän tutkimusraportteja; 1/2011).

Linko, Maaria: *Asiantuntija vai julkis?: tietokirjallisuus ja tietokirjailijat mediassa* [An expert or a celebrity?: non-fiction literature and non-fiction writers in the media]. Helsinki, Suomen tietokirjailijat, 2010, 224 p., ISBN 978-952-67356-1-0.

Luhtakallio, Eeva: *Local Politicizations: a Comparison of Finns and French Practicing Democracy*. Helsinki, University of Helsinki, 2011, 258 p., ISBN 978-952-10-6297-1, (University of Helsinki. Department of Social Research. Sociology research reports; 265). Doctoral dissertation.

Nikunen, Kaarina: *Enemmän vähemmällä: laman ja teknologisen murroksen vaikutukset suomalaisissa toimituksissa 2009-2010* [More for less: the impacts of recession and technological revolution in the Fin-

nish newsrooms in 2009-2010]. Tampere, Tampereen yliopisto, Viestinnän, median ja teatterin yksikkö, journalismin tutkimusyksikkö, 2011, 121 p., ISBN 978-951-44-8418-6.

Palander-Collin, Minna (ed.): *Constructing Identity in Interpersonal Communication*. Helsinki, Societe neophilologique, 2010, 389 p., ISBN 978-951-9040-37-0, (Memoires de la Societe neophilologique de Helsinki; 81).

Pietilä, Kauko: *Reason of sociology: George Simmel and Beyond*. Los Angeles, Sage, 2011, 202 p., ISBN 978-1-4129-3090-1, (SAGE studies in international sociology; 57).

Puuronen, Vesa: *Rasistinen Suomi*. Helsinki, Gaudeamus, 2011, 285 p., ISBN 978-952-495-196-8.

Ruoho, Iris; Saarenmaa, Laura: *Edunvalvonnasta elämänpolitiikkaan: naistenlehdet journalismina ja julkisuutena* [Women's magazines as journalism and publicity]. Tampere, Tampereen yliopisto, Viestinnän, median ja teatterin yksikkö, journalismin tutkimusyksikkö, 2011, 104 p., ISBN 978-951-44-8374-5.

Syrjälä, Timo: *Säännellyt sävelet: radiomusiikin sääntelystä Suomessa ja eräissä vertailumaissa* [Regulated tunes: about the regulation of broadcasted radio music in Finland, Sweden, Norway, England, France and Canada]. Helsinki, Taiteen keskustoimikunta, 2010, 82 p., ISBN 978-952-5253-77-1, (Taiteen keskustoimikunta, tutkimusyksikkö. Työpapereita; 47).

Uimonen, Heikki: *Radiomusiikin rakennemuutos: kaupallisten radioiden musiikki 1985-2005* [Transition of radio music: commercial radio stations' music supply in 1985-2005]. Tampere, Tampere University Press, 2011, 248 p., ISBN 978-951-44-8300-4.

Uusitalo, Niina; Vehmas, Susanna; Kupiainen, Reijo: *Naamatusten verkossa: lasten ja nuorten mediaympäristön muutos, osa 2* [The changing media environment of children and young people, part 2]. Tampere, Tampereen yliopisto, Viestinnän, median ja teatterin yksikkö, 2011, 149 p., ISBN 978-951-44-8053-0.

Vesterinen, Olli: *Media Education in the Finnish School System: a Conceptual Analysis of the Subject Didactic Dimension of Media Education*. Helsinki, University of Helsinki, 2011, ISBN (electronic) 978-952-10-6848-5. Doctoral dissertation.

Vihonen, Lasse: *Radio sodissamme 1939-1945* [Radio in Finland during the Second World War]. Helsinki, Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2010, 331 p., ISBN 978-952-222-224-4, (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran julkaisuja; 1298), (Kansallisen audiovisuaalisen arkiston julkaisuja).

Artiklar

Ahonen, Kimmo: Muukalainen aviovuoteessa: I Married a Monster for Outer Space (1958) ja invaasioelokuvan sukupuolittuneet todellisuudet. [Married with an alien: gender roles in I Married a Monster for Outer Space (1958)]. In: *Lähikuva*. 2011; Vol. 24, No. 1, p. 28-44, ISSN 0782-3053.

Ahva, Laura: Public Journalism in Finnish Mainstream Newspapers. In: *International Journalism and Democracy: Civic Engagement Models from Around the World*. Angela Romano (ed.). New York, Routledge, 2010, p. 121-135, ISBN 978-0-415-96110-3, (Routledge research in cultural and media studies).

Graham, Todd; Harju, Auli: Reality TV as a Trigger of Everyday Political Talk in the Net-based Public Sphere. In: *European Journal of Communication*. 2011; Vol. 26, No. 1, p. 18-32, ISSN 0267-3231.

Hakkarainen, Päivi; Hyvönen, Pirkko: Tietokoneeton elämä yli 60-vuotiaan valintana: tunteita ja perusteluja [Deliberate choice of life without a computer by people over 60 years: emotions and justification]. In: *Media & viestintä*. 2010; Vol. 33, No. 4, p. 79-96, ISSN 1798-3827.

Hakola, Outi: Viettelevät, saalistavat ja rakastuneet vampyyrit [Seducing, dangerous and romantic vampires]. In: *Lähikuva*. 2011; Vol. 24, No. 1, p. 7-27, ISSN 0782-3053.

Hiltunen, Kaisa: Myötätunnolla ja varovaisesti: eettinen, sosiaalinen ja ruumiillinen näkökulma suruun elokuvassa *Eläville ja kuolleille* [With care and compassion: an ethical, social and bodily approach to grief in the film *For the Living and the dead*]. In: *Media & viestintä*. 2010; Vol. 33, No. 4, p. 60-78, ISSN 1798-3827.

Hongisto, Ilona: Documentary Fabulation: Folding the True and the False. In: *Unfolding Media Studies: Working Papers 2010*. Jukka-Pekka Puro; Jukka Sihvonen (eds.). Turku, Turun yliopisto, 2011, p. 9-18, ISBN 978-951-29-4530-6, (Media studies).

Horsti, Karina: Celebrating Multiculturalism: European Multicultural Media Initiatives as Anti-racist Practices. In: *Anti-racism & Multiculturalism: Studies in International Communication*. Mark D. Alleyne (ed.). New Jersey, Transaction Publishers, 2010, p. 153-168, ISBN 978-1-4128-1321-1.

Horsti, Karina; Hultén, Gunilla: Directing Diversity: Managing Cultural Diversity Media Policies in Finnish and Swedish Public Service Broadcasting. In: *International Journal of Cultural Studies*. 2011; Vol. 14, No. 2, p. 209-227, ISSN 1367-8779.

Karppi, Tero: Reality Bites: Subjects of Augmented Reality Applications. In: *Unfolding Media Studies : Working Papers 2010*. Jukka-Pekka Puro; Jukka Sihvonen (eds.). Turku, Turun yliopisto, 2011, p. 89-102, ISBN 978-951-29-4530-6, (Media studies).

Kesti, Maria: Science on Fire!: A Flying Torch Articulates. In: *Unfolding Media Studies : Working Papers 2010*. Jukka-Pekka Puro; Jukka Sihvonen (eds.). Turku, Turun yliopisto, 2011, p. 63-68, ISBN 978-951-29-4530-6, (Media studies).

Lehtonen, Mikko; Koivunen, Anu: Kansalainen minä: median ihannesubjektit ja suostumuksen tuottaminen [Communities and individuals: media builds societal hegemony?]. In: *Valta Suomessa*. Petteri Pietikäinen (ed.). Helsinki, Gaudeamus, 2010, p. 229-250, ISBN 978-952-495-143-2.

Linjakumpu, Aini: Kaltio-tapaus pilakuvakriisin ylikansallisenä muotona: The Kaltio Affair as a Transnational Form of the Caricature Crisis. In: *Media & viestintä*. 2010; Vol. 33, No. 4, p. 27-42, ISSN 1798-3827.

Lyytimäki, Jari: Naurua ilmassa: koominen vähättely ilmastontutkimusta käsittelevässä verkkokeskustelussa [Laughter in the air: downplaying with comical argumentation in a web debate on climate research]. In: *Kulttuurintutkimus*. 2010; Vol. 27, No. 2, p. 17-29, ISSN 0781-5751.

Mäkelä, Tapio: Locative Games as Social Software: Playing on Object Oriented Neighbourhoods. In: *Unfolding Media Studies : Working Papers 2010*. Jukka-Pekka Puro; Jukka Sihvonen (eds.). Turku, Turun yliopisto, 2011, p. 103-122, ISBN 978-951-29-4530-6, (Media studies).

Niemelä, Riikka: Sähköisiä siirtymiä, ruumiin ja kuvan risteämiä läsnäolo 1980-luvun videoperformanssissa [Electric transitions: the question of presence in video performances of the 1980's]. In: *Lähikuva*. 2010; Vol. 23, No. 4, p. 61-74, ISSN 0782-3053.

Nikunen, Kaarina: Rakastamisen vaikeudesta: Internet, maahanmuuttokeskustelu ja tunteet [On the difficulty of loving: Internet, immigration and emotions]. In: *Media & viestintä*. 2010; Vol. 33, No. 4, p. 7-26, ISSN 1798-3827.

Pönni, Antti: Lihan katse Antonin Artaud ja surrealistinen elokuva [Gaze of the flesh: Antonin Artaud and surrealist film]. In: *Lähikuva*. 2010; Vol. 23, No. 4, p. 70-109, ISSN 0782-3053.

Paasonen, Susanna: Labors of Love: Netporn, Web 2.0 and the Meanings of Amateurism. In: *New Media and Society*. 2011; Vol. 12, No. 8, p. 1297-1312, ISSN 1461-4448.

Puro, Jukka-Pekka: Turning Inside: Towards a Phenomenology of Biological Media. In: *Unfolding Media Studies : Working Papers 2010*. Jukka-Pekka Puro; Jukka Sihvonen (eds.). Turku, Turun yliopisto, 2011, p. 123-135, ISBN 978-951-29-4530-6, (Media studies).

Puustinen, Liina: Kuolenko minä seuraavaksi?: vihan ja pelon kierrätystä Kauhajoen koulusurmaajan kuvan vastaanotossa [Will I die next?: Circulation of hate and fear in reception of the image of the Kauhajoki school shooter]. In: *Media & viestintä*. 2010; Vol. 33, No. 4, p. 43-59, ISSN 1798-3827.

Römpötti, Tommi: To the Freeze-frame and Beyond. In: *Unfolding Media Studies : Working Papers 2010*. Jukka-Pekka Puro; Jukka Sihvonen (eds.). Turku, Turun yliopisto, 2011, p. 33-48, ISBN 978-951-29-4530-6, (Media studies).

Rantala, Varpu: Samples of Christiane F.: Experimenting With Digital Postproduction in Film Studies. In: *Unfolding Media Studies : Working Papers 2010*. Jukka-Pekka Puro; Jukka Sihvonen (eds.). Turku, Turun yliopisto, 2011, p. 19-32, ISBN 978-951-29-4530-6, (Media studies).

Rinne, Jarmo: Vaalikampanja sosiaalisessa mediassa [Electoral campaign on social media]. In: *Politiikka*. 2011; Vol. 53, No. 1, p. 63-70, ISSN 0032-3365.

Saari, Timo: Media- ja kommunikaatioteknologiat [Media and communication technologies]. In: *Ihmisen ja koneen vuorovaikutus*. Antti Oulasvirta (ed.). Helsinki, Gaudeamus, 2011, p. 232-256, ISBN 978-952-495-176-0.

Salovaara-Moring, Inka; Maunula, Kirsi: Geographies of Media and Power: The United States in Finnish Media Discourse, 1984-2009. In: *International Journal of Cultural Studies*. 2011; Vol. 14, No. 1, p. 91-111, ISSN 1367-8779.

Seppälä, Jaakko: Attraktioiden elokuvasta avantgardeen: Tom, Tom, the Piper's Son ja hämmästyksen estetiikka [From attractions to avant-garde: Tom, Tom, the Piper's Son and the aesthetics of astonishment]. In: *Lähikuva*. 2010; Vol. 23, No. 4, p. 10-34, ISSN 0782-3053.

Sihvonen, Jukka: Careless Saints: Notes for Research on the Aesthetics of Digital Games. In: *Unfolding Media Studies : Working Papers 2010*. Jukka-Pekka Puro; Jukka Sihvonen (eds.). Turku, Turun yliopisto, 2011, p. 69-88, ISBN 978-951-29-4530-6, (Media studies).

Sihvonen, Jukka: Maan magiaa: Harry Smith ja ilmaisun skitso kone [Harry Smith's Heaven and Earth Magic as a Schizo Machine]. In: *Lähikuva*. 2010; Vol. 23, No. 4, p. 35-51, ISSN 0782-3053.

Smolej, Mirka: Constructing Ideal Victims?: Violence Narratives in Finnish Crime-appeal Programming. In: *Crime, media, culture*. 2010; Vol. 6, No. 1, p. 69-85, ISSN 1741-6590.

Strand, Teija; Lähteenmaa, Jaana: Rahapelaaminen – sairaan hauskaa? [Gambling and Gamblers – a Discursive Analysis]. In: *Media & viestintä*. 2010; Vol. 33, No. 4, p. 97-108, ISSN 1798-3827.

Sundholm, John: Gunvor Nelson ja amerikkalaisen avantgarde-elokuvan instituutio: [Guvnor Nelson and the Institution of the American Avant-garde Cinema]. In: *Lähikuva*. 2010; Vol. 23, No. 4, p. 52-60, ISSN 0782-3053.

Turpeinen, Marko: Yhteisöt [Communities]. In: *Ihmisen ja tietokoneen vuorovaikutus*. Antti Oulasvirta (ed.). Helsinki, Gaudeamus, 2011, p. 257-270, ISBN 978-952-495-176-0.

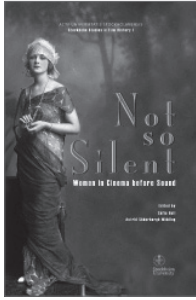
Valkonen, Sanna: Essentiaalistien kategorioiden koettelu: performatiivisuus saamelaiden poliittisen identiteetin ja subjektuuden analyysissa [Testing the Essential Categories: Performativity in the Analysis of the Political Identity and Subjectivity of the Sámi]. In: *Politiikka*. 2010; Vol. 52, No. 4, p. 306-320, ISSN 0032-3365.

Sverige Dokumentalist: Roger Palmqvist

Not so Silent

Women in Cinema before Sound

Sofia Bull & Astrid Söderbergh Widding (eds.), Stockholm, Acta Universitatis Stockholmiensis, 2010, 370 p., ISBN 978-91-86071-40-0.

"The work of the Women and the Silent Screen Conferences is to collectively create a new realm of cinema history, neither 'the' history, nor 'a' history, but a strange double world." These words are from Jane Gaines in her keynote address for the fifth Women and the Silent Screen Conference, held at the Stockholm University in 2008. This proceedings volume gives a

representative picture of the breadth of the conference.

The rich and varied contributions address theoretical issues around this double world of "cinematification" and feminist historiography, advancing questions on the authorship of pioneering female filmmakers and the role of female stars in early cinema. Other topics explored include transnationalism, the performance of femininity, fandom and fashioning, and branding within the studio system. The diversity of subjects in this volume reveals both the complexity and the problems of the field of research that the Women and the Silent Screen Conferences represent. Not only do these papers deal with well-known, concrete issues within feminist scholarship, but they also consider a more fundamental question: that of the medium as such in its early years, and its conceptualisation within a feminist scholarly framework.

Online Territories

Globalization, Mediated Practice and Social Space

Miyase Christensen, André Jansson & Christian Christensen (eds.), New York, Bern, Berlin, Bruxelles, Frankfurt am Main, Oxford, Wien, Peter Lang, 2011, 320 p., ISBN 978-1-4331-0798-6, (Digital Formations; 61).

Online Territories brings key research and writings in the interdisciplinary study of new media and society together to answer questions arising from the ways in which online technologies are currently being envisioned, used, and experienced. The book offers an up-to-date contextualization of online practices and explores, from a variety of perspectives, the emergence

of new experiences and routines in relation to – and new conceptions of – social space. This volume addresses the

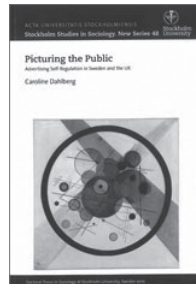
need for further, research-based contextualization of pre-existing theories related with globalization, mobility, citizenship and civic participation, socio-spatial dynamics, network society, and others. Online territories are traced in relation to three distinct and interrelated pathways – the everyday; the civic and the public; and the transnational/translocal – by taking mediation, communicative practice, and social space as departure points.

Contents: *Introduction: Globalization, mediated practice and social space: Assessing the means and metaphysics of online territories* (Miyase Christensen, André Jansson & Christian Christensen), *The everyday war: Iraq, YouTube and the Banal Spectacle* (Christian Christensen), *The domestication of online pornography: How cyberporn found a home in the American home* (Jonathan Lillie), *Fans online: Affective media consumption and production in the age of convergence* (Cornel Sandvoss), *The place of Internet gambling: Presence, vice, and domestic space* (Holly Kruse), *Spamculture: The informational politics of functional trash* (Kristoffer Gansing), *Mediapolis, human (in)security and citizenship: Communication and global development challenges in the digital era* (Thomas Tuftte), *The rise and fall of online feminism* (Liesbet van Zoonen), *Social movement web use in theory and practice: A content analysis* (Laura Stein), *Identity and surveillance play in hybrid space* (David Phillips), *Hacking, jamming, boycotting, and out-foxing the commercial music market makers* (Patrick Burkart), *Diaspora, mediated communication and space: A transnational framework to study identity* (Myria Georgiou) *Online social media, communicative practice and complicit surveillance in transnational contexts* (Miyase Christensen), *Cosmopolitan capsules: Mediated networking and social control in expatriate spaces* (André Jansson), *Reconfiguring diasporic-ethnic identities: The web as technology of representation and resistance* (Olga G. Bailey), and *Afterword* (David Morley).

Picturing the Public

Advertising Self-Regulation in Sweden and the UK

Caroline Dahlberg, Stockholm, Acta Universitatis Stockholmiensis, 2010, 258 p., ISBN 978-91-86071-58-5, (Stockholm studies in sociology, N.S.; 48). Doctoral dissertation.

Across the globe, people are everyday audiences of advertising images, which have become integrated in our life worlds. Advertising images are entangled with interesting moral conflicts. This study analyses the decision-processes of advertising self-regulators, who are in the midst of such moral conflicts,

with the purpose of showing how and why they decide if advertising images are acceptable or not.

Two organizations based in different countries are included in the study; The Advertising Standards Authority (ASA) in the United Kingdom and The Trade Ethical Council against Sexism in Advertising (ERK) in Sweden. The empirical material consists of interviews with 38 people, images and text documents, from the two mentioned self-regulatory bodies, and some (participant) observation. The study focuses on cases of potentially offensive advertisements. The material is primarily analysed using the theory of worlds of worth, developed by Luc Boltanski and Laurent Thévenot.

Den globala rättviserörelsen i svenska medier

Hegemoniska formationer i relationen mellan journalistik och kapitalism

Mattias Ekman, Stockholms universitet, Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, 2011, 297 p., ISBN 978-91-7447-252-3, (Doktorsavhandlingar från JMK; 40).

The mobilisations against global summits towards the end of the last millennium, and the creation of the World Social Forum (WSF) in 2001, made an emerging global network of social movements visible. This thesis analyses media representations of the global justice movement, with the intention of exploring the relation between journalism and hegemonic formations in the capitalist system. The analysis includes representations of social mobilisations against global summits between 1999 and 2007, and the WSF between 2001 and 2007, in all Swedish daily newspapers. The analysis draws on theories of journalism as a social institution, and Gramsci's concept of hegemonic formations.

Using critical discourse analysis (CDA), the dissertation reveals that the representation of protests subordinates political aspects to violence, and that discursive violence presupposes physical violence. The protests are generally defined from of a hegemonic position of the political, but sometimes protest emerges in relation to legitimate political departure points. Simultaneously it is also downplayed as anti-political. The representation of WSF is more heterogeneous. It is portrayed as: an alternative, an anti-movement, and a carnival. Some aspects of violence are also highlighted through the presence of absent violence. The representations both reproduce a hegemonic order, and in some cases highlight hegemonic struggle.

Use and Views of Media in Sweden & Russia

A Contemporary Study in St. Petersburg & Stockholm

Cecilia von Feilitzen & Peter Petrov (eds.), Huddinge, Södertörns högskola, 2011, 325 p., ISBN 978-91-86069-26-1, (Södertörn Academic Studies; 44), (Mediestudier vid Södertörns högskola; 2011:1).

Russia's political system has since the 1990s undergone a radical change, followed by economic and social crises in which the media system, too, has radically changed. This is in contrast to Sweden, where adaptation of media and society to global changes has taken place continuously in a context of relative economic and political stability.

This anthology presents a group of articles based on quantitative and qualitative research performed within the project "*The Role of Media for Identity and Democracy*". The project involves interviews with media experts in St. Petersburg and Stockholm, analyses of the media structure and media contents, as well as comparative analyses of two age groups – 17-year-olds and middle-aged people- in the two cities.

The project aims at illustrating the interplay of society and media, on the one hand, and, on the other, people's media use and preferences, their leisure, consumption and cultural identity, their work activities, social background and poverty-welfare, and their perceptions of societal institutions and democracy.

Contents: Part I: Comparative analyses. 1. *Some comments on media typology, media preferences and cultural identity in Stockholm and St. Petersburg* (Cecilia von Feilitzen & Peter Petrov), 2. *New media and social divides. A comparative analysis of Stockholm and St. Petersburg* (Cecilia von Feilitzen & Peter Petrov), 3. *People's perceptions of democracy and welfare in different media environments* (Peter Petrov & Cecilia von Feilitzen), 4. *The discourse of publicity at different stages of the consumer society* (Anna Osipova & Peter Petrov). Part II: Country-specific outlooks. 5. *The dynamics of the influence of Russian mass media on society and the individual. In-depth interviews with media experts* (Sergey G. Korkonosenko & Dmitry A. Ruschin), 6. *The role of media for democracy. Coverage of social problems in the St. Petersburg press* (Olessia Koltsova), and 7. *Connection or disconnection? Two generations in Sweden discuss online sociality* (Sofia Johansson).

Lokalradio och kommersiell radio 1975-2010

En mediehistorisk studie av produktion och konkurrens

Michael Forsman, Stockholms universitet, Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, 2011, 416 p., ISBN 978-91-7447-272-1, (Doktorsavhandlingar från JMK; 39). Available on the Internet.

The main question in this dissertation is: How can the emergence of local and commercial radio and the ensuing changes within each be understood in relation to intermedial and intramedial competition? This overarching question is broken down into four research questions. What driving forces contributed to the implementation of local and commercial radio respectively? (How can the competitive context of these two radio forms be described and periodized? In what ways have the practices of producing radio output, radio audiences and brands changed during the period covered by this study? What similarities and differences have emerged between local radio and commercial radio over time?

This study can be seen as an institutional media history, focusing on two distinctive periods in the history of Swedish radio and television, Decentralization (1977-1987) and Commercialization (1987 onwards). The empirical material consists of documents, press clippings and some forty semi-structured in-depth interviews. Theoretically the dissertation combines political economy with a cultural perspective on media production and institutional intentionality.

The empirical content is a two-part study on local radio and on commercial radio, presented through narrative principles of chronology and periodization.

Platsannonser i tiden

Den orubricerade platsannonsern 1955-2005

Karin Helgesson, Göteborgs universitet, Institutionen för svenska språket, 2011, 331 p., ISBN 978-91-87850-43-1, (Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap, 1652-3105; 15). Doctoral dissertation. Available on the Internet.

The aim of this thesis is to analyse potential changes in the genre of recruitment advertisement during the period 1955 to 2005, and investigate if changes in society can explain these changes in the genre. A study carried out on 2746 recruitment advertisements from the Swedish daily newspaper Dagens Nyheter shows that some conventions regarding content, layout and style develop during the period. An important change is that information about the employer becomes an almost compulsory part of the advertisement by the end of the period. It also gets a salient place. The language/style is more conservative in some regards in the recruitment advertisements than in other genres.

In the advertisement, an ideal applicant is constructed through the personal qualities asked for, the kind of benefits promised and information about preferred age and sex. During the whole period, one of the personal qualities most sought after is the ability to co-operate. This could be seen as a sign of the stability in Swedish

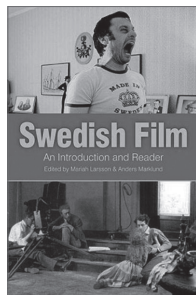
working life. In the year of 2000, however, personal drive becomes the most desirable qualification instead of ability to co-operate. As the ideal candidate is constructed in the advertisement, so is the employer constructed as an attractive employer. The most common way of describing the employer during the whole period is as large, leading and expansive. At the end of the period there is a small but increasing amount of advertisements, which construct a new kind of employer identity, more focused on advantages for the employee.

During a period of fifty years, conventions for content, visual design and style develop in the recruitment advertisement. Some of these conventions are no longer in use when Internet becomes a competitor to the printed daily newspaper, but some are still used in advertisements on Internet. What is changing most is the view of the ideal candidate and the good employer. The way these are presented also affects the genre.

Swedish Film

An Introduction and Reader

Mariah Larsson & Anders Marklund (eds.), Lund: Nordic Academic Press, 2010, 367 p., ISBN 978-91-85509-36-2.

The book gives a wide and yet concise presentation of the history of Swedish film through a number of articles by Swedish and international film scholars. The book draws upon a rich tradition of research on Swedish cinema, and it offers a varied and inspiring introduction to the history from the very first film screenings to contemporary works.

Included are sections on the Swedish cinema institutions; silent films; genre cinema; auteurs and art cinema, and a reflection on the film industry before and after the new millennium.

Combining in-depth studies with contextualizing introductions, the book provides a rich spectrum of perspectives on Swedish film previously unavailable in English. The book will be essential reading for students, scholars and anyone who has an interest in Swedish cinema!

Contents: I. Institutions: *Changing institutions for film screenings* Introduction (Mariah Larsson), *Going to the cinema* (Kjell Furberg), and *Censorship in Sweden* (Jan holmberg). II. Silent Cinema: Introducing cinema to Sweden: *Introduction* (Anders Marklund), *Film exhibition in Örebro 1897-1902* (Åsa Jernudd), and *Georg af Klercker, the silent era and film research* (Astrid Söderbergh Widding). The golden age and late silent cinema: *Introduction* (Anders Marklund), *Victor Sjöström and the golden age* (Bo Florin), *Selma Lagerlöf and literary adaptations* (Leif Furuhammar), and *Travellers as a threat in Swedish film in the 1920s* (Tommy Gustafsson). III. Genre cinema: Popular cinema in the 1930s: *Introduction* (Anders Marklund), *The melodramas of Gustaf Molander* (Bengt Forslund),

The 1930s' Folkklustspel and film farce (Per Olov Qvist), and *Celebrating Swedishness. Swedish-Americans and cinema* (Ann-Kristin Wallengren). Hollywood's influence after the war?: *Introduction* (Mariah Larsson), *Youth problem films in the post-war years* (Bengt Bengtsson), and *Little Miss Lonely. Style and sexuality in Flicka och hyacinter* (Mia Krokst de). Documentary filmmaking in Sweden: *Introduction* (Mats J nsson), and *A fly on the wall. On Dom kallar oss mods and the Mods trilogy* (Bj rn S renssen). Genre filmmaking in a difficult film climate: *Introduction* (Anders Marklund), *Pippi and her pals* (Chris Holmlund), *The criminal society in Mannen p  taket* (Daniel Brod n), and *Contested pleasures* (Mariah Larsson). IV. Auteurs and art cinema: Art cinema, auteurs and the art cinema 'institution': *Introduction* (Mariah Larsson), *Ingmar Bergman and modernity. Some contextual remarks* (Erik Hedling), and *Peter Weiss: Underground and resistance* (Lars Gustaf Andersson). The new generation of the 1960s: *Introduction* (Anders Marklund), *The reception of Vilgot Sj man's Curious films* (Anders Wilhelm  berg), *Poetry in sound and image. Jan Troell's early TV films* (Madelene Lilja and Johan Nilsson), and *Modernity, masculinity and the Swedish welfare state. Mai Zetterling's Flickorna* (Mariah Larsson). Changing conditions for auteurs after 1970: *Introduction* (Mariah Larsson), *The complex image* (Roy Andersson), and *Distinctive films in mainstream Cinema. Suzanne Osten's Br derna Mozart* (Anders Marklund). V. Before and after the new millennium: A renewal of Swedish film?: *Introduction* (Mariah Larsson), *Distinctive films in mainstream cinema. Yrrol & Tic Tac* (Anders Marklund), and *'Immigrant film' in Sweden at the millennium* (Rochelle Wright). Swedish films and filmmakers abroad: *Introduction* (Anders Marklund), and *Lasse Hallstr m: Family secrets* (Tom s Fern ndez Valen ). Production and producers: *Introduction* (Anders Marklund), *Local and global. Lukas Moodysson and Memphis* (Anna Westerst hl Stenport), and *The regional turn. Developments in Scandinavian film production* (Olof Hedling).

The Coming of Sound Film in Sweden 1928–1932

New and Old Technologies

Christopher Natz n, Stockholm, Acta Universitatis Stockholmiensis, 2010, 284 p., ISBN 978-91-86071-45-5, (Stockholm cinema studies; 10). Doctoral dissertation. Available on the Internet.

This dissertation examines the coming of sound film in Sweden during the years 1928–1932, and the reception of mechanically recorded sounds both in the trade press and among audiences. The novelty of sound film opened up for a negotiation of the perception of sound and image, as it made visible the film medium's tech-

nological construction, before this visibility was once more absorbed by the cinematic discourse. The conversion to sound film is considered from three perspectives – technology, reception and practice – as well as through the concept of intermediality, focussing how the audio-visual expression changed during this period.

Including chapters: 1) "Image, Sound, Audience I: 'Constructed' sounds – the visibility of technology" deals with these issues prior to the conversion to sound, and the following intermediate years, until sound film had reached a certain equilibrium, 2) "Production – The Companies" deals with the production and the major Swedish sound companies. Particular attention is given to how formative music in their films transforms itself into a consistent use of non-diegetic music two years before this happened in Hollywood, 3) "Reception – The Cinemas" addresses the topic of the reception of the first sound films in Sweden during 1929. The argument is that the audience's re-awakened awareness of the technology described in Chapter 1 was an active part in this process, and that their reactions led back into the advertising campaigns, making them participants in the cinematic event, 4) "Practice – The Musicians" continues this debate from a musician's point of view. This chapter turns the focus upside down and looks at the arrival of sound film from a grass-roots perspective. While chapter 4 diverts somewhat in dwelling on issues that do not strictly deal with the conversion to sound, it serves to contextualise a technological invention that changed not only film production and reception, but also had very concrete social repercussions for those that created the sounds of music, and 5) "Image, Sound, Audience II: 'Authentic' sounds – the disappearance of technology" dovetails with Chapter 1, addressing similar phenomena at a time when these had become fully integrated and the technology once more became invisible.

F rger, former, ljus

Svensk reklam och reklampsykologi, 1900–1930

Louise Nilsson, Uppsala universitet: Acta Universitatis Upsaliensis, 2010, 229 p., ISBN 978-91-554-7800-1, (Uppsala studies in history of ideas; 41). Doctoral dissertation.

This dissertation examines the rise of an advertisement business in Sweden and the breakthrough of advertising psychology as a field of knowledge. The aim of the investigation is to show first, how the advertising landscape changed in Sweden and, second, how technologies were used in designing the different forms of advertisement that became integrated into media and public environments, during the period 1900–1930.

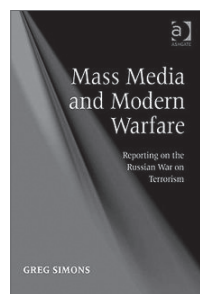
The study raises questions such as: Who were the entrepreneurs behind the outbreak of psychological advertising in Sweden during the early 20th century? How did advertisement become integrated into media and urban landscapes as part of everyday life in Swedish society? How did handbooks in advertising psychology describe the effects of external visual stimuli, such as light, colors

and shapes on the viewers' consciousness and the role of such stimuli in transforming viewers to consumers?

The dissertation is written within the interdisciplinary field of visual culture studies. Here the theoretical point of departure combines perspectives from media, film and art studies. Drawing on Crary's works, the intention of my study is to highlight how such changes resulted in strategies and tools that were used in commercial business and not necessarily in the sciences. The ability to capture human attention and influence her through visual stimuli was also of great interest to trade and industry. Within commercial business the human sense of sight was perceived as an object that could be stimulated for creating consumers. I examine the development of techniques and strategies in commercial business for influencing individuals by external stimuli.

Mass Media and Modern Warfare Reporting on The Russian War on Terrorism

Greg Simons, Burlington, Ashgate Publishing Group, 2010, 216 p., ISBN 978-0-7546-7472-6, ISBN (electronic) 978-0-7546-9957-6.

Mass media are essential to democratic society; in contrast, the War on Terror has been interpreted as an assault on democracy and freedom by Islamic fundamentalists. The building and maintenance of public support is essential in modern warfare due to the increasing politicization of warfare, where losses and gains are measured in political rather than military terms. And if progress cannot be demonstrated during a war, then by default one is assumed to be losing.

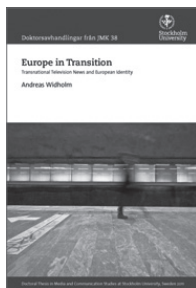
The author tackles the complicated yet essential role of mass media in society. Taking the Global War on Terror as a prime example, the author adopts a multidisciplinary

approach to analyze the various facets of war and the role of the media within it. Assessing in particular the Russian fight against terrorism, this book provides a broader perspective and understanding of contemporary struggles.

Europe in Transition

Transnational Television News and European Identity

Andreas Widholm, Stockholm University, Department of Journalism, Media and Communication (JMK), 2011, 250 p., ISBN 978-91-7447-239-4, (Doktorsavhandlingar från JMK; 38).

Over the last two decades, Europe has experienced profound political transformations, resulting in new challenges for the relationship between national and transnational identities. In parallel with these changes, national media systems across the world have been put under pressure from globalization, reflected in the vast increase in the number of transnational news channels

operating on the global market. This dissertation explores the news content of two transnational broadcasters, BBC World News and Euronews, and analyzes discursive interconnections between political transformations and collective identity in news reporting.

The thesis is divided into two main parts. The initial part is devoted to news forms, and analyzes program scheduling, generic structures and thematic and geographical prioritizations, using both quantitative and qualitative methods. The subsequent part consists of two case studies of political transformations in Europe: The 2004 enlargement of the EU and the 'Orange Revolution' in Ukraine. Hereby critical discourse analysis (CDA) is used.

Annan ny litteratur

Buskqvist, Ulf; Enochsson, Ann-Britt; Åkerlund, Dan: *Understanding learning design when the classroom goes online*. 2010. 12 p. Conference: Designs for learning, No. 2, Stockholm. Sweden, March 17, 2010 – March 19, 2010.

Cavallin, Jens: *The reign of mind*. Kalmar, GML-förlag, 2011, 290 p., ISBN 91-85993-51-4.

Feilitzen, Cecilia von: *Barn, unga och medierat våld: en sammanfattning av forskningens resultat*. Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, 12 p., ISBN 978-91-89471-91-7, (Reports Clearinghouse).

Findahl, Olle: *Swedes and the Internet*. Stockholm, .SE (Stiftelsen för Internetinfrastruktur), 2010, 65 p., ISBN 978-91-978952-5-5,.

Göransson, Mattias; Regnell, Tobias (eds.): *Publicistklubbens årsbok 2011: Berätta! Journalistikens bortslarvade möjlighet*. Stockholm, Publicistklubben, 2011., (Publicistklubbens årsbok; 2011).

Klang, Mathias: *Copyright – copyleft: en guide om upphovsrätt och licenser på nätet*. Stockholm, .SE (Stiftelsen för Internetinfrastruktur), 2010, 79 p., ISBN 978-91-978952-4-8, (.SE:s Internetguide; 6).

Radón, Anita: *The rise of luxury brands online: a study of how a sense of luxury brand is created in an online environment*. Stockholms universitet, Företagsekonomiska institutionen, 2010, 298 p., ISBN 978-91-7447-059-8.

Strömberg, Fredrik: *Swedish comics history*. Malmö, Seriefrämjandet, 2010, 120 p., ISBN 978-91-85161-77-5.

Artiklar

Aarsand, Pål: Playfulness in children's media usage. In: *Children and youth in the digital media culture: from a Nordic horizon*. Ulla Carlsson (ed.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 143-156, ISBN 978-91-86523-04-6, (Yearbook (The Unesco International Clearinghouse on Children, Youth and Media); 2010).

Braman, Sandra: Legal globalization and the public sphere. In: *The digital public sphere: challenges for media policy*. Jostein Gripsrud; Hallvard Moe (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 143-162, ISBN 978-91-86523-02-2, (Research Anthologies and Monographs).

Broddason, Thorbjörn; Ólafsson, Kjartan; Karlsdóttir, Sólveig Margrét: The extensions of youth: a long term perspective. In: *Children and youth in the digital media culture: from a Nordic horizon*. Ulla Carlsson (ed.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 103-112, ISBN 978-91-86523-04-6, (Yearbook (The Unesco International Clearinghouse on Children, Youth and Media); 2010).

Camauër, Leonor: Constructing 'close' and 'distant' muslim identities: the Mohammed cartoon in the Swedish newspaper Nerikes Allehanda. In: *Communicating risks: towards the threat society*. Stig A. Nohrstedt (ed.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 137-160, ISBN 978-91-86523-13-8, (Research Anthologies and Monographs).

Camauër, Leonor: Drumming, drumming, drumming: Diversity work in Swedish newsrooms. In: *Media in motion: cultural complexity and migration in the Nordic region*. Elisabeth Eide; Kaarina Nikunen (eds.). Aldershot, Ashgate Publishing Group, 2010, p. 37-52, ISBN 978-1-4094-0446-0, ISBN (electronic) 978-1-4094-0447-7.

Camauër, Leonor: Making a (small) difference?: Swedish media workers' views on the contributions of their ethnic minority colleagues. In: *Diversity in theory and practice: news journalists in Sweden and Germany*. Heike Graf (ed.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2011, p. 149-177, ISBN 978-91-86523-12-1, (Research Anthologies and Monographs).

Carlsson, Ulla: Young people in the digital media culture: global and Nordic perspectives – an introduction.

In: *Children and youth in the digital media culture: from a Nordic horizon*. Ulla Carlsson (eds.). Göteborg, 2010, p. 9-22, ISBN 978-91-86523-04-6, (Yearbook (The Unesco International Clearinghouse on Children, Youth and Media); 2010).

Cavallin, Jens: The balance of power in Nordic media: a model in decay? In: *Media mergers and the defence of pluralism*. Olof Hultén; Sune Tjernström; Stefan Melesko (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 177-205, ISBN 978-91-86523-07-7, (Research Anthologies and Monographs).

Christensen, Miyase: Notes on the public sphere on a national and post-national axis: journalism and freedom of expression in Turkey. In: *Global Media and Communication*. 2010; Vol. 6, No. 2, p. 177-197, ISSN 1742-7665.

Dahlberg, Leif: Put a tiger in your text: metalepsis and media discourse. In: *Nordicom Review*. 2010; Vol. 31, No. 1, p. 103-114, ISSN 1403-1108.

Donders, Karen: What if competition policy assists the transfer from public service broadcasting to public service media?: an analysis of EU state aid control and its relevance for public broadcasting. In: *The digital public sphere: challenges for media policy*. Jostein Gripsrud; Hallvard Moe (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 117-131, ISBN 978-91-86523-02-2, (Research Anthologies and Monographs).

Dunkels, Elza: The kids are alright: perspectives on children's online safety. In: *Children and youth in the digital media culture: from a Nordic horizon*. Ulla Carlsson (ed.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 189-198, ISBN 978-91-86523-04-6, (Yearbook (The Unesco International Clearinghouse on Children, Youth and Media); 2010).

Eriksson, Mats: Conceptions of emergency calls: emergency communication in an age of mobile communication and prevalence of anxiety. In: *Communicating risks: towards the threat society*. Stig A. Nohrstedt (ed.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 179-195, ISBN 978-91-86523-13-8, (Research Anthologies and Monographs).

Feilitzen, Cecilia von: Influences of mediated violence: international and Nordic research findings. In: *Children and youth in the digital media culture: from a Nordic horizon*. Ulla Carlsson (ed.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 173-187, ISBN 978-91-86523-04-6, (Yearbook (The Unesco International Clearinghouse on Children, Youth and Media); 2010).

Feilitzen, Cecilia von; Petrov, Peter: New media and social divides. A comparative analysis of Stockholm and St. Petersburg. In: *Use and views of media in Sweden & Russia: a contemporary study in St. Petersburg & Stockholm*. Cecilia von Feilitzen; Peter Petrov (eds.).

Huddinge, Södertörns högskola, 2011, p. 53-100, ISBN 978-91-86069-26-1, (Mediestudier vid Södertörns högskola; 2011:1), (Södertörn Academic Studies; 44).

Feilitzen, Cecilia von; Petrov, Peter: Some comments on media typology, media preferences and cultural identity in Stockholm and St. Petersburg. In: *Use and views of media in Sweden & Russia: a contemporary study in St. Petersburg & Stockholm*. Cecilia von Feilitzen; Peter Petrov (eds.). Huddinge, Södertörns högskola, 2011, p. 13-52, ISBN 978-91-86069-26-1, (Mediestudier vid Södertörns högskola; 2011:1), (Södertörn Academic Studies; 44).

Findahl, Olle: Preschoolers and the Internet in Sweden. In: *The emerging media toddlers*. Maria Dolores Souza; Patricio Cabello (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 35-38, ISBN 978-91-89471-95-5, (Reports Clearinghouse).

Forsling, Karin: Teachers using an expanded text concept and media pedagogy for children with dyslexia. In: *Media literacy education: Nordic perspectives*. Sirkku Kotilainen; Sol-Britt Arnolds-Granlund (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 145-155, ISBN 978-91-86523-00-8.

Fredriksson, Magnus; Grafström, Maria: Corporate reputation and the news media in Sweden. In: *Corporate reputation and the news media: agenda-setting within business news coverage in developed, emerging, and frontier markets*. Craig Carroll (ed.). Abingdon, Routledge, 2010, p. 192-206, ISBN 978-0-415-87153-2 (hbk); 978-0-415-87152-5 (pbk), ISBN (electronic) 978-0-203-86858-4, (Routledge Communication Series).

Furuland, Gunnel: Skönlitterära häftesserier: Ett mediefönster på bokmarknaden. In: *1800-talets mediesystem: The nineteenth century's media system*. Jonas Harvard; Patrik Lundell (eds.). Stockholm, Kungliga biblioteket, 2010, p. 65-83, ISBN 978-91-88468-22-2, (Mediehistoriskt arkiv; 16).

Graf, Heike: Examining ethnicity in German newsrooms. In: *Diversity in theory and practice news journalists in Sweden and Germany*. Heike Graf (ed.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2011, p. 121-147, ISBN 978-91-86523-12-1, (Research Anthologies and Monographs).

Graf, Heike; Jönhill, Jan Inge: Introduction. In: *Diversity in theory and practice: news journalists in Sweden and Germany*. Heike Graf (ed.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2011, p. 9-21, ISBN 978-91-86523-12-1, (Research Anthologies and Monographs).

Grusell, Marie; Nord, Lars: More cold case than hot spot: a study of public opinion on political advertising in Swedish television. In: *Nordicom Review*. 2010; Vol. 31, No. 2, p. 95-111, ISSN 1403-1108.

Gustafsson, Karl Erik: A second opinion on concentration. In: *Media mergers and the defence of pluralism*. Olof Hultén; Sune Tjernström; Stefan Melesko (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 207-212, ISBN 978-91-86523-07-7, (Research Anthologies and Monographs).

Gustafsson, Karl Erik: Bloc-building in the Swedish newspaper industry since its beginnings. In: *Media mergers and the defence of pluralism*. Olof Hultén; Sune Tjernström; Stefan Melesko (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 75-82, ISBN 978-91-86523-07-7, (Research Anthologies and Monographs).

Hanretty, Chris: The governance of broadcasters in small countries. In: *Small among giants: television broadcasting in smaller countries*. Gregory Ferrell Lowe; Christian S. Nissen (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2011, p. 163-178, ISBN 978-91-86523-16-9, (Research Anthologies and Monographs).

Harvard, Jonas; Lundell, Patrik: 1800-talets medier: System, landskap, nätverk. In: *1800-talets mediesystem: The nineteenth century's media system*. Jonas Harvard; Patrik Lundell (eds.). Stockholm, Kungliga biblioteket, 2010, p. 7-25, ISBN 978-91-88468-22-2, (Mediehistoriskt arkiv; 16).

Harvard, Jonas: Medial mobilisering: Opinionsstormen och representationsreformen. In: *1800-talets mediesystem: The nineteenth century's media system*. Jonas Harvard; Patrik Lundell (eds.). Stockholm, Kungliga biblioteket, 2010, p. 101-124, ISBN 978-91-88468-22-2, (Mediehistoriskt arkiv; 16).

Harvard, Jonas: Nya medier, gamla transporter: Hästar, tåg och ångbåtar i den elektriska telegrafens tjänst. In: *1800-talets mediesystem*. Jonas Harvard; Patrik Lundell (eds.). Stockholm, Kungliga biblioteket, 2010, p. 27-42, ISBN 978-91-88468-22-2, (Mediehistoriskt arkiv; 16).

Hill, Annette; Steemers, Jeanette: Big formats, small nations. Does size matter? In: *Small among giants: television broadcasting in smaller countries*. Gregory Ferrell Lowe; Christian S. Nissen (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2011, p. 203-217, ISBN 978-91-86523-16-9, (Research Anthologies and Monographs).

Hirdman, Anja: Tears on the screen: Bodily emotionalism in Reality-Tv. In: *Observatorio (OBS*) Journal*. 2011; Vol. 5, No. 1, p. 019-033.

Hirdman, Anja: Vision and intimacy: gendered communication online. In: *Nordicom Review*. 2010; p. 3-13, ISSN 1403-1108.

Huerta, Juan Enrique: Protection des mineurs in France: a research-based discussion on the effects of television on children less than three years of age. In: *The emerging*

media toddlers. Maria Dolores Souza; Patricio Cabello (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 21-27, ISBN 978-91-89471-95-5, (Reports Clearinghouse).

Hultén, Gunilla: Diversity disorders: ethnicity and newsroom cultures. In: *Diversity in theory and practice: news journalists in Sweden and Germany*. Heike Graf (ed.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2011, p. 95-119, ISBN 978-91-86523-12-1, (Research Anthologies and Monographs).

Hultén, Gunilla; Graf, Heike: Exploring media and ethnic diversity in Sweden and Germany. In: *Diversity in theory and practice: news journalists in Sweden and Germany*. Heike Graf (ed.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2011, p. 23-46, ISBN 978-91-86523-12-1, (Research Anthologies and Monograph).

Hultén, Gunilla; Horsti, Karina: In case of diversity: dilemmas of sharing good practices across borders in European broadcasting. In: *Media in motion: cultural complexity and migration in the Nordic region*. Elisabeth Eide; Kaarina Nikunen (eds.). Aldershot, Ashgate Publishing Group, 2010, p. 19-35, ISBN 978-1-4094-0446-0.

Hultén, Olof; Tjernström, Sune; Melesko, Stefan: The challenge of new technologies and new business practices. Introduction. In: *Media mergers and the defence of pluralism*. Olof Hultén; Sune Tjernström; Stefan Melesko (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 9-20, ISBN 978-91-86523-07-7, (Research Anthologies and Monographs).

Hultén, Olof; Tjernström, Sune: The proposed acquisition of ProSiebenSat.1 by Springer AG in 2005. In: *Media mergers and the defence of pluralism*. Olof Hultén; Sune Tjernström; Stefan Melesko (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 143-161, ISBN 978-91-86523-07-7, (Research Anthologies and Monographs).

Hurd, Madeleine: Tidningsgenrer och offentliga riter i 1865 års reformrörelse. In: *1800-talets mediesystem*. Jonas Harvard; Patrik Lundell (eds.). Stockholm, Kungliga biblioteket, 2010, p. 125-150, ISBN 978-91-88468-22-2, (Mediehistoriskt arkiv; 16).

Hübinette, Tobias; Tigervall, Carina: 'Japanese, Japanese, Japanese.' Representations of East Asians in contemporary Swedish visual culture. In: *Media in motion: cultural complexity and migration in the Nordic region*. Elisabeth Eide; Kaarina Nikunen (eds.). Aldershot, Ashgate Publishing Group, 2010, p. 125-144, ISBN 978-1-4094-0446-0, ISBN (electronic) 978-1-4094-0447-7.

Jönhill, Jan Inge: Mass media organizations and managing diversity: Possibilities and limitations: from a communicational system theoretical perspective. In:

Diversity in theory and practice: news journalists in Sweden and Germany. Heike Graf (ed.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2011, p. 47-93, ISBN 978-91-86523-12-1, (Research Anthologies and Monographs).

Jackson, John D.: The socio-cultural context of broadcasting markets. In: *Small among giants: television broadcasting in smaller countries*. Gregory Ferrell Lowe; Christian S. Nissen (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2011, p. 91-110, ISBN 978-91-86523-16-9, (Research Anthologies and Monographs).

Jarlbrink, Johan: Lässscener: Publik och medier på kafé och sockenbibliotek. In: *1800-talets mediesystem*. Jonas Harvard; Patrik Lundell (eds.). Stockholm, Kungliga biblioteket, 2010, p. 43-64, ISBN 978-91-88468-22-2, (Mediehistoriskt arkiv; 16).

Jarlbrog, Gunilla: Advertising directed at children: harmless trifle or gold mine? In: *Children and youth in the digital media culture: from a Nordic horizon*. Ulla Carlsson (ed.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 129-141, ISBN 978-91-86523-04-6, (Yearbook (The Unesco International Clearinghouse on Children, Youth and Media); 2010).

Johansson, Sofia: Connection or disconnection? Two generations in Sweden discuss online sociality. In: *Use and views of media in Sweden & Russia: a contemporary study in St. Petersburg & Stockholm*. Cecilia von Feilitzen; Peter Petrov (eds.). Huddinge, Södertörns högskola, 2011, p. 271-296, ISBN 978-91-86069-26-1, (Mediestudier vid Södertörns högskola; 2011:1), (Södertörn Academic Studies; 44).

Karlsson, Michael: Flourishing but restrained: the evolution of participatory journalism in Swedish online news, 2005-2009. In: *Journalism Practice*. 2011; Vol. 5, No. 1, p. 68-84, ISSN 1751-2786.

Koltsova, Olessia: The role of media for democracy. Coverage of social problems in the St. Petersburg press. In: *Use and views of media in Sweden & Russia: a contemporary study in St. Petersburg & Stockholm*. Cecilia von Feilitzen; Peter Petrov (eds.). Huddinge, Södertörns högskola, 2011, p. 249-270, ISBN 978-91-86069-26-1, (Mediestudier vid Södertörns högskola; 2011:1), (Södertörn Academic Studies; 44).

Korkonosenko, Sergey G.; Ruschin, Dmitry A.: The dynamics of the influence of Russian mass media on society and the individual. In-depth interviews with media experts. In: *Use and views of media in Sweden & Russia: a contemporary study in St. Petersburg & Stockholm*. Cecilia von Feilitzen; Peter Petrov (eds.). Huddinge, Södertörns högskola, 2011, p. 201-247, ISBN 978-91-86069-26-1, (Mediestudier vid Södertörns högskola; 2011:1), (Södertörn Academic Studies; 44).

Lichtenberg, Lou: Instruments for press policy in the Netherlands. In: *Media mergers and the defence of pluralism*. Olof Hultén; Sune Tjernström; Stefan Melesko (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 133-142, ISBN 978-91-86523-07-7, (Research Anthologies and Monographs).

Lundell, Åsa Kroon; Ekström, Mats: "Interview bites" in television news production and presentation. In: *Journalism Practice*. 2011; Vol. 4, No. 4, p. 476-491, ISSN 1751-2786.

Lundell, Patrik: Nykterhetsfrågans mediala förutsättningar och karaktär. In: *1800-talets mediesystem: The nineteenth century's media system*. Jonas Harvard; Patrik Lundell (eds.). Stockholm, Kungliga biblioteket, 2010, p. 85-100, ISBN 978-91-88468-22-2, (Mediehistoriskt arkiv; 16).

Lundgren, Per: Future sights: International media literacy education: a Nordic viewpoint. In: *Media literacy education: Nordic perspectives*. Sirkku Kotilainen; Sol-Britt Arnolds-Granlund (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 183-186, ISBN 978-91-86523-00-8.

Melesko, Stefan: Motives for mergers and acquisitions in the Swedish regional press: Case: The sale of the Center party press. In: *Media mergers and the defence of pluralism*. Olof Hultén; Sune Tjernström; Stefan Melesko (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 41-74, ISBN 978-91-86523-07-7, (Research Anthologies and Monographs).

Mral, Brigitte; Nylund, Helena Hansson; Vigsø, Orla: Risk communication from a rhetorical perspective. In: *Communicating risks: towards the threat society*. Stig A. Nohrstedt (ed.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 53-71, ISBN 978-91-86523-13-8, (Research Anthologies and Monographs).
Nohrstedt, Stig A.: Introduction. In: *Communicating risks: towards the threat society*. Stig A. Nohrstedt (ed.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 9-15, ISBN 978-91-86523-13-8, (Research Anthologies and Monographs).

Nohrstedt, Stig A.: Threat society and the media. In: *Communicating risks: towards the threat society*. Stig A. Nohrstedt (ed.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 17-51, ISBN 978-91-86523-13-8, (Research Anthologies and Monographs).

Nyblom, Andreas: Mediernas livrustskammare: Nordiska museet och berömmelsens materialitet. In: *1800-talets mediesystem*. Jonas Harvard; Patrik Lundell (eds.). Stockholm, Kungliga biblioteket, 2010, p. 177-199, ISBN 978-91-88468-22-2, (Mediehistoriskt arkiv; 16).

Nygren, Gunnar; Degtereva, Elena; Pavlikova, Marina: Tomorrow's journalists: trends in the development of the journalistic profession as seen by Swedish and Russian

students. In: *Nordicom Review*. 2010; Vol. 31, No. 2, p. 113-133, ISSN 1403-1108.

Olausson, Ulrika: The "climate threat" and constructions of identity in Swedish news media. In: *Communicating risks: towards the threat society*. Stig A. Nohrstedt (ed.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 97-114, ISBN 978-91-86523-13-8, (Research Anthologies and Monographs).

Olsson, Eva-Karin: Defining crisis news events. In: *Nordicom Review*. 2010; Vol. 31, No. 1, p. 87-101, ISSN 1403-1108.

Osipova, Anna; Petrov, Peter: The discourse of publicity at different stages of the consumer society. In: *Use and views of media in Sweden & Russia: a contemporary study in St. Petersburg & Stockholm*. Cecilia von Feilitzen; Peter Petrov (eds.). Huddinge, Södertörns högskola, 2011, p. 149-197, ISBN 978-91-86069-26-1, (Mediestudier vid Södertörns högskola; 2011:1), (Södertörn Academic Studies; 44).

Ots, Mart: Newspaper acquisitions and Swedish media policy: the past, the present and the future. In: *Media mergers and the defence of pluralism*. Olof Hultén; Sune Tjernström; Stefan Melesko (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 115-132, ISBN 978-91-86523-07-7, (Research Anthologies and Monographs).

Pallas, Josef; Fredriksson, Magnus: Providing, promoting and co-opting: corporate media work in a mediatized society. In: *Journal of Communication Management*. 2011; Vol. 15, No. 2, p. 165-178, ISSN 1363-254X.

Petrov, Peter; Feilitzen, Cecilia von: People's perceptions of democracy and welfare in different media environments. In: *Use and views of media in Sweden & Russia: a contemporary study in St. Petersburg & Stockholm*. Cecilia von Feilitzen; Peter Petrov (eds.). Huddinge, Södertörns högskola, 2011, p. 101-148, ISBN 978-91-86069-26-1, (Mediestudier vid Södertörns högskola; 2011:1), (Södertörn Academic Studies; 44).

Picard, Robert G.: Broadcast economics, challenges of scale, and country size. In: *Small among giants: television broadcasting in smaller countries*. Gregory Ferrell Lowe; Christian S. Nissen (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2011, p. 43-56, ISBN 978-91-86523-16-9, (Research Anthologies and Monographs).

Rasmussen, Joel: Discourses and identity positionings in chemical plant employees' accounts of incident reporting. In: *Communicating risks: towards the threat society*. Stig A. Nohrstedt (ed.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 197-222, ISBN 978-91-86523-13-8, (Research Anthologies and Monographs).

Rodell, Magnus: En "fortgående illustration i taflor": Krimkriget och den illustrerade pressen. In: *1800-talets*

mediesystem. Jonas Harvard; Patrik Lundell (eds.). Stockholm, Kungliga biblioteket, 2010, p. 201-229, ISBN 978-91-88468-22-2, (Mediehistoriskt arkiv; 16).

Roosvall, Anna: What is threatening the west?: Islam/communism, religion/politics and the rational/irrational discourse. In: *Communicating risks: towards the threat society*. Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 115-136, ISBN 978-91-86523-13-8, (Research Anthologies and Monographs).

Ross, Sven: Unconscious Class Awareness? The reception of class dimensions in Three Loves, Falcon Crest and TV news. In: *Observatorio (OBS*) Journal*. 2011; Vol. 5, No. 1, p. 285-304

Rydin, Ingegerd; Sjöberg, Ulrika: From TV viewing to participatory cultures: reflections on childhood in transition. In: *Children and youth in the digital media culture: from a Nordic horizon*. Ulla Carlsson (ed.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 87-101, ISBN 978-91-86523-04-6, (Yearbook (The Unesco International Clearinghouse on Children, Youth and Media); 2010).

Shehata, Adam; Strömbäck, Jesper: A matter of context: A comparative study of media environments and news consumption gaps in Europe. In: *Political Communication*. 2011; Vol. 28, No. 1, p. 110-134, ISSN 1058-4609.

Shuker, Mary Jane; Lealand, Geoff: Growing up with television in the South Pacific. In: *The emerging media toddlers*. Maria Dolores Souza; Patricio Cabello (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 29-34, ISBN 978-91-89471-95-5, (Reports Clearinghouse).

Sjöberg, Ulrika; Rydin, Ingegerd: Everyday mediated practices of citizenship: Struggling with a new language and culture through media. In: *Media in motion: cultural complexity and migration in the Nordic region*. Elisabeth Eide; Kaarina Nikunen (eds.). Aldershot, Ashgate Publishing Group, 2010, p. 237-254, ISBN 978-1-4094-0446-0, ISBN (electronic) 978-1-4094-0447-7.

Souza, Maria Dolores; Cabello, Patricio: Introduction: Preschoolers and their appropriation of screen technologies. In: *The emerging media toddlers*. Maria Dolores Souza; Patricio Cabello (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 9-11, ISBN 978-91-89471-95-5, (Reports Clearinghouse).

Souza, Maria Dolores; Cabello, Patricio: Report 0 to 5: Chilean preschoolers and the media. In: *The emerging media toddlers*. Maria Dolores Souza; Patricio Cabello (eds.). Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 13-19, (Reports Clearinghouse).

Splichal, Slavko: Eclipse of "the public": From the public to (transnational) public sphere. Conceptual

shifts in the twentieth century. In: *The digital public sphere: challenges for media policy*. Jostein Gripsrud; Hallvard Moe (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 23-38, ISBN 978-91-86523-02-2, (Research Anthologies and Monographs).

Stiernstedt, Fredrik: Announcing in multiplatform broadcasting: self-referentiality, buzz and eventfulness in a commercial music format. In: *Rádio-Leituras*. 2010; Vol. 1, No. 1, p. 131-153.

Tencher, Jens; Nord, Lars; Grusell, Marie; Moring, Tom: The paradox of professionalisation in EU election campaigns. In: *3rd European communication conference*. Hamburg, ECREA: European Communication Research and Education Association, 2010.

Tjernström, Sune: A pragmatic approach to government intervention: the case of Swedish tv4. In: *Media mergers and the defence of pluralism*. Olof Hultén; Sune Tjernström; Stefan Melesko (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 163-175, ISBN 978-91-86523-07-7, (Research Anthologies and Monographs).

Torell, Ulrika: Begärets locksång: Annonssvisan och marknadsföringen av 1880-talets konsumtionsvaror. In: *1800-talets mediasystem*. Jonas Harvard; Patrik Lundell (eds.). Stockholm, Kungliga biblioteket, 2010, p. 151-176, ISBN 978-91-88468-22-2, (Mediehistoriskt arkiv; 16).

Trappel, Josef: Structure and dynamics: the television broadcasting industry in smaller countries. In: *Small among giants: television broadcasting in smaller countries*. Gregory Ferrell Lowe; Christian S. Nissen (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2011, p. 111-129, ISBN 978-91-86523-16-9, (Research Anthologies and Monographs).

Ugur, Kadri; Harro-Loit, Halliki: Media literacy in the Estonian national curriculum. In: *Media literacy education: Nordic perspectives*. Sirkku Kotilainen; Sol-Britt Arnolds-Granlund (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 133-144.

Wikström, Patrik: Acquisition strategies in the multi-national recording industry. In: *Media mergers and the defence of pluralism*. Olof Hultén; Sune Tjernström; Stefan Melesko (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2010, p. 83-91, ISBN 978-91-86523-07-7, (Research Anthologies and Monographs).

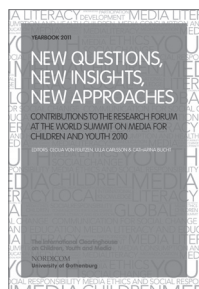
Williams, Doug; Ursu, Marian F; Meenowa, Joshan; Cesar, Pablo; Kegel, Ian; Bergström, Karl: Video mediated social interaction between groups: System requirements and technology challenges. In: *Telematics and Informatics*. 2011; Vol. 28, No. 4, p. 251-270, ISSN 0736-5853.

Nya skrifter från Nordicom

New Questions, New Insights, New Approaches

Contributions to the Research Forum at the World Summit on Media for Children and Youth 2010. Yearbook 2011

Cecilia von Feilitzen, Ulla Carlsson & Catharina Bucht (eds.), Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2011, 275 p., ISBN 978-91-86523-21-3, (Yearbooks), ISSN 1651-6028.

Rapid and dramatically changing digital and converging media and communication processes have given rise to new questions about the relations between children, youth and media. These processes have prompted many in research and in the debate to reformulate and re-approach basic questions at new levels and from new perspectives. By elucidating,

broadening and contextualizing knowledge about young people and media from a global point of view, we also discover the very different media situations in various parts of the world.

In cooperation with the hosts of the World Summit on Media for Children and Youth in 2010, Karlstad, Sweden, The International Clearinghouse on Children, Youth and Media at Nordicom organized a Research Forum with different sessions in the summit programme. The aim of each session was to provide a space for an exchange of knowledge and a dialogue between the different groups of delegates at the summit and for researchers to reach out to interested parties in and outside the research community. A constructive dialogue between representatives of different professions and positions is vital for further progress in realizing children's rights.

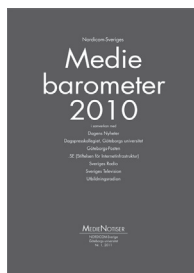
Under the overriding theme of the introductory Plenary Session "New Questions, New Insights, New Approaches", The Clearinghouse Research Forum had four more sessions with panels on different themes:

- Children, Media, Consumption and Health
- Media Ethics and Social Responsibility
- Communication for Social Change
- Media Literacy and Education

The current Yearbook is based on the twenty-five presentations given by a range of the most outstanding scholars from Africa, Asia, Europe, Latin America and North America. For this book, they reworked their contributions to provide slightly extended articles.

Nordicom-Sveriges Mediebarometer 2010

Ulla Carlsson (ed.), Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2011, 136 p., ISBN 978-91-86523-22-0, (MedieNotiser; 1, 2011), ISSN 1101-4539.

Mediebarometern är en årlig räckviddsundersökning som avser att belysa hur stor andel av den svenska befolkningen som en genomsnittlig dag under respektive år tagit del av ett antal enskilda medier: radio, TV, text-TV, video/dvd, bio, cd-skiva, mp3, morgontidning, kvällstidning, vecko-/månadstidning, tidskrift, bok, reklam. Mediean-

vändningen studeras oavsett distributionsteknik – radio och tv via Internet och mobiltelefon liksom nättidningar och ljudböcker är inkluderade i Mediebarometern.

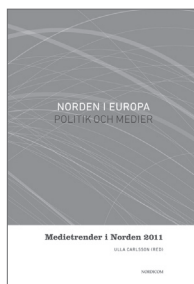
Syftet är att beskriva tendenser och förändringar i människors nyttjande av massmedier. Undersökningen bygger på telefonintervjuer till ett slumpmässigt urval av befolkningen mellan 9-79 år. Mediebarometern genomfördes första gången 1979 och har sedan dess genomförts varje år. Tanken med Mediebarometern var redan från starten att långsiktigt följa mediepubliken.

Den ansats som valts för Mediebarometern är mediers faktiska räckvidd. Undersökningen avser således inte människors medievanor, utan vad man faktiskt gjort en viss tidsperiod. Tekniskt brukar detta nämnas 'recency', i motsats till 'frequency', som avser regelbundenheten eller vanan. Mediebarometern utgår från gårdagen som tidsenhet för mediekonsumtionen. Frågorna avser om man igår t ex läste någon morgontidning, om man tittade på TV eller lyssnade på mp3 och hur lång tid man ägnade åt mediet.

Medietrender i Norden 2011

Norden i Europa. Politik och trender

Ulla Carlsson (ed.), Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2011, 59 p., ISBN 978-91-86523-19-0.

EUs mediepolitik är ämnet för 2011 års utgåva av Medietrender i Norden. I en första artikel ges en översikt över de frågor som nu är på EUs dagordning. Allt fler av politikens viktiga frågor rör den digitala världen och Internets roll i samhället. Ytterst handlar det om vems villkor som skall gälla, vems som ska äga och vems behov

som ska tillfredsställas, d v s grundläggande demokrati-frågor. I en andra artikel redovisas regleringar och andra åtgärder på EU-nivå som har konsekvenser för medlemsländerna. Den tredje artikeln innehåller några centrala reflektioner rörande public service-mediernas roll i dagens Europa. När det ekonomiska perspektivet är förhållande, som det oftast är inom EU, är det svårt att finna utrymme för frågor som går utöver marknaden.

Skriften innehåller även ett statistikavsnitt vars syfte är att ge en bild av det europeiska medielandskapet utifrån en rad olika aspekter. Sist i skriften återfinns en lista

över aktuella offentliga utredningar och rapporter som har offentliggjorts i de nordiska länderna under det senaste året.

Innehåll: *Mediepolitiken i EU. Fri- och rättigheter alltmer i fokus* (Anna Celsing), *EU-regleringens påverkan på nationell mediepolitik* (Henrik Selin), *Public service-medierna i EU. Våga debattera helheten – inte enbart marknaden!* (Marit Ingves), *Aktuell statistik om medier i Europa* (Ulrika Facht & Sara Leckner), och *Medier och kommunikasjon: Aktuelle utredningar, rapporter og forslag i de nordiska land 2010-2011* (Terje Flisen).

Konferenser 2012

Ett urval hämtade från Nordicoms konferenskalendarium www.nordicom.gu.se

MECCSA 2012

January 11-13
Bedfordshire, UK

The MeCCSA annual conference welcome scholarly papers, presentations of practice, posters and panels across the full range of interests represented by MeCCSA and its networks and in particular those which address new media technologies, media policy, practice-led research, media pedagogy.

For more information:

Media, Communication and Cultural Studies in UK Higher Education / MECCSA

meccsa@bed.ac.uk

<http://www.beds.ac.uk/meccsa/conference>

Digital Religion

January 12-15
Boulder, CO, USA

This conference will bring together scholars of media and religion and producers of digital religion content from a variety of religious traditions to reflect on the implications of these developments. Invited speakers include: Stig Hjarvard, University of Copenhagen; Jeremy Stolow, Concordia University, Heidi Campbell, Texas A&M University.

For more information:

The Center for Media, Religion and Culture, University of Colorado-Boulder

stewart.hoover@colorado.edu

<http://cmrc.colorado.edu>

Exploring the Language of the Popular in Anglo-American Newspapers 1833-1988

January 18
Zurich, Switzerland

This conference aims to bring together scholars from linguistics, history, media and journalism studies, social sciences, and English to consider the importance of historical pragmatics as a tool for exploring the content and context of Anglo-American newspapers between 1833 and 1988.

For more information:

University of Zurich

Clare.Burke@sheffield.ac.uk

<http://www.popned.uzh.ch>

Media and the Boundaries of Disclosure: Media, Morals, Public Shaming and Privacy

February 23-24
Oxford, UK

This conference will explore conflicts between media and politicians and celebrities over disclosure of private information and behaviour.

For more information:

The Reuters Institute for the Study of Journalism at the University of Oxford

robert.picard@politics.ox.ac.uk

<http://www.politics.ox.ac.uk>

Media Accountability - Possibilities and Pitfalls in the Era of Web 2.0

January 27-28
Lugano, Switzerland

This conference focus is on media accountability, in particular with regard to new online technologies such as social media (Facebook, Twitter etc.) and innovative Web-based accountability processes.

For more information:

University of Lugano
colin.porlezza@usi.ch
<http://goo.gl/FgYVI>

The Sixth International Conference on Digital Society

January 30-
February 4
Valencia, Spain

Most of the economic activities and business models are driven by the unprecedented evolution of theories and technologies. The impregnation of these achievements into our society is present everywhere, and it is only question of user education and business models optimization towards a digital society.

For more information:

International Academy, Research and Industry Association / IARIA
petre@iaria.org
<http://goo.gl/PyICO>

Media Diversity in Theory and Practice

February 2
Dublin, Ireland

The symposium has two aims: firstly, to critically assess scholarly research to-date on diversity in the media, especially with regard to the experiences of individuals of migrant origin working in mainstream media organisations. Secondly, to examine if and to what extent diversity goals have been written into the recruitment and training policies and codes of ethics of mainstream media organisations. <http://www.eui.eu/Projects/MEDIVA/Home.aspx> Please send 250 word abstract with a short biographical note to neil.oboyle@dcu.ie

For more information:

Dublin City University
neil.oboyle@dcu.ie

Designing and Transforming Capitalism

February 9-12
Aarhus, Denmark

This conference addresses the question of capitalism's transformative potentials and the limits to such transformations, if any such exists?

The conference is organized by the Departments of Aesthetics and Communication and The Department of Culture and Society, Faculty of Arts and The Department of Language and Business Communication and Department of Management, Faculty of Business and Social Sciences.

For more information:

Aarhus University
semtina@hum.au.dk
<http://goo.gl/lkWof>

After Western Hegemony: Social Science and its Publics

February 16-19
Delhi, India

The 40th World Congress of the International Institute of Sociology is organized by the Centre for the Study of Developing Societies (CSDS), Delhi & Swedish Collegium for Advanced Study (SCAS), Uppsala.

For more information:

International Institute of Sociology
iis2012@iisoc.org
<http://goo.gl/jKkDi>

Society for Phenomenology and Media

February 16-19
San Diego, CA, USA

All perspectives on media are welcome. The Society is especially interested in attracting divergent views from feminist, new historicist, analytic, linguistic, Marxist, semiological structuralist and post-structuralist, post-colonial, and other perspectives.

For more information:

Society for Media and Phenomenology
socphenmedia@yahoo.com
<http://www.wix.com/societyphenmedia/socphenmedia>

Media and the Boundaries of Disclosure: Media, Morals, Public Shaming and Privacy

February 23-24
Oxford, UK

This conference will explore conflicts between media and politicians and celebrities over disclosure of private information and behaviour.

For more information:

The Reuters Institute for the Study of Journalism at the University of Oxford
robert.picard@politics.ox.ac.uk
<http://www.politics.ox.ac.uk/>

Mobile Communication for Development

February 28-29
New Delhi, India

Institute of Management Studies (Ghaziabad, India) in cooperation with HumanIT (Karlstad University, Sweden) invite to the 3rd International Conference on M4D, following the inaugural conference in Karlstad, Sweden in 2008 and 2nd conference in Kampala, Uganda.

For more information:

Institute of Management Studies, Ghaziabad and Karlstad University
jakob.svensson@kau.se
<http://www.m4d2012.com/>

What is Television? A Conference to Explore the Past, Present and Future of Television

March 1-3
Portland, OR, USA

What is television these days? How are digital technologies changing television? How are the Internet and other new media changing the television industry's model of production, distribution and consumption? What is the future of television?

For more information:

University of Oregon
jwasko@uoregon.edu

Communicating in a World of Norms. Information and Communication in Contemporary Globalization

March 7-9
Lille, France

Co-organized by the International Communication Association (ICA), the GERIICO [Group of studies and research on information and communication] and the SFSIC [French Society for Information and Communication Sciences], this event will constitute the 2012 ICA Regional conference in Europe.

For more information:

International Communication Association / ICA
<http://http://www.icahdq.org/conferences/othercalls/lille.asp>

Urban Popcultures

March 9-11
Prague, Czech Republic
This inter- and multi-disciplinary conference aims to examine, explore and critically engage with issues related to urban life.

For more information:
Inter-Disciplinary.Net
up2@inter-disciplinary.net
<http://www.inter-disciplinary.net/>

La médiatisation de l'évaluation

March 15-16
Paris, France
Cette colloque international se donne pour ambition générale de questionner l'évaluation sous l'angle de sa médiatisation, considérant celle-ci comme consubstantielle à la 'culture', à la 'fièvre', à la 'manie' ou encore à l'explosion de l'évaluation que l'on a pu observer dans les pays développés depuis les années 1970.

For more information:
Université Paris
evalmedia2012@gmail.com
<http://www.evalmedia2012.fr/>

Communication and Media Policy in the Era of the Internet and Digitization

March 16-17
Munich, Germany
The 2012 workshop of the ECREA "Communication Law and Policy" section takes place in Munich. The workshop will be dedicated to the challenges faced by communication and media policy due to digitization and, in particular, due to the internet.

For more information:
European Communication Research and Education Association's / ECREA
loeblich@ifkw.lmu.de
<http://goo.gl/Ksnjd>

Discourse - Communication - Conversation

March 21-23
Loughborough, UK
The Communication Research Centre at Loughborough University invites you to join in the celebrations of two research groups that have reached key anniversaries: the Discourse and Rhetoric Group celebrates twenty-five years of discursive psychological, rhetorical and conversation analytic research, and the Culture and Media Research Group celebrates ten years of communication, media and cultural analysis.

For more information:
Loughborough University
info@welcometoimago.com
<http://goo.gl/fNlCh>

Social Media and Web Science. The Web as a Living Space

March 22-23
Düsseldorf, Germany
The conference, hosted by the German Society of Information Science and Information Practice, DGI Conference continues the long tradition of annual meetings by the DGI, being held regularly since its foundation in 1948.

While the presentations of the main conference will be held in German, it is planned to also organize a special research track in English language. This "European Afternoon" will take place on March 22nd.

For more information:
Deutsche Gesellschaft für Informationswissenschaft / DGI
mail@dgi-info.de
<http://www.dgi-info.de>

- Images in Circulation***
- March 28-30
Helsinki, Finland
- Aalto University and its School of Art and Design is launching a series of research meetings initiated by the Unit of Photography. The conference is a new venue for researchers working on different aspects of photography and it will be arranged every two years. The first three-day conference will deal with the theme Images in Circulation.
- For more information:*
Aalto University
jenni.haili@aalto.fi
<http://helsinkiphotomedia.aalto.fi>
- EURO CPR 2012: Policies for the Future Internet***
- March 25-27
Ghent, Belgium
- The Internet is a fundamental part of society and of Europe's and other regions' economies. Scholars are invited to this conference to critically reflect on the lessons learned over the last 10 years, and to contribute constructively to ongoing debates about policy and regulation for the future Internet.
- For more information:*
The European Communications Policy Research / EuroCPR
karen.donders@vub.ac.be
<http://www.eurocpr.org>
- Images in Circulation***
- March 8-9
Helsinki, Finland
- Aalto University and its School of Art and Design is launching a series of research meetings initiated by the Unit of Photography. The conference is a new venue for researchers working on different aspects of photography and it will be arranged every two years. The first three-day conference will deal with the theme Images in Circulation.
- For more information:*
Aalto University
jenni.haili@aalto.fi
<http://helsinkiphotomedia.aalto.fi>
- Media Transatlantic IV – Traffic***
- March 29-31
Paderborn, Germany
- Harold Innis taught us to look at the media as a form of traffic. Media products/signs travel just like things and people; constantly flowing, they overcome space and time, partly on communal and partly on dedicated networks. This conference is intended to take up the image proposed by Innis and view the media as a form of traffic.
- For more information:*
University of Paderborn
<http://goo.gl/OXTw6>
- The Child and the Book Conference 2012***
- March 31
April 1
Cambridge, UK
- The theme of the conference is: 'Towards Common Ground: Philosophical Approaches to Children's Literature'
- For more information:*
The Cambridge-Homerton Research and Teaching Centre for Children's Literature
<http://goo.gl/kTk1s>

(Re)Making and Undoing of Peace/Conflict

April 11-13
Famagusta, Cyprus

The Third International Conference in Communication and Media Studies aims bringing together scholars to present their research and exchange ideas in a wide range of topics under the general theme of “(Re)Making and Undoing of Peace/Conflict” in communication and media studies.

For more information:

Eastern Mediterranean University
<http://fcms.emu.edu.tr/mupc2012>

Deliberation, Diversity, and Dollars: Public Strategies for Journalism in the Canadian Media Ecology

April 19-21
Montreal, Canada

The purpose of this conference is to re-imagine the role of journalism in Canada and ways to use media policies to support it.

For more information:

McGill and Concordia Universities
<http://www.journalismstrategies.ca>

International Conference on Communication, Media, Technology and Design

May 9-11
Istanbul, Turkey

The themes of the conference aiming for the exchange of information on research, development, and applications is categorized under four headings as Communication Technologies, Communication Barriers, Visual Arts and Visual Communication Design, and Marketing Communication.

For more information:

Eastern Mediterranean University
dinator@cmdconf.net
<http://www.cmdconf.net>

Media and Media Practices in Minority and Competitive Contexts: From Local to Global

May 11-12
Edmonton, Canada

Conceived as a space for exchange between practitioners and researchers in social sciences, humanities and modern languages, this colloquium seeks to reflect on the role of media in minority contexts from various perspectives and with a comparative angle.

For more information:

University of Alberta
minority.media.conf@gmail.com
<http://centerforinterculturaldialogue.org/>

Athens Institute for Education and Research: The 10th International Conference on Communication and Mass Media

May 14-17
Athens, Greece

The aim of the conference is to bring together scholars and students of Communications, Mass Media and other related disciplines. Past conferences drew participants from five continents and more than 50 countries, presenting papers on diverse topics such as political communication, EU enlargement, Website design, cross-media ownership, war correspondence, cultural studies, film, public relations, telecommunication policy, advertising, agenda setting, juvenile audience preferences, and cross-national communication, among others.

For more information:

Athens Institute for Education and Research / ATINER
atiner@atiner.gr
<http://www.atiner.gr>

Multiculturalisms: Theories and Practice

May 14-17
Gregynog, Newtown,
Wales

This conference will bring together scholars and practitioners working in the broad areas of multiculturalism and difference, across a wide range of disciplines, social and cultural texts and practices.

For more information:
University of Wales
multiculturalism@cf.ac.uk

10th World Media Economics & Management Conference

May 23-27
Thessaloniki, Greece

A biennial meeting of the global community of media business bringing together scholars to reflect on contemporary issues in the economics and management of media industries and firms.

For more information:
Aristotle University of Thessaloniki and Athens University
mediax@symvoli.gr
<http://www.worldmediaxconf.com/index2.html>

ICA 62nd Annual Conference

May 24-28
Phoenix, AZ, USA

The 2012 International Communication Association Conference / ICA Conference will be held in Phoenix, AZ.

For more information:
International Communication Association / ICA
<http://www.icaheadq.org/conferences/futureconferences.asp>

Business, Economics and Communication

June 21-22
Lisbon, Portugal

The 1st International Conference on Business, Economics and Communication aims at bringing together researchers, practitioners and policy makers for discussing current issues on Cooperative and Active Ageing related to global Economy and Business.

For more information:
Centro de Investigação em Gestão / Cigest
mariabarbosa@cigest.ensinus.pt
<http://www.cigest.ensinus.pt/>

Identity, Changes and Challenges of the Profession in the 21st Century

June 27-29
Santiago, Chile

With the goal of gathering national and international researchers to discuss the current state and challenges in the practice and teaching of journalism in different parts of the world, the University of Santiago de Chile, University of La Frontera, University of Chile and the Pontifical Catholic University of Valparaíso invite to the 1st International Conference on Journalism Studies.

For more information:
University of Santiago de Chile,
contacto@periodismochile2012.cl
<http://goo.gl/bb8X8>

Crossroads 2012

July 2-6
Paris, France

Since its inception in 1996 in Tampere, Finland, the Crossroads in Cultural Studies Conference has played an important role in the creation of a global discussion about Cultural Studies. Crossroads 2012 is hosted by Sorbonne Nouvelle University and UNESCO.

For more information:
Association for Cultural Studies / ACS
<http://www.crossroads2012.org/>

Perception, Reception: The History of the Media in Society

July 4-6
Aberystwyth, Wales,
UK

The 4th Media History conference will focus on the ways in which people have understood the social, cultural and political roles of the media from the 15th to the 20th century.

For more information:
Aberystwyth University
mediahist2012@aber.ac.uk

The History of the Media in Society

July 4-7
Aberystwyth, Wales,
UK

The 4th Media History conference will focus on the ways in which people have understood the social, cultural and political roles of the media from the 15th to the 20th century.

For more information:
Aberystwyth University
mediahist2012@aber.ac.uk

History and Communication: Media, Intellectuals and Political Participation

July 15-20
Vienna, Austria

This conference is part of 54 International Congress of Americanists.

For more information:
The International Congress of Americanists
<http://goo.gl/jbcpe>

IAMCR 2012: South-North Conversations

July 23-26
Durban, South Africa

The University of KwaZulu-Natal (UKZN) and the South African Communication Association (SACOMM) will host the 2012 IAMCR Conference. More information will soon be available on the website.

For more information:
International Association for Media and Communication Research / IAMCR
<http://iamcr.org/>

RIPE@2012: Value for Public Money; Money for Public Value

September 5-8
Sydney, Australia

The 6th bi-annual RIPE conference will bring together scholars and industry partners in public service media. The conference is co-hosted by the University of Sydney and the Australian Broadcasting Corporation (ABC).

For more information:
RIPE@2012
Greg.Lowe@uta.fi
<http://www.ripeat.org>

Culture, Politics, and Climate Change

September 13-15
Boulder, CO, USA

This scholarly meeting gather of some of the foremost International and American scholars in fields such as Environmental Communication, Environmental Policy and Politics, Risk Communication, Visual Culture, Religion and the Environment, Globalization and Spirituality, Journalism Studies, and Science Communication, among others.

For more information:
University of Colorado Boulder
organizer@climateculturepolitics.org
<http://www.climateculturepolitics.org/>

**För fler konferenser se:
www.nordicom.gu.se/?portal=conf**